Vanuatu en Borneo

Juli 2015

Realisatie: Freddy Hordies

VANUATU en BORNEO

van 4 tot 24 juli 2015

In 2009 gaat Ronny Q., een vulkaanfreak die af en toe met Urania meereist, naar Vanuatu.
Hij komt terug met veel lof over de vulkanen Ambrym en Yasur... Het begint dan al te kriebelen...
De Yasur, een relatief gemakkelijk te beklimmen vulkaan die al 800 jaar lang om de paar minuten uitbarst... dat moet kunnen.

Op de website http://www.volcanodiscovery.com van de Duitse vulkanoloog Tom Pfeiffer vinden we zelfs een geplande expeditie, geleid door niemand minder dan Ulla Lohman, een fotografe die zich heeft gespecialiseerd in o.m. vulkaanfotografie en die ook werkt voor National Geographic, samen met haar echtgenoot Basti Hofmann, gediplomeerde gids van het hooggebergte.
In juni 2014 beslissen we Tom Pfeiffer aan te schrijven.
In augustus 2014 is er een aflevering van Reizen met Tom Waes... naar Vanuatu. Inleiding: “Ik ga naar de meest gevaarlijke plek op aarde: cyclonen, aardbevingen en uitbarstende vulkanen, permanent!”.
En dit mailtje vertrok op 4 augustus 2014 naar Petra en Patrick:
“ik loop met het idee om een actieve vulkaan te bezoeken
Eiland in Vanuatu
is ver vliegen, maar kans op uitbarstingen is 99%.
Samen met Walter en een paar andere mensen, niet te veel.
We zouden dat kunnen combineren met de Komodo eilanden...
of met Nw Caledonie, bij de kannibalen...
of iets anders, graag suggesties.
Zou bvb. augustus 2015 zijn, als het in orde komt...
Morgen, op TV, Reizen Waes: daar gaat het over Vanuatu, de vulkaan die ik zou willen doen.
Zit al lang in mijn hoofd, maar wordt concreter met de dag...”

Dan steken we de koppen bijeen, voorstellen, tegenvoorstellen, enz. enz....
Vanuatu is een archipel van ongeveer 80 eilandjes, uitgestrekt ergens tussen Nieuw-Zeeland, Papoea-Nieuw Guinea en de Fiji eilanden, niet bepaald naast de deur...

Omwille van de zeer lange reis naar het eiland Tanna waar de Mt Yasur zich bevindt, besluiten we om op de “terugweg” een week in Sabah te verblijven, een natuurbestemming in Maleisië, op het eiland Borneo.

Het belooft een (zeer) ingewikkelde reis te worden, dat voelen we zelf wel aan.
We vertrouwen de uitwerking ervan toe aan Art of Travel, e-mail: marilyn@artoftravel.be
Marilyn en Caroline zetten hun tanden in het project en werken een volledig programma uit.
Dan volgt het finaal voorstel, ons akkoord en de nodige betalingen. Later zal blijken dat de organisatie van deze “expeditie” door Art of Travel de perfectie benadert: 15 vluchten en 48.000km zonder de minste hapering, overal op tijd en altijd opgewacht door gidsen en niet één onaangename verrassing!

Maar dan, op 12 maart, op BBC-news:

... six hours later, the JTWC estimated that the storm reached Category 5-equivalent intensity on the Saffir–Simpson hurricane wind scale. Cyclone Pam is born.

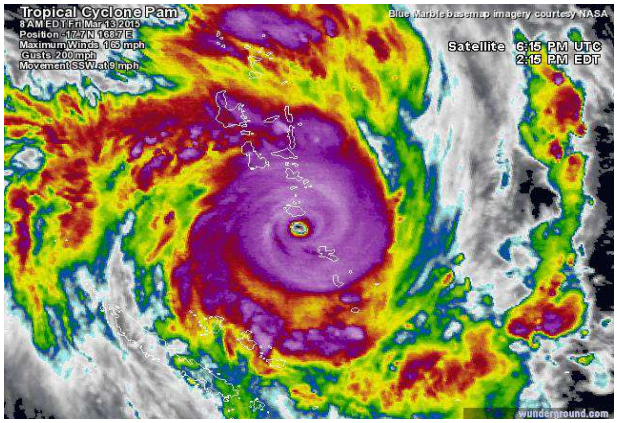

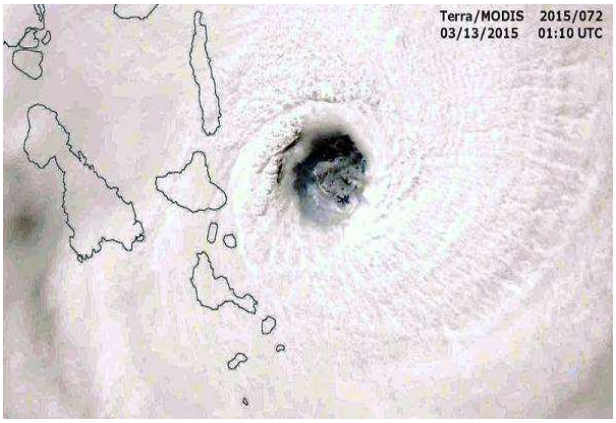

En één dag later:

Pam hitting Vanuatu on March 13th 2015.
Early on March 13, the JTWC determined Pam reached its peak one-minute sustained winds of 270 km/h as it neared Vanuatu.
Several hours later, the cyclone began to curve towards the south-southeast, allowing Pam to pass just east of Efate. At that time, the FMS estimated Pam as having record-breaking 250 km/h (155 mph) ten-minute sustained winds. The storm's winds gradually slowed afterwards as Pam tracked west of Tafea. However, the FMS indicated that the cyclone's pressure dropped further to a minimum of 896 mbar (hPa; 26.46 inHg) on March 14, making Pam the second most intense tropical cyclone in the South Pacific basin after Cyclone Zoe in 2002.
Catastrophic damage occurred on the island Tanna. Communication with the island was completely severed during the storm, and first contact with residents did not take place until two days after Pam's passage. A pilot who flew to the islands reported that all infrastructure had been crippled, with every structure severely damaged or destroyed. Concrete buildings held up during the storm, but lost their roofs. Locals reported two fatalities on Tanna, though this was unconfirmed by officials. Additionally, there was no drinkable water left on the island.

Tien dagen na de doortocht van cycloon Pam, verschijnt dit artikel op de eerste pagina van de lokale krant:

VANUATU DAILY POST

Department warns against killing flying foxes, birds

Posted: Tuesday, March 24, 2015 12:00 am

By Len Garae | 0 comments

Senior Biodiversity Officer of the Department of Environmental Protection and Conservation, Donna Kalfatak is appealing to villagers not to kill flying foxes and birds in this critical time saying some types of flying foxes and birds are endemic.

She says after devastating cyclones such as Cyclone Pam, both man and wild life struggle to survive and says it is sad to see people with sling shots and guns kill the last surviving wild life of birds and flying foxes.

The highly respected Biodiversity Officer says, "It is important for people to know that such wild life's homes and food are also affected like us humans therefore people must respect them not to hunt them.

"People would think that the cyclone impacts on the forest and trees make it easier for man to hunt them for food but they are trying to survive the same just like us."

En in juli 2015 gaan we daar staan, ongelooflijk maar waar, op het eiland Tanna in Vanuatu, samen boven op de rand van de krater van de vuurspuwende Mount Yasur... een uitdaging, een droom die werkelijkheid wordt.
Wie zijn die avonturiers?
Petra Pattyn, Patrick De Schuyter, Walter Van Regemortel en Fred Hordies, vier vrienden die elkaar voldoende kennen en vertrouwen om zo'n reis te ondernemen.

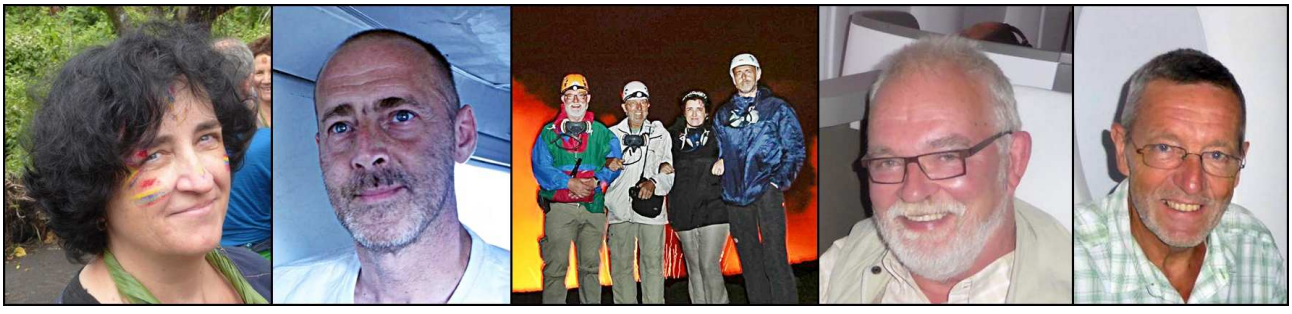

Tekstinfo

Voor alle dieren worden, indien beschikbaar, de Nederlandse en de Engelse namen weergegeven. Achteraan in het verslag vindt u een overzicht van alle diersoorten met hun wetenschappelijke naam. Weetjes en detailinfo's over specifieke onderwerpen staan in *italic.* Dit reisverslag is ook terug te vinden op de website www.freddyhordies.com

Ons reisprogramma

Zaterdag 4 juli: vlucht Brussel – London - Singapore
Zondag 5 juli: vlucht Singapore - Brisbane
Maandag 6 juli: vlucht Brisbane – Port Vila en onverwachts retour Brisbane
Dinsdag 7 juli: vlucht Brisbane – Port Vila overnachting Vanuatu Holiday Hotel
Woensdag 8 juli: vlucht Port Vila – Tanna overnachting in Ever-Rest i.p.v. Jungle Oasis
Donderdag 9 juli Tanna: Imayo en Yasur
Vrijdag 10 juli: Tanna: John Frum en Yasur
Zaterdag 11 juli: vlucht Tanna – Port Vila overnachting Vanuatu Holiday Hotel
Zondag 12 juli: Helikoptervlucht en Watervallen van Mele
Maandag 13 juli: vluchten Port Vila – Brisbane – Kuala Lumpur
Dinsdag 14 juli: vlucht Kuala Lumpur – Sandakan overnachting Four Points by Sheraton
Woensdag 15 juli: Sepilok – Bilit overnachting Bilit Adventure Lodge
Donderdag 16 juli: Gomantong Caves – Lahad Datu – Danum overn. Borneo Rainforest Lodge
Vrijdag 17 juli: Danum Valley: River Trail, Canopy Way, nachtwandeling
Zaterdag 18 juli: Lahad Datu – Tabin Night Safari overn. Jungle Lodge in Tabin Wildlife Res.
Zondag 19 juli: Tabin: Dusk Drive, Night Drive, nachtwandeling
Maandag 20 juli: vlucht Lahad Datu – Kota Kinabalu overn. Shangri-La's Rasa Ria Resort
Dinsdag 21 juli: Resort Rafflesia House Nachtwandeling
Woensdag 22 juli : Resort Stoomtrein uitstap Nature Trail nachtwandeling
Donderdag 23 juli: vluchten Kota Kinabalu – Kuala Lumpur - Londen
Vrijdag 24 juli: vluchten Kuala Lumpur - Londen - Brussel

Onze vluchten

04/07 BA397 Brussel 17u20 – Londen 17u30
04/07 BA11 Londen 20u00 – Singapore 16u00 (05/07)
05/07 BA7406 Singapore 20u50 – Brisbane 06u15 (06/07)
06/07 VA0171 Brisbane 10u45 – Port Vila 14u45 niet uitgevoerde landing
06/07 VA0171 Onmiddellijke retour naar Brisbane 17u40
07/07 VA9541 Brisbane 12u10 – Port Vila 16u10
08/07 Privé Port Vila 08u04 – Tanna 08u56
11/07 NF239 Tanna 16u30 – Port Vila 17u21
13/07 VA0170 Port Vila 15u15 – Brisbane 17u25
13/07 MH 134 Brisbane 23u20 – Kuala Lumpur 05u50 (14/7)
14/07 AK5194 Kuala Lumpur 13u05 – Sandakan 15u55
20/07 ATR72 Lahad Datu 16u05 – Kota Kinabalu 18u05
23/07 AK5113 Kota Kinabalu 15u45 – Kuala Lumpur 18u05
23/07 BA34 Kuala Lumpur 23u05 – Londen 05u25 (24/7)
24/07 BA388 Londen 06u40 – Brussel 08u50

Ja, ja, vijftien vluchten.... veel hé?

De gidsen die dat allemaal in goede banen gaan leiden zijn:

Ulla Lohmann, fotografe bij National Geographic, in Vanuatu	ulla@ullalohmann.com
Basti Hofmann, gids hooggebergte, in Vanuatu	basti@bastihofmann.com
Thomas Boyer, vulkanoloog, in Vanuatu	bosons74@gmail.com
Mom and Dad, eigenaars van Ever-Rest op Tanna	
Robert in Bilit, Sandakan	
Theo in Danum	theodoredennis85@gmail.com
Jessica in Tabin	jessicajollie.jj@gmail.com
Sylvester in Kota Kinabalu	sslyssaimon@gmail.com
Frederick (Ranger in Resort in KK) lugus43@gmail.com	naturereserve.rrr@shangri-la.com

Onze logementen:

Vanuatu Holiday Hotel in Port Vila, Vanuatu	www.vanuatuholidayhotel.com
Jungle Oasis Bungalows op Tanna Island, Vanuatu	www.jungleoasisbungalow.com
Ever-Rest op Tanna Island	
Four Points by Sheraton Sandakan, Borneo	www.fourpointssandakan.com
Bilit Adventure Lodge, Kinabatangan River Sabah	www.stwadventure.com
Borneo Rainforest Lodge in Danum Valley	www.borneonaturetours.com
Jungle Lodge in Tabin Wildlife Resort	www.tabinwildlife.com.my
Shangri-La's Rasa Ria Resort in Kota Kinabalu	www.shangri-la.com

Vanuatu? Wat is dat? Waar ligt dat?

De Republiek Vanuatu is een eilandengroep die sinds 1980 als een onafhankelijk land in Oceanië bestaat. Voorheen stond het bekend als de Nieuwe Hebriden, een Frans-Brits condominium. Vanuatu ligt in de Koraalzee, ten zuiden van de Salomonseilanden, 800 km ten westen van Fiji en 2.000 km ten oosten van Brisbane.

Vanuatu bestaat uit een archipel van 83 eilanden. Amper veertien hebben een oppervlakte die groter is dan 100 vierkante kilometer. De meeste eilanden zijn bergachtig en zijn van vulkanische oorsprong met een tropisch of subtropisch klimaat. Er valt gemiddeld 2360 mm regen per jaar, maar op de noordelijke eilanden valt met 4000 mm veel meer neerslag. In België is dat (amper) 800 mm per jaar.

Ongeveer 75% van Vanuatu is bedekt met de oorspronkelijke vegetatie o.a. grasland, struikgewas en regenwoud. Het regenwoud heeft evenwel zwaar te lijden onder cyclonen, houtkap en agrarische activiteiten, maar in de meer ongerepte gebieden komen ca. 1500 soorten bloemen, varens (ca. 250 soorten) struiken, klimplanten en bomen voor. Koning van het woud is de imposante banyan-boom (foto), waarvan de kroon meer dan 70 meter in doorsnee kan worden.

De eilanden bestaan voornamelijk uit prachtige witte stranden met palmbomen en liggen in de azuurblauwe zee. Echter, in Vanuatu vind je ook vele vulkanen. Vanuatu ligt dan ook op de top van de zogeheten 'Pacific Ring of Fire'. Deze Pacific Ring of Fire is een gebied waar jaarlijks vele aardbevingen en vulkaanuitbarstingen plaats vinden. De tektonische platen in dit gebied bewegen eigenlijk constant. Sommige delen van Vanuatu zakken of stijgen wel enkele centimeters per jaar. De vulkanen van Vanuatu worden beschouwd als enkele van de meest spectaculaire van de wereld. Vanwege deze vulkanen is er een constant gevaar van eruptie.

De Mount Yasur, die we gaan bezoeken, is de bekendste van Vanuatu en wordt dan ook door veel toeristen bezocht. Maar het is niet altijd mogelijk om deze vulkaan te beklimmen. Hij is namelijk permanent actief en er wordt per dag gekeken of het veilig genoeg is om de vulkaan open te stellen voor publiek. Er vinden namelijk elke dag wel enkele kleine uitbarstingen plaats, en regelmatig komt er lava, as en zelfs vulkanisch gesteente omhoog.

De vulkaan is al zo'n 800 jaar actief. De beroemde Captain Cook schreef er al over in zijn scheeps-journaal.

"Captain James Cook was the first European to come to Tanna in august 1774, after seeing the glowing light of Mt Yasur volcano in the sky. The HMS Resolution anchored in a small bay in South East Tanna, which he later named Port Resolution. Captain Cook requested permission to climb Mt Yasur volcano, but was refused by the chiefs as it was considered tabu (sacred).

The trading era of the 1800's was marked by widespread fighting and tribal warfare. Missionaries also met with difficulties and were quite often killed and eaten!"
De Yasur is 361 meter hoog en heeft een krater van wel 400 meter breed.
Als toerist kun je behoorlijk dicht bij de krater komen. De mensen die op zoek zijn naar actie kunnen hier hun hart ophalen.
De economische groei van Vanuatu wordt belemmerd door de kwetsbaarheid voor natuurlijke rampen en de grote afstanden tussen de verschillende eilanden. Een hevige aardbeving in 1999, gevolgd door een tsunami, bracht aanzienlijk schade toe aan het noorden van het eiland Pentecost en maakte duizenden mensen dakloos. Een andere krachtige aardbeving in januari 2002 richtte veel schade aan in de hoofdstad Port Vila en omliggende gebieden en werd ook gevolgd door een tsunami.
Vanuatu heeft een bevolkingsaantal van 266.937 (2014) inwoners. De meeste inwoners van Vanuatu (98,5%) zijn inheemse Melanesiërs.
Er zijn drie officiële talen in Vanuatu, te weten: Engels, Frans en Bislama - een pidgin, beïnvloed door het Engels en het Frans en talen uit het zuiden van Vanuatu. Daarnaast worden nog ruim honderd lokale talen gesproken op de verschillende eilanden. Het aantal talen per hoofd van de bevolking is in Vanuatu dan ook hoger dan in elk ander land ter wereld. Met 110 talen op 220.000 inwoners ligt het gemiddelde aantal sprekers per taal rond de 2000 sprekers.
Het christendom is de belangrijkste religie in Vanuatu, bestaande uit verschillende kerkgenootschappen.
Vanwege de moderne goederen die meekwamen met de soldaten in de Tweede Wereldoorlog, ontstonden er diverse cargocultussen. Hiervan stierven er velen weer uit, maar de John Frum cultus op Tanna is nog altijd groot.
In 2006 benoemde de New Economics Foundation Vanuatu als het gelukkigste land om te leven uit een lijst van 178 landen. Vanuatu heeft namelijk de hoogste Happy Planet Index.

Vlag van Vanuatu

De vier kleuren hebben elk een symbolische betekenis: groen staat voor de rijkdommen op de eilanden, rood staat voor het bloed van mensen en wilde zwijnen, zwart staat voor het Melanesische volk en geel voor de zonneschijn. Het figuur aan de linkerkant is een staart van een wild zwijn, in Vanuatu een symbool van welzijn. In de staart staan twee takken van een inheemse varen, de namele, een symbool van vrede.

<u>*Sabah in Borneo*</u>
Sabah is de op één na grootste staat van Maleisië. Het is één van de twee Maleisische staten op het eiland Borneo. Gelegen op het noordoostelijke deel van het eiland, grenst het aan westelijke zijde aan de andere Maleisische staat Sarawak.
Begin februari 2013 werd Sabah binnengevallen door zo'n 200 militanten, waaronder leden van het islamitische MILF, die het gebied claimden in naam van de Sultan van Sulu. Het Maleisische leger heeft daarna een offensief gestart om de bezetters terug te laten keren naar de Filipijnen.
Sabah telde, in 2000, 2.449.389 inwoners, bestaande uit 32 etniciteiten.
De grootste bevolkingsgroep is de Kadazan-Dusun (25%), gevolgd door de Chinezen (20%).
Maleisisch is de officiële taal, die door alle groepen wordt gesproken. Verder wordt er ook veel Engels en Chinees (Mandarijn, Hakka en Kantonees) gesproken.
Sabah is vrij bergachtig, met bergen variërend in hoogte van 1000 tot 4000 meter, met Mount Kinabalu als hoogste berg van Maleisië met 4095 meter.

Het berg- en heuvellandschap wordt doorkruist door rivier en valleien en is in het binnenland bedekt met regenwoud. Aan de kust heeft het regenwoud plaatsgemaakt voor palmolieplantages.
Van oudsher leunt de economie van Sabah vooral op de houtindustrie, waarbij tropisch hardhout wordt geëxporteerd naar andere landen. Echter met de toenemende uitputting van natuurlijke bossen en om het resterende regenwoud te beschermen, worden de palmolieplantages steeds belangrijker. Toerisme is op dit moment de op één na belangrijkste inkomstenbron.

Vlag van Sabah

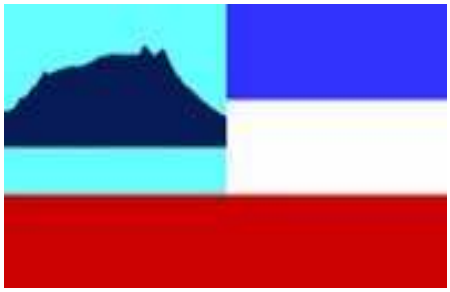

De vlag is opgebouwd met drie horizontale banden met bovenaan blauw,
dan wit en onderaan rood. In de linkerbovenhoek, over de blauwe en witte band is een lichtblauw vlak met het silhouet van de Kinabalu berg. De rode band symboliseert de opofferingsgezindheid van de bevolking, het wit staat voor zuiverheid en het blauw voor vrede en voorspoed. De berg staat voor de eenheid van het volk.

En hier gaan we dan!

Zaterdag 4 juli 2015

Om 13.30u komen we samen in de luchthaven van Zaventem. Het is heel druk aan de check-in.
Petra en Patrick krijgen boarding passes tot Brisbane, terwijl dat bij Walter en Fred maar tot Singapore is. Een ervaren dame aan het loket zet dat recht. Maar pas dan beseffen we dat we niet op dezelfde vlucht naar Singapore zitten! We vertrekken met 2 uur verschil.
Onze eerste vlucht gaat naar Londen, met een Airbus A320. We vertrekken om 17.41u, met 20 minuten vertraging. Kort vóór de landing vliegen we over hartje Londen, met zicht op het Parliament en de Tower Bridge. Mooie beelden.
Met meer dan één uur vertraging verlaten we Heathrow, met bestemming Singapore.
Het is 21.00u, lokale tijd. Onze A380 vliegt aan 950 km/u op een hoogte van 12.500m! Hij heeft 14 uur nodig om de 11.388 km te overbruggen. Walter en Fred zitten niet naast elkaar, maar een lieve stewardess weet daar een mouw aan te passen.

Zondag 5 juli.

We landen in Singapore om 16.30u, plaatselijke tijd. En even later kan onze mini-groep opnieuw samensmelten.
Hier in Singapore hebben we 4 uur tijd om rond te neuzen en te shoppen. Patrick koopt een superleuke T-shirt, met als opschrift “I'm happy” en daaronder een prachtige smiley!

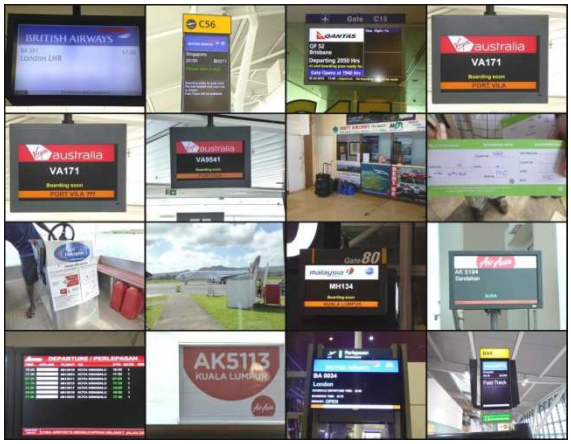

Maandag 6 juli.

Na 6 uur vliegen zet onze Airbus A330/300 ons veilig aan de grond in Brisbane, 6.149 km verder. Het is 06.05u wanneer we de Australische bodem raken.

Nu nog 4 uurtjes wachten op de vlucht naar Vanuatu. Bij het (bijna) instappen op het vliegtuig wordt Fred “betrapt” op te zware handbagage en mag hij terug naar de balie voor het registreren van een 2de bagagestuk: kostprijs 120 AU$.
We vertrekken met een Airbus A737/800 om 10.50u.
Na 3 uur vliegen zien we, tussen de dikke wolken, kortstondig beelden van de archipel Vanuatu. Hoe dichter bij het eiland Efate, waar we moeten landen, hoe slechter de zichtbaarheid.
Een eerste poging om te landen mislukt: op het laatste nippertje trekt de piloot bruusk het vliegtuig naar omhoog. “Geen landingsstrook te zien” is de verklaring. Na 9 rondjes rond het eiland zijn we aan een 2de poging toe, maar ook deze loopt fout. Het goede nieuws: we zijn niet gecrasht. Het slechte nieuws: om 14.25u valt de beslissing om terug te vliegen naar Brisbane! En dat lukt nog juist, ondanks een zeer krappe reserve kerosine... Dus, 3 uur terug, en de kans om morgenvroeg onze (laatste) vlucht naar Tanna te halen, wordt al maar kleiner. Iedereen is uiteraard diep ontgoocheld, en zeker wij: zo dicht bij ons einddoel...! We landen om 16.45u en nemen onmiddellijk contact met onze gids Thomas Boyer, geoloog-vulkanoloog, afgestudeerd in Frankrijk en woonachtig in Nieuw-Caledonië, die ons vanuit Port Vila probeert te helpen om ons zo snel mogelijk in Tanna te krijgen.
De opvang op de luchthaven is schitterend georganiseerd en amper anderhalf uur later staan we met onze bagage in het Hotel Grand Chancelor. Het is 18.30u. We hebben nu al 54 uur doorgebracht in luchthavens en vliegtuigen... nu eindelijk een bad en een bed...

Dinsdag 7 juli.

Om 09.20u staan we al in de airport om opnieuw naar Port Vila te vliegen. Het is hier zonnig en 20 gr. C. warm, in “putteke winter”...
Take off om 12.10u. Hoe dichter we bij Efate komen, hoe dikker de wolken... Iedereen denkt hetzelfde: “het zal toch weer niet waar zijn, zeker?”

Maar 20 minuten vóór de landing komt er blauwe lucht te voorschijn, samen met een big smile bij iedereen in het algemeen en bij Walter in het bijzonder!
Ondanks een brutale landing zijn we gelukkig: we zitten al in Vanuatu. Nu nog een vliegtuig voor Tanna... Thomas staat ons rustig op te wachten, maar weet ons te zeggen dat we met een probleem zitten: de voor ons geboekte vlucht is al vertrokken (uiteraard), en het vliegtuig voor morgen zit al vol! Er blijft ons maar één goede oplossing: ons eigen vliegtuig charteren. En dat lukt! Het kost ons 1.600 €, maar we hebben geen keuze: we zijn morgen woensdag en zaterdag moeten we Tanna al terug verlaten!
Met een busje rijden we naar ons sympathiek hotelletje, Vanuatu Holiday Hotel. Niet veel tralala, maar proper en gerieflijk.
Rond 18.00u heeft Thomas een verrassing voor ons: hij trakteert ons met Kava! Een heel speciale drank, op een heel speciale plek en die op een bijzondere manier moet worden gedronken. De kava-bar herken je aan een kleine lamp op straat. Het lichtje brandt: er is kava! Lichtje uit: kava is op! Elke dag wordt dezelfde hoeveelheid klaargemaakt, en op is op!
Na een licht brandend gevoel op de lippen, krijgen we de indruk dat lichaam en geest tot rust komen. Hier wordt gezegd dat het drinken van kava één van de redenen is dat het volk zo vredelievend is. We genieten ervan, op een terras in open lucht, en we laten het niet bij één tournee...

Weetjes over de Kava.

Kava (Piper methysticum) is een plant uit de familie Piperaceae.
Het is een gewas dat al sinds de oudheid wordt geteeld op eilanden in de Stille Oceaan. Het woord kava heeft betrekking op zowel de plant als de drank die ermee wordt bereid.
Kava wordt verbouwd vanwege een aantal stoffen die hem tot een genot- en geneesmiddel maken. Oorspronkelijk werd het gewas uitsluitend geteeld op de eilanden van de Stille Zuidzee zoals Vanuatu, Fiji, Samoa en Tonga. In de tweede helft van de twintigste eeuw werd de plant ook geteeld op de Salomonseilanden. Alleen op Vanuatu en Fiji wordt de soort commercieel verbouwd.

De bladeren en stengels bevatten zeer giftige stoffen die onder andere ernstige leverschade kunnen veroorzaken. Alleen de wortel wordt gebruikt. Deze bevat een groot aantal psychoactieve stoffen. Om die stoffen vrij te maken wordt de wortel gekauwd, gemalen of gestampt.
Bij de kauwmethode wordt de wortel in stukjes gehakt die in de mond worden genomen.
Na enige tijd kauwen wordt de brij in een kom gespuugd, met water gemengd en gefilterd door kokosvezel. Een half uur na het drinken van de bereide kava begint de werking die circa twee uur aanhoudt,
daarna nemen de effecten af. In volgorde van optreden zijn de effecten: gevoelloosheid en bleekheid van de lippen en tong, veroorzaakt door het samentrekken van bloedvaatjes, verhoogde behoefte om te spreken of te praten, euforisch gedrag, demping van angsten, kalmering, gevoel van welbehagen, helder denken, spierontspanning, slaperigheid.
De slaap die volgt op gebruik van kava wordt ervaren als verkwikkend.
Het gebruik van kava is betrekkelijk veilig. In de tweeduizend jaar dat het wordt gebruikt heeft het een uitstekende reputatie opgebouwd.

Deze reputatie is in het begin van de twintigste eeuw vrij snel omgeslagen nadat ernstige leverproblemen optraden bij vooral westerse gebruikers.
Hoewel er nooit een verband kon worden bewezen tussen het gebruik van kavawortel en deze gevallen, voelden de verantwoordelijke autoriteiten door de ernst van de gevallen de noodzaak om in te grijpen. In 2002 werd in het Verenigd Koninkrijk de verkoop, import en het verstrekken van de meeste kavaproducten verboden. In Nederland, Frankrijk en Zwitserland werd kava in alle vormen volledig verboden.
Alle ophef stimuleerde onderzoek. Er werden giftige stoffen in de plant aangetroffen.
Met name het alkaloïde pipermethystine zou verantwoordelijk kunnen zijn voor de gevallen van leververgiftiging. De stof komt echter niet voor in de wortel, maar in de groene delen.
Deze groene delen worden in de landen van oorsprong niet gebruikt, maar het blijkt dat in de kava die commercieel werd geëxporteerd naar Noord-Amerika en Europa grote hoeveelheden groene

delen voorkwamen. Foei foei!! Deze feiten leverden een verklaring voor het feit dat leverschade wel in Europa en Noord-Amerika voorkwam, maar niet bij de traditionele gebruikers. Smeerlapkens hé? De belangen voor de kavaproducenten zijn groot. In het Westen bestaat een enorme markt voor een natuurlijk middel tegen stress en angst dat bovendien geen nadelige neveneffecten heeft...

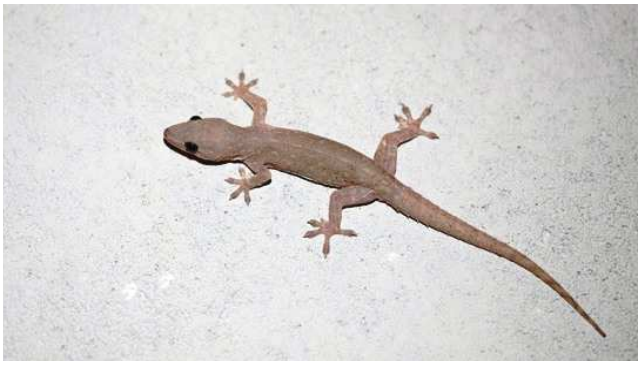

Na het avondmaal aan het Waterfront, drinken we nog een pintje in de tuin van ons hotel, tussen de luidruchtige gekko's. Het gaat hier om de Aziatische huisgekko (Asian House Gecko – Hemidactylus frenatus), één van de meest verspreide gekko's ter wereld. Door zijn territoriaal en agressief gedrag verdrijft hij op vele plaatsen de autochtone en soms endemische soorten.

Woensdag 8 juli.

We zijn er heel vroeg bij, want om 08.00u zou onze privé-piloot klaar staan...
Ontbijt om 06.00u, busje om 06.30u.

Aan de balie in de vertrekhal worden zowel people als luggage gewogen, dat allemaal door een opvallende en geestige figuur.

Rond het kleine luchthavengebouw fladdert er heel wat rond, vooral “onze” ringmussen (Eurasian Tree Sparrow - Passer montanus malaccencis), alsook de invasieve Roodoorbulbuul (Red-whiskered Bulbul - Pycnonotus jocosus) die hier “le merle de Maurice” wordt genoemd.

Hoog in de lucht zien we de Kleine fregatvogel (Lesser Frigatebird – Fregata ariel); ja, klein, da's relatief: hij is 80 cm lang en beschikt over een spanwijdte van 220 cm!
Om 08.04u stijgt onze “taxi” op. We vliegen op 2.500m hoogte aan een snelheid van 130 knots, wat ongeveer overeenkomt met 240 km/uur.
52 minuten later staan we in Tanna! Eindelijk!

We stappen over, met pak en zak, achteraan in een open 4-wheel truck, met nul-comfort en rijden eerst naar Lenakel-stad, voor enkele inkopen. Ja, dit is de grootste stad van Tanna... een marktje, een schooltje, een kleine haven waar de hulpgoederen aankomen die moeten dienen voor de heropbouw na de doortocht van de verwoestende cycloon Pam in maart.
Tijdens de woelige en zeer oncomfortabele rit over slechte aardewegen, zien we heel wat schade: talloze ontwortelde bomen, hutten tegen de grond, daken van stenen huizen voorlopig hersteld met grote zeilen, her en der Unicef-tenten...
In de grote caldera, een immense vlakte van vulkanisch puin en as, komen we de jeep tegen met de andere groep, “de Duitsers”, én Ulla! én Basti! Ulla valt letterlijk in de armen van Walter, zó tevreden dat we er eindelijk zijn geraakt!
Bij onze aankomst in Jungle Oasis, waar we verondersteld worden te overnachten, is er veel schade.

De mensen hebben hier in maart verschrikkelijke uren beleefd. Verschillende bungalows, waaronder de boomhut, liggen plat tegen de grond. Er is geen plaats voor ons (alles is al ingenomen door de Duitsers) maar er wordt voor ons gezorgd! We kunnen gaan slapen bij de ouders van Kelson, de eigenaar, een kwartier hier vandaan. Ook daar worden we hartelijk ontvangen door David, de papa, zijn echtgenote en dochter en kleindochter. Allemaal even vriendelijk, glimlachend, openhartig en gedienstig. Dit logement heeft de mooie en gepaste naam Ever-Rest Bungalows gekregen. De omgeving en de infrastructuur is er beter dan “beneden”. We krijgen 3 kamers toegewezen, zonder veel privacy. In feite, drie compartimenten in éénzelfde grote hut. Onze gemeenschappelijke

badkamer/WC staat een tiental meter verder, in de tuin. Een echt toilet en een plastic vat met kraantje als douche. Nergens elektriciteit, nergens stromend water, laat staan warm water....
Maar het is er leuk en gezellig, heel gezellig! En we zijn van die (andere) toeristen vanaf...! Het ganse domein voor ons alleen!
Ondanks het feit dat er veel regen en wind is, besluit Ulla om met ons, de 4 nieuwkomers, vanavond toch de vulkaan te beklimmen. Om 16.45u komt Thomas ons halen om een eerste poging te doen richting Yasur. Er zou een mini-kansje bestaan om toch maar iets te horen of te zien, daarboven...
Een uurtje later zijn we aan de parking, na een moeilijke steile beklimming, weliswaar met de 4x4. Onze groep bestaat uit ons gevieren, 2 mensen uit de andere groep en onze 3 engelbewaarders, Ulla, Basti en Thomas.

Gewapend met onze gasmaskers, helmen en koplampen beginnen we aan de laatste klim, te voet dan wel. Serieuze inspanning, een lange reeks uit de lava gehouwen trappen, en die wind en dat beetje nat maken het ons niet gemakkelijker.
Maar wat ons boven als spektakel wordt aangeboden door “meneer” Yasur, dat maakt alles méér dan goed. De Yasur is blij ons te zien, zoals Walter zegt: de grond beeft, de vulkaan kucht, hoest en spuwt bijna bestendig gloeiende lavastenen naar boven. Die rode bommen, waarvan sommige zo groot als een minibus, verlaten één van de 2 monden van de vulkaan aan een snelheid van 115m per seconde, da's zo'n slordige 410km/u !! En enkele daarvan ploffen neer in de dikke laag as, niet ver van ons! Op een bepaald ogenblik wordt het te heftig, een beetje te gevaarlijk, en Ulla vraagt ons om naar een meer veilige plek te verhuizen. Net op tijd, want de volgende uitbarstingen laten een paar bommen neerkomen op de plek die we zonet hebben verlaten...!

We genieten met volle teugen van het “klank- en lichtspel” dat we hier beleven. Hier zijn we voor gekomen! En de eerste avond dat we hier staan is het bingo! Al die vermoeiende vluchten en wachttijden van de voorbije 60 uren om tot hier te geraken zijn opeens vergeten. De reis kan nu al niet meer stuk, en het is maar onze eerste dag. We hebben nu al het gevoel dat deze momenten het hoogtepunt van onze vakantie zullen worden!
Whauwhhh!

Zie ons hier staan, aan de andere kant van de wereld, op de rand van één van de meest actieve vulkanen ter wereld. We genieten meer dan 2 uur van de tientallen uitbarstingen/ontploffingen. Dit vuurwerk blijft voor altijd op ons netvlies gebrand.

Donderdag 9 juli.

Het is nog meegevallen, de eerste nacht in onze primitieve slaapkamer.
Maar rond 02.00u begint er een haan te kraaien. Is dat niet wat vroeg? En gaat ie dat elke morgen doen?
Tussen 06.00u en 07.00u is het rustig wakker worden, een kort bezoek aan de zeer rudimentaire “badkamer” en een uitgebreide babbel met David, de patriarch. Hij probeert ons duidelijk te maken wat hier in het voorjaar is gebeurd met de cycloon Pam, maar het is ons onmogelijk om het echt te bevatten.
Er is al veel hersteld, maar er is oh nog zoveel te doen! We zijn de eerste toeristen die hier langs komen!
Vandaag staat er een bezoek aan Imayo Customer Village op het programma. De volgorde van de activiteiten is een beetje in de war gestuurd door ons later aankomen en door het slechte weer.
Het regent. Oorzaak van deze slechte weersomstandigheden, en dus ook van de mislukte landing van eergisteren, is de staart van een kleine cycloon die de Salomon-eilanden teistert. Normaal zijn juni en juli in deze regio de droogste maanden van het jaar, maar ook hier zijn de weergoden in de war, mogelijk door de opwarming van de Aarde.
Ons bezoek is niet voor vandaag gepland; vandaar dat de inwoners nog moeten verwittigd worden om hun werkplunjes te ruilen voor de nog meer traditionele kledij. Enkelen zitten op het veld, anderen zijn hutten aan het herstellen...

Maar het duurt niet lang vooraleer alles klaar is om ons te verwelkomen.

De dorpelingen, afstammelingen van koppensnellers, komen opdagen in feestelijke outfit, waar vooral de geschilderde gezichten opvallen.

We moeten on niet ongerust maken: koppensnellerij is tegenwoordig verboden door de regering...

We krijgen uitgebreid uitleg over het leven en overleven van de mensen hier, de moestuin, het bereiden van eten, enz...
Uiteraard zien we overal de gevolgen van Pam. En alsof dat nog niet genoeg is, stellen we vast dat driekwart van de groenten zijn aangetast door zure regen, omwille van recente uitbarstingen en gasneerslag van de Mt Yasur en de veranderende windrichtingen... en dus ook het drinkwater is onbruikbaar gemaakt!

En toch wordt er uitgebreid gedanst en gezongen! En enkele vrouwen zorgen voor ons middagmaal: hun traditionele Lap lap, een maïskoek op basis van spinazie, kokosvlees en taroknollen, dat alles gepresenteerd op grote bananenbladeren. *De Taro-plant (Colocasia esculenta) is een indrukwekkende verschijning! De prachtige maar in Europa vrijwel onbekende plant wordt tot 1,5 m hoog en vormt enorm grote, hartvormige bladeren als 'Jumbo-pijlpunten'. Daarom wordt hij ook Olifants-oor genoemd. De bruine knollen die eruit zien als een voetbal, zijn tot 4 kg zwaar en kunnen worden gekookt, gebakken, geroosterd en gefrituurd. de smaak is dan te vergelijken met Zoete Aardappel.*

Het is hier spijtig genoeg de hele tijd aan 't miezeren, niet leuk!
In de namiddag keren we terug naar Jungle Oasis, waar we ons klaar maken voor een tweede klim naar de vulkaan. Met daglicht kunnen we ons een beter beeld vormen van hoe de krater en de omgeving eruit zien.

De groep met Duitsers treuzelt en komt méér dan een half uur te laat op de afspraak, waardoor we het echte daglicht nog gaan missen. We zijn boven vóór 18.00u, maar het is hier winderig, koud en nat! Slecht weer! In een mum van tijd is iedereen doorweekt, verkleumd. Na 10 minuten en 2 uitbarstingen houden we het voor bekeken: door de regen en de mist valt er weinig te zien en met natte voeten en natte broek is de lol eraf.
Om 20.00u zitten we aan de grote gezamenlijke tafel en genieten we van warm eten. Iedereen is moe en een beetje down van het aanhoudend slecht weer. Maar wij, "de Belgen", kunnen nog altijd teren op het vuurwerk dat we gisterenavond hebben beleefd. Dat helpt...

Vrijdag 10 juli.

De haan heeft zich overslapen. Goede zaak... Pas rond 05.00u laat hij van zich horen...
Er zijn "groeiende" stukken blauwe lucht te zien! Het goede humeur komt terug!
Vandaag bezoeken we één van de John Frum villages, met name Lamakara.
Maar eerst ontbijten, allen samen in de grote living van de eigenaars.

Terwijl we wachten tot iedereen klaar is, wandelen we aan de grens tussen tuin en jungle. Hier zien we onze eerste skinken! Prachtige beestjes! Het zijn Pacific Bluetail Skinks (Emoia caeruleocauda).

De staart is bij juvenielen en vrouwtjes felblauw gekleurd zodat vijanden de staart grijpen in plaats van de hagedis. Hier is ook de wetenschappelijke soortnaam naar vernoemd, want caeruleo betekent 'blauw' en cauda betekent 'staart'. De staart breekt af bij een speciale, verzwakte wervel zodat de vijand de staart grijpt en de skink kan ontsnappen, dit wordt ook wel autotomie genoemd. De staart groeit uiteindelijk weer aan, maar blijft kleiner en is niet felgekleurd. Veel exemplaren hebben vier lichtere gele strepen in de lengte over het gehele lichaam, hoewel deze soms ontbreken. De skink komt voor in Nieuw-Guinea, de Salomonseilanden, Vanuatu en Fiji. Emoia caeruleocauda leeft van oorsprong in bossen, maar kan de door mensen aangelegde plantages en tuinen ook waarderen vanwege de open structuur en de vele schuilplaatsen en insecten.

Aanhangers van de John Frum cultus geloven in een verlosser, John Frum, die welvaart brengt, voorafgegaan door schepen vol geschenken. Het is niet duidelijk of het om een bestaande of verzonnen figuur gaat.

De John Frum beweging is een bijzonder voorbeeld van wat globalisering en culturele migratie kan veroorzaken. Via Europese kolonisten maakten de Melanesiërs kennis met westerse luxegoederen die van overzee werden aangevoerd. Ze konden niet bevatten hoe mensen zulke goederen zouden kunnen vervaardigen. Verkondigers van de cargocults schreven de herkomst daarom toe aan overleden voorouders. Die voorouders hadden de goederen naar de Melanesiërs gezonden maar de blanken hadden er de macht over verkregen. Aanhangers van de cargocults probeerden dit recht te zetten door het gedrag van de blanken te imiteren, bijvoorbeeld door hun militaire parades na te doen.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog bereikten de cargocults hun hoogtepunt, met name op het eiland Tanna waar regelmatig goederen werden afgeleverd op een Amerikaanse vliegbasis. Met eenvoudige materialen als hout en riet bouwden de eilandbewoners er een compleet vliegveld na, inclusief verkeerstoren met antennes, radio's en koptelefoons. Ze hoopten de voorouders daarmee te overreden hun lading bij hen te droppen.

Sommige antropologen suggereren dat John Frum een Afrikaans - Amerikaanse arts is geweest, één van de 300.000 Amerikaanse soldaten die tijdens de Tweede Wereldoorlog in Vanuatu waren gestationeerd en grote hoeveelheden goederen meebrachten en nieuwe medicijnen en technieken bij de lokale bevolking introduceerden.

Er wordt gedacht dat de naam John Frum komt van de manier waarop de arts zichzelf introduceerde: “Hi, I’m John from America.”

Iedere vijftiende februari, de dag van John Frums terugkomst (al is niet bekend in welk jaar), hullen aanhangers zich in zelfgemaakte Amerikaanse uniformen of jeans en dragen ze (bamboe)

geweren met zich mee, als symbolen van de Verenigde Staten. Er zijn verschillende John Frum opstanden geweest op het eiland Tanna sinds het ontstaan van de beweging.

Het is meer dan 2 uur wandelen van onze lodge tot aan het dorp. We trekken over de grote asvlakte, door de immense caldera van de grote Yenkahe-dome die lang lang geleden is ingestort.
Dankzij de wetenschappelijke kennis van onze geoloog Thomas Boyer, krijgen we boeiende uitleg te horen. Hij toont ons ook mooie kristallen en glasnaalden, allemaal het resultaat van het smelten van vulkanisch materiaal aan verschillende temperaturen. Bij nader inzien ligt de bodem vol van die mooie blinkende kristallen.
Hier groeit zo goed als niks. Her en der een grasprietje en een piepkleine struik. En toch is er leven! Niet alleen vogels, maar ook kleine bruine kevers en zelfs enkele van die mooie skinken met de blauwe staart!

Rond 11.00u komen we aan in Lamakara, waar de Amerikaanse vlag wappert, en worden we verwelkomd door stamhoofd big chief Isaak Wan Nikiau (foto vorige pagina).
Hij laat ons weten dat we vrij kunnen rondlopen door het ganse dorp, alles fotograferen wat we maar willen. En hij nodigt ons uit op het eten van een varken, maar dat moet nog worden klaargemaakt.
Leuk dorp waar vooral veel kinderen lopen en spelen. De bewoners doen gewoon hun ding, wassen, werken, zich douchen, eten klaar maken, terwijl varkens, biggetjes, honden en kippen overal vrij rond crossen. Het weer is mooi, de zon komt er door: dat belooft voor deze namiddag op de vulkaan...

Het programma is: eten, uit beleefdheid een uur blijven zitten na het middagmaal, en dan met verschillende auto's naar de vulkaan.
Maar het loopt een beetje mis: het is 14.30u en het varken is nog ver van klaar... We lopen hier al 3 uur rond en proberen ons bezig te houden met van alles en nog wat: tientallen foto's van kinderen, van slapende zeugen, vluchtende kuikentjes, zonnende skinken...
Fred heeft weet van zeeslangen die hier in de warme wateren van de kust leven. Basti zorgt voor een gids die de slangen weet zitten en Patrick en Fred vertrekken naar het strand. Het is een heel eind lopen. Eens aangekomen gebeurt er wat we al een beetje verwachtten: er zijn geen slangen. “Alles is hier zo veranderd met de cycloon”, zegt de gids. “Hier zit niks meer”. Over and out. We houden er een stevige en gezonde wandeling aan over...
Ondertussen wordt er eindelijk gegeten en dan maken we ons “snel” klaar voor de terugkeer. Nu is het lang wachten op de auto's... die er niet zijn! Nog een half uur later wordt er dan beslist om te voet terug te keren! Onderweg, meer dan halverwege, worden we dan toch nog opgepikt door de langverwachte open trucks.
Rond 16.45u staan we boven op “onze” vulkaan.

Het is droog en mooi weer, en nog licht genoeg om de omgeving te begrijpen en op te slaan. Onze gidsen evalueren de uitbarstingen op volume, richting, opening van de monden, gevaar, enz. enz. alvorens te beslissen om met kleine groepjes iets verder te gaan. We zullen proberen naar het 2de station te gaan, van waar één van de 2 monden zichtbaar is, en eventueel naar het 3de station, waar het lavameer goed te zien is. Van daaruit wordt er dan langs de andere flank naar beneden gegaan en te voet naar de lodge. Maar dat is voor ons te ver, te lang en iets te risicovol.
We genieten weer volop van meneer Yasur, die geen minuut kan zwijgen! Kleine en grotere uitbarstingen volgen elkaar snel op en nooit krijgen we tweemaal hetzelfde beeld. Elke ontploffing is anders in geluid, geweld, gasuitlating en kracht. Een onbetaalbaar en onverhoopt vuurwerk!

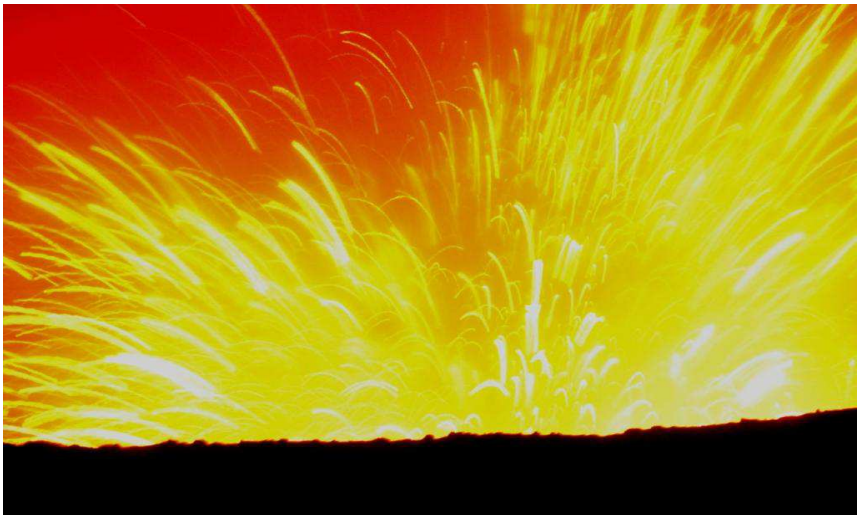

Drie uur later, jaja, drie uur later! keren we terug naar Jungle Oasis, de geest, de ogen en het fotomateriaal vol met prachtige prentjes van vurige natuurkrachten!
Het avondmaal valt wel een beetje tegen: plakkerige rijst, weinig en altijd dezelfde groenten, minuscule kippenboutjes. Maar we moeten natuurlijk de uiterst moeilijke omstandigheden van het eiland in acht nemen. En we hebben onze vulkaanbeelden... alles is hen vergeven (behalve dan die ambetante D...).
Bij het verlaten van de eetzaal is er een beestje dat voor de Fred alles goed maakt: tegen de neonlamp “plakt” een gekko, en niet zomaar een gekko, een gekko met dubbele staart...
Deze Rouwgekko (Mourning Gecko - Lepidodactylus lugubris) is ongeveer 10 centimeter lang, inclusief staart. De gekko kan relatief snel van kleur veranderen.
Lepidodactylus lugubris heeft een groot verspreidingsgebied lopend van Zuidoost-Azië en Indonesië tot in Australië. In verschillende delen van Midden- en Zuid-Amerika is de gekko geïntroduceerd, van Mexico tot Chili, ook op de Galapagoseilanden en Hawaï. De reden voor dit grote verspreidingsgebied is waarschijnlijk het grote aanpassingsvermogen; van bossen tot rotsachtige streken en zelfs in gecultiveerde landschappen kan de soort zich handhaven.

De gekko is parthenogenetisch, wat wil zeggen dat een vrouwtje zich kan voortplanten zonder dat daarbij een mannetje aan te pas komt. Het merendeel van de exemplaren bestaat dan ook uit vrouwtjes, mannetjes komen wel voor maar zijn zeldzaam. Omdat vrouwtjes zich het hele jaar kunnen voortplanten worden populaties snel groter.
Van waar die dubbele staart? Het fenomeen is gekend en wetenschappelijk gedocumenteerd.
Dr. R. Rosen, in “Wunder und Ratsel”, Sept. 1913, beschreef het als volgt:

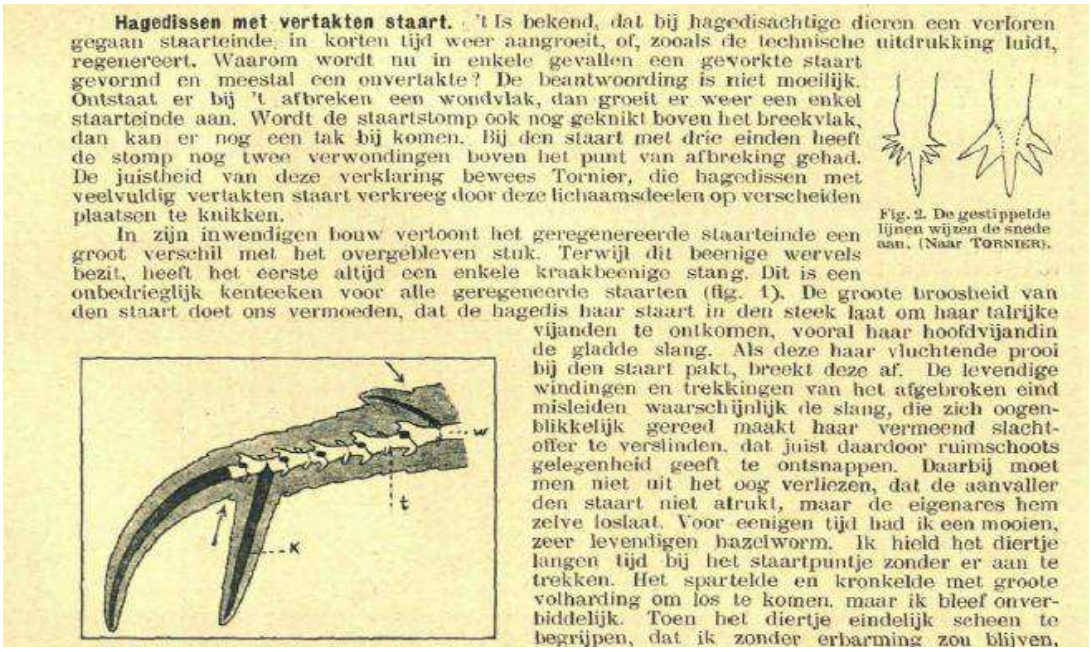

Hagedissen met vertakten staart. 't Is bekend, dat bij hagedisachtige dieren een verloren gegaan staarteinde in korten tijd weer aangroeit, of, zooals de technische uitdrukking luidt, regenereert. Waarom wordt nu in enkele gevallen een gevorkte staart gevormd en meestal een onvertakte? De beantwoording is niet moeilijk. Ontstaat er bij 't afbreken een wondvlak, dan groeit er weer een enkel staarteinde aan. Wordt de staartstomp ook nog geknikt boven het breekvlak, dan kan er nog een tak bij komen. Bij den staart met drie einden heeft de stomp nog twee verwondingen boven het punt van afbreking gehad. De juistheid van deze verklaring bewees Tornier, die hagedissen met veelvuldig vertakten staart verkreeg door deze lichaamsdeelen op verscheiden plaatsen te knikken.

Fig. 2. De gestippelde lijnen wijzen de snede aan. (Naar TORNIER).

In zijn inwendigen bouw vertoont het geregenereerde staarteinde een groot verschil met het overgebleven stuk. Terwijl dit beenige wervels bezit, heeft het eerste altijd een enkele kraakbeenige stang. Dit is een onbedrieglijk kenteeken voor alle geregeneerde staarten (fig. 1). De groote broosheid van den staart doet ons vermoeden, dat de hagedis haar staart in den steek laat om haar talrijke vijanden te ontkomen, vooral haar hoofdvijandin de gladde slang. Als deze haar vluchtende prooi bij den staart pakt, breekt deze af. De levendige windingen en trekkingen van het afgebroken eind misleiden waarschijnlijk de slang, die zich oogenblikkelijk gereed maakt haar vermeend slachtoffer te verslinden, dat juist daardoor ruimschoots gelegenheid geeft te ontsnappen. Daarbij moet men niet uit het oog verliezen, dat de aanvaller den staart niet afrukt, maar de eigenares hem zelve loslaat. Voor eenigen tijd had ik een mooien, zeer levendigen hazelworm. Ik hield het diertje langen tijd bij het staartpuntje zonder er aan te trekken. Het spartelde en kronkelde met groote volharding om los te komen, maar ik bleef onverbiddelijk. Toen het diertje eindelijk scheen te begrijpen, dat ik zonder erbarming zou blijven,

Na onze noodzakelijke wandeling van Jungle Oasis naar Ever-Rest, kruipen we onder de dekens... het is “amper” 21.30u. Maar ja, wat doe je anders zonder elektriciteit?
Ah ja! Dromen van vuurwerk...

Zaterdag 11 juli.

De haan is weer vroeg actief: rond 03.00u begint hij aan zijn aubade. Zou die weten dat het vandaag de Feestdag van de Vlaamse Gemeenschap is?
Om 06.00u is iedereen wakker. We slenteren tussen “toilet/badkamer” en tuin en vader David. Het is mooi weer. De staart van de orkaan boven de Salomonseilanden is duidelijk opgelost. Was voor ons beter een paar dagen eerder gebeurd.

We hebben een zee van tijd en genieten ervan om uitgebreid kennis te maken met de familie David en C°. Hij is 80 jaar oud (en we verschieten ons een bult!!); hijzelf, zijn vrouw en zijn dochter zijn super-gedienstig en vriendelijk. Ze hebben plannen om dit eigendom verder uit te bouwen tot een tegenhanger van Jungle Oasis, met als naam Ever-Rest, een schitterende naam als je weet dat je van hieruit recht op de Mount Yasur uitkijkt! Én dat het hier, op de haan na, ongelooflijk stil is!

We doen nog een paar observaties, o.a. een goed gecamoufleerde Rouwgekko en een soort platworm, of is het een gekleurde bloedzuiger?

Bij het opstellen van dit verslag, komen we te weten dat er in 2010 een nieuw soort nematode is ontdekt, hier op Tanna. Een nematode die parasiteert op gekko's!
Nematoden of Rondwormen zijn een grote groep van zeer algemeen voorkomende wormen.
Er zijn meer dan 25.000 beschreven soorten. Ook de aaltjes behoren tot de nematoden.
Veel nematoden leven in de bodem van dode organische stof. Andere soorten leven als parasiet en veroorzaken plantenziekten zoals aardappelmoeheid of zitten in het darmkanaal van zoogdieren zoals de spoelwormen of de aarswormpjes en worden in het laatste geval dan vaak als draadworm aangeduid.
Rondwormen zijn ongesegmenteerde, tweezijdig symmetrische, oermondige dieren met een compleet spijsverteringsstelsel. Ze behoren daarmee tot de meest eenvoudige dieren die toch een compleet verteringsstelsel hebben. Ze hebben geen hart- en vaatstelsel of ademhalingsstelsel en zijn dus aangewezen op diffusie om zuurstof binnen te krijgen en te transporteren.

A new species of Falcaustra (Nematoda: Kathlaniidae) in Gecko from Tanna Island, Vanuatu (J Parasitol. 2010 Oct;96(5):968-71. doi: 10.1645/GE-2468.1. Epub 2010 May 14.)

Falcaustra tannaensis is the 87th discovered species of the nematode genus Falcaustra. It has been identified in geckos from Tanna Island, Vanuatu.
Species of Falcaustra have been known parasites that occur in the digestive tracts of fish, amphibians, and mammals. Until 2010, none had ever been identified in the South Pacific Islands.
It is also related to Falcaustra pelusios, a nematode that infects the gastrointestinal tract of turtles.
Dat weten we dan ook weeral!

Vader David wijst ons op een Vliegende hond; er komen een tiental soorten vleermuizen voor in Vanuatu, groot en klein, al dan niet endemisch. Het zou interessant zijn om te weten tot welke soort deze hoort, maar dat lukt ons niet.
Om 09.30u nemen we afscheid van deze moedige prachtige oudjes die nog met toekomstplannen zitten, ondanks al wat ze amper 4 maand geleden hebben meegemaakt! Een prachtfamilie!
We laten dan ook een aanzienlijk aantal euro's achter om ze een beetje te helpen hun plannen te verwezenlijken.
Om 10.00u vertrekken we voor een vermoeiende rit in de laadbak van de truck, richting luchthaven, afwisselend rechtstaand en zittend... de omstandigheden zijn niet gunstig voor rugpatiënten... Gelukkig stoppen we af en toe voor sightseeing. De eerste keer voor een mooi zicht op de oceaan, de tweede keer voor een lokale markt in the middle of nowhere, aan de voet van een Banyan Tree. Deze boom zou meer dan 1.200 jaar oud zijn. Het is de lokale speeltuin voor de talrijke kids van het dorpje.

Om 16.30u stappen we naar onze Air Vanuatu ATR72. Leuk beeld: dit vliegtuig staat geparkeerd naast onze kleine charter van 3 dagen geleden...
Bij het inchecken zien we o.a. een man die 2 levende kippen als handbagage meeneemt...

We landen probleemloos in Port Vila om 17.21u, rijden naar ons gekend Vanuatu Holiday Hotel en gaan eten in Emily's restaurant. We hebben veel te vieren en genieten dus van een paar Gin tonics als aperitief. En daarna lekkere soep en hoofdschotel. De hond des huizes geniet mee...
By the way... om tot hier te geraken vanuit Tanna (200 km in vogelvlucht), zijn we 14 uur onderweg geweest, waarvan amper 45 minuten vliegen... en dat is dan zonder ongeval noch file noch staking...

Zondag 12 juli

Vandaag genieten we van een vrije dag op Efate. Wordt het een rustige dag? NEE!
Ontbijt om 08.00u (laat hé?)
Vertrek met helikopter om 09.00u, voor een vlucht van 22 minuten: prachtig wat we hier allemaal voorgeschoteld krijgen! We vliegen over de kust, de ondiepe wateren van Efate en de Cascade de Mele iets meer in het binnenland. Ook over Hideaway Island, populair bij duikers, met de beroemde onderwaterbrievenbus!

Vanuit de lucht zijn de verwoestingen, zeker aan het regenwoud, nog goed te zien. Maar we doen ook mooie waarnemingen: zeeschildpadden en zelfs 3 zeekoeien! Geen alledaags gebeuren!

Weetjes over de zeekoeien
De doejong of Indische zeekoe (Dugong dugon) is de meest aan het leven in de zee aangepaste zeekoe.
Het is het enige nog levende lid uit de eens grote familie der doejongs (Dugongidae). Een ander lid van de familie, de Stellerzeekoe, stierf uit in de achttiende eeuw.
De naam "doejong" komt van het Maleise "duyung", wat zeemeermin betekent. Waarschijnlijk zijn de legenden over zeemeerminnen ontstaan door ontmoetingen tussen zeelieden en doejongs.
De zeldzame zeekoeien zijn de grootste plantenetende zeezoogdieren die volledig in het water leven. Ze worden gemiddeld ruim 2,5 meter lang en zijn volledig aan het zeeleven aangepast. Ze komen wereldwijd schaars voor in tropische ondiepe zeeën en baaien. Ze eten zeegras, net als schildpadden. Met hun stompe snuit wroeten ze bladeren en wortels los van de grond. Hoewel het dier nu een beschermde status heeft in de meeste van de 37 landen waar het voor komt, is het een bedreigde diersoort, hun leefgebied wordt aangetast en er werd traditioneel op gejaagd en zoals hier in Vanuatu dus nog steeds bij bijzondere, cultureel bepaalde gelegenheden. Volgens tellingen in 1988 leefden er toen nog amper enkele honderden exemplaren van deze bijzondere dieren in de Vanuatu-archipel.

Om 10.00u nemen een taxi, richting de watervallen van Mele.
Wij die dachten, dit wordt een rustige wandeling in de natuur... nee dus!

Klimmen, dalen, schoenen en kousen uit om door ondiepe rivieren te wandelen, enz. enz... niet zo leuk voor iedereen... En dan de beklimming van de waterval zelf, althans het eerste deel.

Petra geraakt het verst, de anderen haken af... Proficiat Madame!

Na deze vermoeiende uitstap gaan we even uitrusten in ons hotel, om daarna op zoek te gaan naar een gezellig eetcafé. We kiezen voor een terras aan het water. Leuke plek en lekker eten! We doen een poging om met de iPad de sterrenhemel te lezen, maar dat lukt ons niet.

Maandag 13 juli.

Vandaag gaan we vliegen, lang en veel vliegen...
We ontbijten om 07.30u, en de zon houdt ons gezelschap! We vullen de voormiddag met een wandeling in de stad, het beleven van de markt, postkaartjes kopen, winkeltjes bezoeken en een koffietje drinken in de Pêché Mignon.
Om 12.00u zitten we in één van de lokale busjes, waar je de prijs moet onderhandelen...
Wanneer we, in de luchthaven, proberen in te checken, crasht het systeem... Anderhalf uur later is het OK. Ondertussen trakteren we onszelf op een lekker Magnum-ijsje. Maar Walter slaagt erin om de helft van zijn ijsje te “verliezen”... dat wordt opkuisen... hier is spijtig genoeg geen foto van...
Om 15.40u verlaat onze B737-800 Port Vila, richting Australië. Het is de 4de keer in minder dan één week tijd dat we dit traject afleggen... We landen in Brisbane om 17.40u plaatselijke tijd, 3 uur vliegen. Check-in voor Kuala Lumpur verloopt vlot, maar dan komen er (te) veel controles juist vóór de boarding. Een noemenswaardige controle is die van Biosecu, waar een hond de passagiers en de handbagage controleert op eventueel verse groenten en voedingswaren. Op een bepaald ogenblik staakt de hond zijn werk en loopt hij naar zijn baas om een koekje af te troggelen!

Na 4 uur wachttijd kunnen we weer verder. Een A330-300 zal ons naar Kuala Lumpur brengen. Het vliegtuig vertrekt 10 minuten... te vroeg! Da's leuk! We vliegen met Malaysian Airways, remember de fameuze MH17 en MH370..., da's iets minder leuk! We hebben slechte zitplaatsen, maar het vliegtuig zit niet vol. Kort na de take-off nemen we de binnenrij in beslag en beschikken we ieder over 4 zetels, kwestie van languit te gaan liggen.

Dinsdag 14 juli.

Na 6.439 km vliegen, aan 900 km/u en op een hoogte van 11.000m, landen we 8 uur 30 later in de hoofdstad van Maleisië. Het is hier 05.40u. De ganse nacht hebben we last gehad van zware turbulenties. Geen prettige vlucht, deze keer. Hier, in de luchthaven, zullen we meer dan 8 uur wachten op onze volgende vlucht, naar Sandakan, provincie Sabah, Borneo.

We kunnen hier niet veel anders doen dan slenteren, zitten, wandelen, slapen, drinken, een luchtje scheppen... het is goed weer, heel vochtig en 30° warm. Normaal dus...
Onze Airbus A320-200 van Air Asia vertrekt om 13.41u en landt 2uur 40' later in Sandakan. Om 18.00u komen we aan in Hotel Four Points by Sheraton, een 4* hotel waar we kamers krijgen op de 19de en 21ste verdieping, met prachtige vergezichten op zee en de kust.

Sinds we Vanuatu hebben verlaten, zijn we 29 uur onderweg...
We hebben gereserveerd, vanuit Wilrijk, in het English Tea House, waar Petra en Patrick op een vorige reis al hebben gedineerd.
Maar terwijl we wachten op ons vervoer in de Four Points, kunnen we een nieuwe skink observeren. Onze eerste op Maleisisch grondgebied. Hij is druk bezig met vliegjes te vangen, op minder dan één meter van het zeewater, tussen de kletsnatte rotsen. Bij nader inzien, thuis, kunnen we er een naam op plakken: de Long-tailed Skink (Mabuya longicaudata).

Aangekomen in het English Tea House, is onze tafel gereserveerd op het terras. Leuke plek. Maar we stellen vast dat we hier gans alleen zitten! Het is 20.00u, en om 21.00u zijn ze van plan om te sluiten... In een kort gesprek met het personeel komen we te weten dat ze hier al 2 dagen geen enkele klant hebben gezien! En dat terwijl dit restaurant heel bekend staat en op websites wordt aanbevolen. Toen Petra en Patrick hier waren, zat het vol en moest er weken op voorhand gereserveerd worden...
Na het eten dalen we af naar de drukke wijk rondom ons hotel. Het is het einde van de Ramadan. Hier lopen honderden mensen op straat, een bijzonder leuke sfeer! En iedereen zegt “goeie dag”, zelfs vrouwen met hoofddoek, met of zonder vent. Het is hier een drukte vanjewelste. Heel veel kleine boetiekskes tot en met winkels met matrassen en beddengoed, alles is hier nog open om 23.00u!!!

Woensdag 15 juli.

Wakker om 06.00u, om de zon te zien opkomen boven de zee. We hebben een prachtzicht vanuit onze kamers!
Om 08.00u vertrekken we richting Sepilok, waar we het Orang Utan Rehabilitation Center gaan bezoeken. Maar eerst stappen we het Bornean Sun Bear Conservation Center binnen.
Hier leven een variabel aantal Sun Bears (Helarctos malayanus), een met uitsterven bedreigde berensoort. De bedoeling is met deze dieren te kweken en ze terug uit te zetten in nog leefbare biotopen. De beren die hier zitten zijn gered uit de handen van particulieren of van handelaars. Deze Maleise beer of Honingbeer of Zonnebeer is de kleinste berensoort ter wereld en ook de beste boombeklimmer.
Er bestaan 2 ondersoortensoorten: “onze” Helarctos malayanus euryspilus komt uitsluitend voor op Borneo. We zien 2 beren die rustig wandelen, blijkbaar op zoek naar etensresten, maar niet echt

fanatiek. Eén van beide is een jonge man van ongeveer vijf jaar oud.
Opvallend aan deze overwegend zwarte (soms grijze of roestkleurige) beer is de heldere witte of gele, halvemaanvormige vlek op de borst. Een volwassen dier kan een lichaamslengte van 120 tot 150 cm bereiken en een gewicht van tussen de 30 en 60 kg.
Uniek in de dierenwereld is dat alle vier de poten inwaarts gedraaid zijn wanneer hij wandelt.

Maleise beren zijn omnivoren. Hun menu bestaat onder andere uit kleine zoogdieren, vogels, insectenlarven, termieten, eieren, vruchten, jonge scheuten en honing, vandaar de naam. Het zijn goede klimmers die een groot deel van de dag rustend in de boom doorbrengen, zonnend op een stevige tak op een hoogte rond de 5m. In tegenstelling tot de meeste andere beren is de Maleise beer vooral 's nachts actief. De scherpe klauwen komen bij het klimmen goed van pas.
De zonnebeer wordt deels bedreigd door stropers die gal van de dieren in China verkopen als traditioneel medicijn. Ook wordt het leefgebied van deze berensoort steeds kleiner door ontbossing.
Op weg naar ons volgend bezoek zien we een mooie grote skink. Fred slaagt erin om hem te vangen. Het is de Common Tree Skink, ook Borneo Skink genoemd (Dasia vittata), heel mooi gekleurd op het hoofd met drie spierwitte lijnen. Deze eierleggende boombewoner is endemisch voor Borneo!
Boven de skink zit een zenuwachtig wippend grijs vogeltje met een roestbruine kop: de Grijze snijdervogel (Red-Headed Tailorbird - Orthotomus ruficeps borneoensis). Dit klein vogeltje (11 cm lang), is vaak te zien met een opgewipte staart, zoals het Winterkoninkje bij ons.

We gaan nu een ander park binnen. Hier zijn de beschermelingen veel beter bekend, namelijk de Orang Oetans! Het Orang Utan Rehabilitation Center is in de ganse wereld gekend als **het** opvangcentrum voor de Orang Oetans die verwaarloosd zijn, of gekwetst of als wees achtergelaten. In beslag genomen dieren en weesjes komen hier terecht waar ze weer worden gewend aan het leven in het wild. En het lukt! We zien o.m. 2 moeders met jong! Da's pas goed nieuws! En we krijgen spektakel: er wordt geklommen, gelopen, gegeten, gespeeld... en hoewel er een platform staat met voedsel, toch gebeurt dit allemaal in de volle natuur, in volle vrijheid.
Weetjes over deze Orang Oetan.
Het geslacht telt twee soorten: de Borneose Orang Oetan (Pongo pygmaeus) en de Sumatraanse Orang Oetan (Pongo abelii). Ze werden lang als ondersoorten van dezelfde soort beschouwd.
Volgens genetisch onderzoek gingen beide soorten zo'n 400.000 jaar geleden uiteen.

“Onze” Orang Oetan komt dus uitsluitend hier voor! Er zijn nu nog zo'n twaalf- tot vijftienduizend dieren in Borneo.
De naam Orang Oetan is afkomstig van het Maleise Orang Hutan, dat bosmens betekent.
Orang Oetans klimmen van alle mensapen het meest in bomen. Ze zwemmen niet, maar sommige Borneose Orang Oetans waden soms wel.
Volwassen mannetjes komen regelmatig op de grond, waarschijnlijk omdat er op Borneo geen tijgers en panters, de belangrijkste vijanden voor Orang Oetans, voorkomen. Overdag besteedt de Orang Oetan het grootste deel van de tijd aan het zoeken naar vlezige vruchten als vijgen, nangka en doerians. Omdat de planten verspreid over het bos staan en ieder hun eigen bloeitijd hebben, en daardoor slechts enkele weken per jaar voedzame producten leveren,moet de Orang Oetan een goed geheugen hebben om te weten wanneer en waar voedsel te vinden is. Behalve vruchten eet de Orang Oetan ook ander plantaardige kost als boomschors, bladeren (bijvoorbeeld van Pandanus), scheuten, lianen en het merg in takken en stengels.
Een enkele keer eet hij ook ander materiaal, als eieren, honing, termieten en andere insecten en kleine gewervelde dieren, waaronder hagedissen, jonge vogeltjes en zelfs plompe lori's, kleine halfaapjes. Daarnaast staat ook vis op zijn menu. Ze eten aangespoelde vissen of jagen de vissen op met stokken zodat die uit het water springen en gevangen kunnen worden.

Orang Oetans maken elke dag een nieuw nest om te slapen, waarbij ze blijk tonen van een goed bouwkundig inzicht. Dit moet ook wel aangezien mannetjes wel 80 kg kunnen wegen en het nest zich op een hoogte van 30 m kan bevinden. Een nest wordt in amper vijf à zes minuten gebouwd.

Bij het zoeken naar geschikt bouwmateriaal kiezen ze doelbewust voor verschillende soorten takken: dikke takken voor stevigheid, dunne takken voor veerkracht en takken met bladeren voor de zachtheid. Zo blijkt het nest in het centrum buigzamer dan aan de randen, wat het nest extra comfortabel en veilig maakt.

Bij de Borneose Orang Oetans worden zo'n 13 verschillende geluiden onderscheiden. In kleine sociale groepen communiceren ze door met de lippen te smakken. Als ze bang zijn, maken ze een schreeuwend geluid met de lippen getuit; mannetjes kunnen ook brullen of met opgeblazen strottenhoofdzakken een dreunend geluid maken.

Bij schrik of woede knarsen de Orang Oetans met de tanden. De mannetjes maken ook grommende geluiden die tot op meer dan een kilometer afstand kunnen gehoord worden door mensen. Mogelijk wordt dit gebruikt om de mannetjes uiteen te houden. Naast vocale communicatie wordt er ook gevlooid als communicatie. Verder gebruikt de Orang Oetan ook gezichtsuitdrukkingen, gebaren en lichaamshoudingen als communicatiemiddel. Gebaren worden vaak impulsief gebruikt, maar kunnen ook sporadisch doelgericht gebruikt worden. De Orang Oetans beelden dan uit wat ze willen.
De leefomgeving van de Orang Oetans is de afgelopen jaren sterk afgenomen door ontbossing en houtkap, mijnbouw en bosbranden.
Ook worden illegaal jonge Orang Oetans gevangen om als huisdier te worden verkocht. Meestal schieten de jagers de moeder dood om het jong te kunnen vangen.
Op Borneo bestaan enkele legenden over de Orang Oetan. Door zijn menselijke uiterlijk wordt de Orang Oetan door plaatselijke bewoners als een primitieve mensensoort beschouwd.
De Dajaks, een volk dat in de bossen van Borneo leeft, beschouwen de Orang Oetans als hun voorvaderen. Ze beweren ook dat de Orang Oetan eigenlijk kan praten, maar zwijgt omdat hij anders zou moeten werken.
De show is nog niet gedaan: een Driekleureekhoorn (Prevost's squirrel - Callosciurus prevostii) komt een beetje voedsel stelen en ter plekke opeten! Deze eekhoorn maakt deel uit van een familie fel gekleurde eekhoorns. Helaas zien wij alleen de rugzijde, die pikzwart ziet. Op een Internet-foto zien we de kleuren op de flanken en de buik.

De meeste dieren hebben een zwarte staart, rug, voorhoofd en snuit, witte wangen, kin, flanken en dijen en een kastanjebruine buik en binnenzijde van de poten. Over het gezicht loopt de grens tussen het zwarte en het witte vlak van de snuit via de ogen naar de oren. Bij sommige dieren zijn de voorpoten geheel oranjerood, bij andere zijn ze aan de voorzijde wit en vormt het wit zo één groot vlak. Deze eekhoorn, ook klapperrat genoemd, is voornamelijk overdag en in de schemering actief. De nacht brengt hij door in een nest in een holle boom. Hij leeft voornamelijk van vruchten, zachte zaden, noten, bloemen, knoppen, jonge scheuten, bladeren en bast, aangevuld met insecten als mieren, termieten en larven, en vogeleieren en jonge vogeltjes.

Terwijl onze gids uitlegt dat hier 2 soorten eekhoorns voorkomen, slaagt Petra erin om een groter exemplaar te fotograferen. En wat lezen we op Wikipedia?
Het verspreidingsgebied overlapt voor een groot gedeelte met een andere grotere eekhoorn, de tweekleurige reuzeneekhoorn (Ratufa bicolor), die voornamelijk vruchten eet. De klapperrat en de tweekleurige reuzeneekhoorn worden vaak in dezelfde boom aangetroffen!
Zodoende kunnen we deze Black Giant Squirrel ook aan ons lijstje van waargenomen zoogdieren toevoegen.

Wanneer zowel de squirrels als de Orang Oetans verdwenen zijn, komen de Laponderapen (Southern Pig-tailed Macaque - Macaca nemestrina) te voorschijn. Ze werpen zich op de achtergebleven bananentrossen en duwen zo snel mogelijk zoveel mogelijk voedsel in de mond. We zien de kaken en onderkaken hoe langer hoe dikker worden!

Kenmerkend is het korte 'varkensstaartje'. De mannen worden veel groter en zwaarder dan de vrouwtjes. De soort heeft net als andere makaken grote hoektanden. Deze apensoort zoekt een groot deel van de tijd op de bosbodem naar voedsel, maar klimt de bomen in om vruchten te plukken.
Net als andere soorten makaken is de Laponder een alleseter. Ze wonen graag in harems, door mannetjes geleid. Bij gevechten tussen groepen gebruiken ze hun hoektanden.
De mens gebruikt tamme laponders wel om kokosnoten te laten plukken. De makaken passen zich echter deels aan door regelmatig voedsel van de mens te verorberen.

Op de terugweg naar ons busje vindt onze gids een kleine slang die ligt te slapen in een struik. Heel moeilijk te zien en nog moeilijker te fotograferen.
Het is een juveniele Wagler's lanspuntslang (Wagler's Pit Viper - Tropidolaemus wagleri), één van de vier soorten Groefkopadders die hier voorkomen.
Deze zeer giftige slang, waarvan de beet meestal de dood tot gevolg heeft, is één van de meest verspreide soorten in de regio. Deze slang is een uitstekende boomklimmer, installeert zich op een twijg of een tak, waar ze dagenlang onbeweeglijk blijft liggen in afwachting dat een geschikte prooi voorbij komt.

Ze voedt zich met kleine zoogdieren, vogels, kikkers en hagedissen.
Het wijfje kan tot 1 meter lang worden. Binnen dezelfde soort komen verschillende kleurpatronen voor. De 2 meest courante zijn een combinatie van bruine achtergrond met oranje banden en, zoals ons exemplaar hier, lichtgroen met witgele banden.

Ons middagmaal is een verhaal apart. We worden naar een grote overdekte zaal geleid, aan de rand van de oceaan, een immense koele balzaal, met een viertal tafels. Eén van die tafels is gedekt.. ja, voor ons. We zijn hier de enige klanten. De bediening verloopt vlot, eenvoudig, een beetje onhandig, maar het eten is lekker. Leuk zijn de draaiende centrale schotel, en het feit dat telkens iemand een slokje bier drinkt, het glas onmiddellijk wordt aangevuld. Naast het restaurant staan een tiental grote waterbakken, gevuld met allerlei soorten vissen, kreeften, oesters, krabben en schaaldieren. En, ergens goed weggestopt, een kattin met 4 piepkleine kittens.

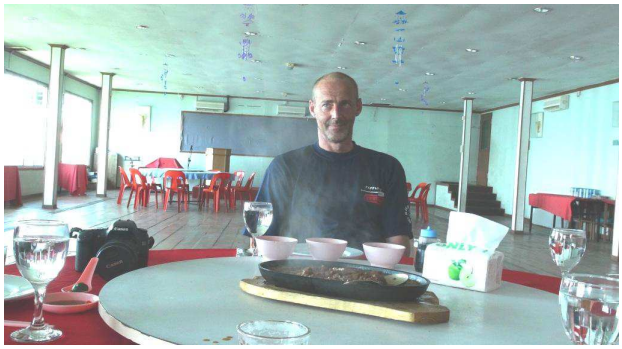

Na de middag nemen we de (snelle) boot voor een 95 km-lange tocht op de Kinabatangan River, tot in Bilit Village, in Sukau. Met de wagen zou het veel langer duren. Leuk is dat we de boot voor ons alleen hebben!
Het is prachtig weer: volle zon en 38°C! We gaan stroomopwaarts vanaf de monding van de rivier langs de talrijke meanders. Achter ons ligt dus de Chinese zee. Vóór ons, de Lower Kinabatangan River.

We varen voorbij verschillende paaldorpen, bewoond door de Orang Sungai (Orang = man, Sungai = rivier), de mensen van de rivier. Deze kleine gemeenschappen leven uitsluitend van de visvangst.
Hier begint een vogelfestival, zoals dat dikwijls het geval is langs de oevers van een rivier:
Grote zilverreiger (Great Egret – Ardea alba), Bonte neushoornvogel (Oriental Pied Hornbill – Anthracoceros albirostris) (foto links), Oostelijke rifreiger (Pacific Reef Heron – Egretta sacra) (foto links midden), Zuidzeezwaluw (Pacific Swallow – Hirundo tahitica) (foto rechts midden), Indische slangenhalsvogel (Oriental Darter - Anhinga melanogaster) (foto rechts) en Kleine zilverreiger (Little Egret – Egretta garzetta).

Het waterpeil staat zeer hoog waardoor oevers, zandbanken en dode boomstronken dikwijls onder water staan. Daardoor krijgen we geen krokodillen noch schildpadden te zien. Het hoogstaand water heeft niets te maken met de getijden, maar wel met de zware regens stroomopwaarts, en dat in droog seizoen...
Om 16.00u komen we aan in ons kamp Bilit Adventure Lodge.
Maar we moeten onmiddellijk terug vertrekken: er zijn olifanten gesignaleerd, op 30 minuten hiervandaan! Dwergolifanten... Petra is niet meer te houden! Vóór we goed begrijpen dat we effectief subito presto moeten vertrekken, zit Petra al in de boot met telelens in aanslag! De plek waar het moet gebeuren kunnen we niet missen: hier liggen al 8 bootjes met toeristen te wachten en te hopen... maar er gebeurt niets. Ofwel is de groep dwergdikhuiden van gedacht veranderd, ofwel zijn ze al eerder de rivier overgestoken. Een maat voor niks?

Nee! Want op de terugkeer krijgen we heel wat te zien! We beginnen met een ijsvogeltje, altijd leuk, de Menintingijsvogel (Blue-eared Kingfisher – Alcedo meninting) (foto), die sterk op onze "Belgische" ijsvogel lijkt. En dan naar de grotere modellen zoals de Brahmaanse wouw (Brahminy Kite – Haliastur indus) en de Gewone neushoornvogel (Rhinoceros Hornbill – Buceros rhinoceros borneoensis) (foto). Wat er aan die vogel "Gewoon" is weten we niet. Integendeel, een prachtvogel met een heel speciale bek!
De ondersoort die we hier waarnemen komt uitsluitend voor op het eiland Borneo.
Het is een schaars voorkomende vogel van de regenwouden van Thailand, Maleisië en Indonesië.
De gewone neushoornvogel is een grote vogel met bijna het formaat van een zwaan. Hij is vrijwel helemaal zwart, alleen de onderbuik en de staart zijn wit. De volwassen vogel heeft een grote kromme, witte snavel met daarop een opvallende, vaak omhoog krullende oranje hoorn.
Het hele jaar door biedt het mannetje aan zijn wijfje de beste stukken fruit of de smakelijkste hagedisjes aan om de "echtelijke" relatie te onderhouden!
De gewone neushoornvogel heeft erg te lijden onder het kappen van de oerwouden en het omzetten van bos in oliepalmplantages. Bovendien is er nog veel jacht op deze vogels omdat de veren onderdeel zijn van traditionele feestkledij van de Dajaks en andere volkeren uit het oorspronkelijke leefgebied.

En na de vogels, een slang, een grote slang. Ze ligt in een boom, op takken die boven het water hangen. De gids wijst ze ons aan, maar het duurt wel even alvorens onze ogen erop vallen. Ons bootje wordt pal onder de slang "geparkeerd" om ons toe te laten foto's te maken. Maar deze Maleisische boomslang (Arboreal Rat Snake - Gonyosoma oxycephalum) van minstens anderhalve meter lang, is volledig opgerold. We zien noch kop noch staart. *Deze slang kan tot 2,5m lang worden, komt zelden op de grond en voedt zich voornamelijk met vogels en vleermuizen die ze in de vlucht grijpt, vanuit haar rust- en jachtplaats!*

Dan is het de beurt aan de apen! Waaronder de Neusaap (Proboscis Monkey – Nasalis larvatus). Die staat in onze top vijf van verhoopte waarnemingen, en 't is ons gelukt. We kunnen ze rustig observeren, o.a. een groot exemplaar dat open en bloot aan het eten is, zittend op een tak. Het is één van de vreemdste, lelijkste, grappigste apensoorten ter wereld!

De neusaap heeft een licht oranje vacht met grijze ledematen en een witte staart. De kruin is oranjerood, terwijl de rest van het hoofd bleker gekleurd is. Het gezicht is beige van kleur, bij jonge dieren blauw. De buik is door het lange spijsverteringskanaal zeer dik. Het volwassen mannetje heeft een grote, naar beneden hangende neus, vrouwtjes hebben een kleine stompneus, en jonge dieren een wipneus. Een verklaring voor de grote neus van het mannetje is seksuele selectie: volgens deze theorie zouden vrouwtjes een voorkeur hebben om te paren met een mannetje met een grotere neus, waardoor de apen met een grotere neus een grotere kans hadden om hun genen door te geven.

Hij leeft over het algemeen in bossen nabij water, als rivierbossen en kustbossen, waaronder mangroves. Deze bossen overstromen regelmatig, waardoor de neusaap geregeld moet zwemmen om zich te verplaatsen tussen de bomen. De neusaap is een uitstekende zwemmer, heeft zwemvliezen tussen de tenen en zwemt vaak tussen eilandjes. Ook kan hij rechtopstaand door laag water waden. Het is een gespecialiseerde eter, die enkel van bladeren, vruchten en bloemen leeft.
Vooral de groene blaadjes van mangrovebomen uit het geslacht Sonneratia zijn van belang. Ander voedsel, zelfs fruit, is dodelijk voor hem.
Neusapen leven in gemengde groepen van tot wel zestig dieren. Het woongebied van een groep kan wel 130 hectare beslaan. Een bronstig vrouwtje zoekt oogcontact met een mannetje, waarbij zij haar lippen tuit. Als ze oogcontact heeft, schudt ze haar hoofd, waarna het mannetje pruilt. Als de twee naar elkaar toegaan, toont het vrouwtje haar anogenitale regio aan het mannetje, waarna de paring volgt. Tijdens deze paring blijven de dieren pruilen en het vrouwtje schudt haar hoofd nog steeds.

De Maleise bevolking noemt dit dier Orang Belanda ofwel de "Mens die lijkt op Nederlanders", waarmee ze de eerste scheepslui en missiepaters bedoelden die op Borneo voet aan wal hadden gezet. Zij hadden net zo'n grote lange neus en een bolle buik als de neusaap.
De neusaap is tegenwoordig een bedreigde diersoort. Het belangrijkste gevaar is de boskap. Tegenwoordig wordt veel bos gekapt voor oliepalmplantages, waardoor veel van het leefgebied van de neusaap en andere inheemse dieren is verdwenen. Ook wordt er op de soort gejaagd. In Sabah leven er nog naar schatting amper 2000 en nog wat meer verspreid over de rest van Borneo.

Na een tijdje komt er beweging in de takken boven en achter de neusaap; het zijn een paar Mutslangoeren (Silvery Lutung of Silvered Leaf Monkey – Trachypithecus cristatus) die onze neusapen proberen te verjagen!

Deze soort voedt zich met bladeren, zoals zijn concurrent de Neusaap. De Langoeren beschikken over een maag met 3 kamers die moet toelaten de cellulose van hun bladdieet te verteren.

En enkele minuten later, een derde soort aap voor deze excursie en tevens reeds de vijfde soort voor deze reis: de Java-aap (of Krabbenetende makaak - Long-tailed Macaque – Macaca fascicularis). *Bij de geboorte is kleur van de vacht van de java-aap zwart. Volwassen exemplaren hebben een grijsgroene of roodbruine vacht. Ze hebben een donkere snuit. De mannetjes hebben snorharen en vrouwtjes hebben een baard. De java-aap kan zo'n 50 cm lang worden en heeft een ongeveer 50–60 cm lange staart.*

Een jong van een vrouwtje dat hoger in rang staat in de groep heeft gemiddeld gesproken een grotere kans om te overleven. De redenen hiervoor zijn dat nageslacht van vrouwtjes die lager in rang zijn minder kans op voedsel heeft en meer agressiviteit van vrouwtjes die hoger in rang zijn zal ondervinden. Interessant maar vreemd is dat de jongste dochter van de alfavrouw meestal hoger staat dan haar oudere zussen.
Java-apen kunnen goed overweg met mensen en leven daarom ook vaak in de buurt van dorpen. De java-aap eet voornamelijk fruit. Daarnaast ook wel bladeren, knoppen, gras, bloemen en zaden, maar ook insecten, krabben, garnalen en kikkers.

Het is 18.30u en bijna donker. Op de valreep krijgen we nog enkele soorten voorgeschoteld, maar er is helaas geen licht genoeg meer om mooie foto's te nemen: Maleise bijeneter (Blue-throated Bee-eater – Merops viridis), Indische slangenhalsvogel in de vlucht, Maleise jaarvogel (Wrinkled Hornbill – Aceros corrugatus) (reeds onze derde soort Hornbill) en om af te sluiten wijst de gids ons een boom vol slapende neusapen!

Een uurtje later gaan we eten. Gezellig en lekker. En dan begint (eindelijk) onze eerste nachtwandeling! We zijn nog geen 10 minuten onderweg en we zien al een Gestreepte linsang (Banded Linsang - Prionodon linsang) (foto), een civetkatachtig roofdier. *Hij wordt ook Tijgercivet genoemd, omwille van zijn kleurpatroon. Het is de meest zeldzame onder de civetkatten. Zijn voedsel bestaat voornamelijk uit eekhoorns, ratten en vogels.*

Ons 2de zoogdier is de Loewak (of Palmcivetkat) (Asian Palm Civet - Paradoxurus hermaphroditus) (foto volgende blz.). *Het uiterlijk van de Loewak heeft veel weg van een civetkat.*

Een groot verschil is het gebit dat meer geschikt is voor het fruit dat ze bij voorkeur eten. Loewaks zijn solitair levende nachtdieren, die vooral in de boomtoppen verblijven.
De loewaks hebben een lang en slank lichaam met korte poten. Ze wegen zo'n 2 tot 4 kg en zijn tussen de 45 en 60 cm lang. Hun staart is 45 tot 55 cm lang. De Palmcivetkat kan zo'n 22 jaar oud worden.

Zijn dieet bestaat voornamelijk uit fruit (vijgen). Daarnaast eet hij wel kleine knaagdieren, reptielen, eieren, insecten en koffiebessen. Ook is het dier verzot op palmboomsap.
Kopi Loewak of civetkoffie:
De Civetkoffie wordt gemaakt van koffiebonen die door onze Loewak na het eten van koffiebessen zijn uitgepoept. Het is een tijd de duurste koffiesoort ter wereld geweest.
De Engelse schrijver, komiek en acteur Stephen Fry schonk in 2005 bij wijze van huwelijksgeschenk een zakje met deze bonen aan prins Charles en Camilla Parker!

Verschillende vogels zitten te slapen op een takje; mooi om zien, zo'n evenwichtsoefening..., en we proberen uiteraard om ze zo weinig mogelijk te storen met onze zaklampen:
Witkruinshamalijster (White-crowned Shama – Copsychus stricklandii) (weerom een dier dat alléén in Borneo voorkomt!) (foto links), Roodstaartsnijdervogel (Rufous-tailed Tailorbird – Orthotomus sericeus) (foto rechts), Maleise niltava (Malaysian Blue Flycatcher – Cyornis turcosus) en enkele insecten die nachtactief zijn zoals een wandelende tak, een grote wolfsspin en een duizendpoot met heel lange poten, de Long Leg Centipede (Scutigera coleoptrata).

En als er na de nachtwandeling nog iemand honger zou hebben, de Walter heeft nog altijd smeerkaas en peperkoek!!! (Veel geluk gehad aan de grensovergangen, zeker in Australië)!

Donderdag 16 juli

Zonder dat we een wake-up call hebben gevraagd, doen de gibbons, een soort apen die we later echt gaan kunnen observeren, toch hun best om de toeristen wakker te krijgen. Op deze link kunnen we er opnieuw van genieten: https://www.youtube.com/watch?v=JLOn8F0p96s

Nog vóór we ontbijten, zitten we alweer in onze boot! Het is droog en warm weer, beetje bewolkt. Ideaal voor een ochtendboottochtje en voor leuke waarnemingen!

Ooievaarsbekijsvogel (-billed Kingfisher – Pelargopsis capensis) (foto). *De ooievaarsbekijsvogel is een grote ijsvogel, met een lengte van 35 cm. Deze soort jaagt op vissen, kikkers, krabben, knaagdieren en jonge vogels. Hij graaft zijn nest in een rivieroever, in een rottende boom of bij een termietennest. De vogel leeft in de tropische gebieden van het Indische Subcontinent en Zuidoost-Azië.*

Er komen 13 ondersoorten voor. Voor Borneo en dus Sabah is dat Pelargopsis capensis innominata;

Blyths kuifarend (Blyth's Hawk Eagle – Nisaetus alboniger) (foto): *is een roofvogel uit de familie van de Havikachtigen. Er is nog weinig geweten over zijn dieet, behalve dan dat hij hagedissen en vleermuizen vangt. En ook over de nest- en broedgewoonten is heel weinig beschreven. Wel wordt er gevreesd voor de soort. In 1999 schatte Bird Life International de totale populatie op amper 1.000 exemplaren!*

Kleine zilverreiger, Grote zilverreiger, Brahmaanse wouw, Java-aap.

En dan is het weer eens de beurt aan de reptielen. We beginnen met de Zeekrokodil (Saltwater Crocodile - Crocodylus porosus).

De zeekrokodil, ook wel zoutwaterkrokodil genoemd, is de grootste vertegenwoordiger van de nog levende krokodilachtigen. Hij kan een lengte van meer dan 7 meter bereiken.

De meeste mannelijke exemplaren zijn ongeveer 4 tot 5 meter lang, de vrouwtjes blijven met 2 tot 3 meter aanmerkelijk kleiner. Het gewicht van een 5 meter lang exemplaar kan meer dan 500 kilo bedragen. De habitat bestaat uit meestal modderige, troebele wateren aan de kust, zoals riviermondingen, moerassen en modderstranden.

Op het menu van de juvenielen staan ongewervelde dieren als insecten en kreeftachtigen, en kleine gewervelden als amfibieën, reptielen en zoogdieren. Grotere exemplaren schakelen over op grotere prooien als grotere vissen, vogels en andere gewervelden.

Slechts af en toe wordt een heel grote prooi gegrepen. Dit kan uiteenlopen van buffels, apen en gedomesticeerd vee tot haaien.

Bij veel soorten krokodilachtigen wordt de agressiviteit jegens mensen overdreven, maar de zeekrokodil wordt terecht als een van de gevaarlijkste soorten beschouwd, omdat jaarlijks een aantal mensen wordt aangevallen en gedood. De meeste menselijke slachtoffers waren niet oplettend, bijvoorbeeld feestende jongeren onder invloed van alcohol, toeristen die onbekende wateren betraden om te zwemmen.

Walter ziet een Watervaraan (ook Indische varaan genoemd) (Malayan Water Monitor - Varanus salvator macromaculatus) héél mooi, rustig wandelend, een echte paradeshow aan het uitvoeren!

Het mannetje van de watervaraan kan maximaal 3 meter lang worden. Daarmee is het een van de grootste hagedissoorten ter wereld. Het gemiddelde volwassen exemplaar is zo'n 1,5 meter lang, waarbij het mannetje meestal groter en zwaarder is dan het vrouwtje. De varaan is meestal donkerbruin tot zwart van kleur met gele plekken aan de onderkant. Deze gele plekken vervagen naarmate ze ouder worden.
De varaan heeft een lange nek, met een grote spitse kop. De staart is afgeplat en ze hebben grote sterke poten, waarmee ze zich verbazingwekkend snel kunnen voortbewegen. Wanneer de varaan bedreigd wordt vlucht het dier in een boom. Watervaranen kunnen zo'n 15 jaar oud worden.
De watervaraan is een carnivoor en niet erg kieskeurig wat betreft zijn prooi. De meest voorkomende prooien zijn vogels, eieren, kleine zoogdieren, zoals ratten en muizen, vissen, hagedissen, kikkers, slangen, kleine krokodillen en schildpadden. Er zijn ook gevallen bekend van varanen die menselijke resten opgroeven en vervolgens opaten.
Een watervaraan kan bij de jacht in het water tot wel 30 minuten onder water blijven.

Na anderhalf uur bootje varen en genieten van al dat moois, kunnen we gaan ontbijten in het zonnetje. Zalig!

Even aandacht voor de mooie vlinders rond ons. Eerst de Common Tree Nymph (Idea stolli) (foto links). Deze vlinder vliegt heel sierlijk, in golvende vlucht met trage vleugelslag. Eerst is Petra er ééntje aan het fotograferen, en een minuut later zijn ze met zes aan het rondfladderen in de omgeving van een paar gele bloemen.
Dan de mooie Golden Birdwing (Troides aeacus) (foto rechts) met zijn zwarte en gele vleugels.

Met ons bootje verlaten we de lodge, stappen iets verder over op een busje en rijden we naar de beroemde Gomantong Caves, een van de grootste grottensystemen in Borneo.
Ze maken deel uit van het 3.000 ha groot Gomangton Forest Reserve. Naar schatting leven hier 2 miljoen vleermuizen en 2 miljoen gierzwaluwen; de eersten verlaten de grot bij schemeravond, terwijl de anderen dan juist komen slapen. Vier miljoen vliegende wezens kruisen elkaar hier tweemaal per dag! De grote meerderheid vleermuizen zijn Wrinkle Lipped Free-tailed Bats (Chaerephon plicatus) (foto van de bizarre structuur van de kop).

De gierzwaluwen, meer precies de Zwartnestsalanganen (Black-nest Swiftlet – Aerodramus maximus), maken hun nest tussen de 10m en de 90m hoog.
We hebben hier relatief weinig foto’s genomen omdat die moeilijk kunnen beschrijven wat voor sfeer deze grot uitstraalt.
De geur van de uitwerpselen van de vleermuizen en de zwaluwen, de miljoenen kakkerlakken die rond je voeten voorbijschieten en het gevoel dat je met je voeten gedeeltelijk wegzakt in de smurrie (lees: de uitwerpselen) die opgehoopt ligt op de grond en ook op het aangelegde pad. Als je over de planken de grot in loopt, kraken er regelmatig kakkerlakken onder je voeten, hoe goed je ook je best doet om ze te ontwijken. Er is een reling maar die wens je niet vast te nemen aangezien die ook al niet meer zo proper is en ondertussen meer wordt gebruikt door de kakkerlakken dan door de mensen.
In deze grot slapen mensen die deze grot bewaken. We kunnen amper geloven dat hier mensen overnachten. De bewakers zijn er om te vermijden dat de zwaluwnesten die in deze grot geoogst

worden zouden gestolen worden. Deze zwaluwnesten worden immers voor veel geld verkocht aan Chinezen waar recepten op basis van zwaluwnesten (meestal soep) voor veel geld over de toonbank gaan. Het is in China een delicatesse en er heerst bijgeloof dat dit goed zou zijn voor de potentie. De vraag is natuurlijk of ze er nog zoveel geld voor zouden geven als ze de oorsprong van hun delicatesse zouden kennen.
Een vervellende kakkerlak valt op: een tijdelijke witte verschijning die zich uit de pop wringt en die snel zal verkleuren (foto).
Je moet echt zien waar je je voeten zet: op de grond is een groep kakkerlakken een dode gierzwaluw aan het “opruimen” (foto).

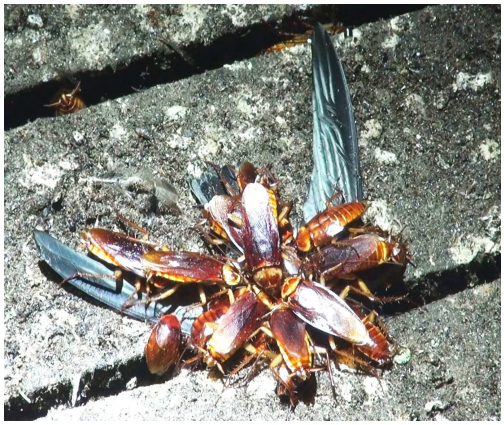

En er zijn nog van die rare beestjes hier, zoals de Giant Long-legged Centipede (Thereuopoda longicornis), een andere soort duizendpoot dan het kleinere exemplaar dat we gisteren tijdens onze nachtwandeling in Bilit hebben gezien. Deze duizendpoten zijn zeer lichtschuw: ze runnen weg van zodra we de lichtstraal van onze zaklamp op hen richten.

Aan de uitgang van de grot zien we (eindelijk) een groene hagedis, de Green Crested Lizard (Bronchocela cristatella), familie van de Prachtagamen. *Hij is fel groen gekleurd, maar dat kan in bepaalde omstandigheden veranderen naar lichtbruin. Geeft een heel slanke indruk, ook door de lange staart die driekwart van de totale lengte uitmaakt. Kop, romp en staart samen kan hij tot een halve meter lang zijn, maar het lichaam is dan nog altijd maar 13 cm! Deze soort is de hoofdschotel van menige boomslang.*

Nog altijd in de nabijheid van de grot komen we de Rode langoer (Red Leaf Monkey – Presbytis rubicunda) tegen. *Deze primaten komen alléén voor in het oosten van Borneo. Ze voeden zich met de bladeren, zaden en vruchten van meer dan 100 verschillende boomsoorten. Ze leven in kleine groepen, van 2 tot 8 individuen, bestaande uit één man, één of meerdere wijfjes en de kleintjes.*
De mooie vlinder die we hier zien fladderen is de Great Mormon (Papilio memnon) en behoort tot de familie van de Zwaluwstaarten. Deze grote vlinder heeft een gigantisch verspreidingsgebied en komt zelfs voor in de Himalaya op een hoogte van 2.100m. Hij is ons helaas te snel af om een foto te kunnen nemen.

Hier eindigt onze uitstap. Nu naar ons busje, richting Lahad Datu.
Naast het bureau van de lokale reisagent kunnen we Chinees eten. Prawn met Vegetables en Lemon Chicken, heel lekker!

Om 13.00u stappen we over naar ander busje, met andere chauffeur, met bestemming Danum Valley, 97 km verder langs een relatief moeilijke piste. De eerste 15 km, tot aan de bocht van Silam, ligt er asfalt. Maar daarna... twee uur miserie!
Tijdens een korte sanitaire- en rokersstop kan Patrick een grote hagedis spotten: groenachtig bruin met talrijke gele vlekken: het typisch kleurpatroon van een jonge Watervaraan!

We zien ook nog een Chinese spoorkoekoek (Greater Coucal – Centropus sinensis). Net als de andere spoorkoekoeken is deze soort geen broedparasiet, maar bouwt zelf een nest en broedt de eigen eieren uit. Het is een grote vogel die inclusief staart 53 centimeter lang is.

Even verder ligt een grote slang te “slapen” op de weg in de volle zon: minstens 1,50m lang, groenachtig vooraan en grijsbruin achteraan. Fred neemt zijn handschoenen en probeert uit te stappen... maar dat gaat niet! Alle deuren komen hier automatisch, bij het starten, elektronisch op slot te staan; geen uitkomen aan. Fred heeft zich mooi kwaad te maken, niks helpt. Behalve dan wanneer de chauffeur zelf uitstapt, zijn best doet om tot aan de achterdeur te geraken zonder de slang te verstoren, maar dat lukt niet: bye bye mooi grote slang! Van de slang dus geen foto, wel van de Fred... Het zal nog een tijdje duren vooraleer de Fred tot rust komt...

In de loop van de namiddag komen we aan in de luxueuze Borneo Rainforest Lodge in Danum Valley Conservation Area. Het beschermd gebied van de Danumvallei bestaat uit primair, maagdelijk, voornamelijk laagland tropisch regenwoud met een uitzonderlijk rijk palet van de flora en fauna van Borneo. Het gebied is 438 km² groot.
De Danumvallei behoort tot de best beschermde stukken regenwoud van de Oude Wereld.
In het gebied is een veldstation voor ecologisch onderzoek gevestigd. Het reservaat ligt binnen een 10.000 km² groot concessiegebied van de Sabahstichting waarbinnen de bossen op zo natuurlijke mogelijke wijze worden beheerd, maar waarbinnen ook aangeplant bos en oliepalmplantages

liggen. Verder vindt er herbebossing plaats en is er ruimte voor duurzaam toerisme.
De opbrengsten van deze ondernemingen worden gebruikt voor het welzijn van de plaatselijke bevolking, onderwijs en natuurbeschermingsprojecten.
Hier zijn nog stukken primair woud van meer dan één miljoen jaar oud!

Onze lodge heeft de laatste jaren heel wat prijzen in de wacht gesleept, waaronder de “Best Hotel Services” en de “Best Tour package”. We beschikken over luxe kamers met zicht op Danum River, en ruim terras met klein privé openluchtbad! En dan nog een prachtig restaurant, lekker eten en een toffe gids.

Vanavond staat er een Guided Safari Night Drive (klinkt goed) op het programma: een camion met een 20tal mensen, een jonge gast met een groot licht. De jonge gids heeft pech vanavond: er valt heel weinig te bespeuren, ondanks zijn inspanningen en de aantrekkelijke naam van de uitstap. We slagen er wel in een Tagoean te zien, familielid van de vliegende eekhoorns (Red Giant Flying Squirrel – Petaurista petaurista). Wanneer we thuis zijn kunnen we ons, dankzij Internet uiteraard, een beeld geven van hoe dit beestje eruit ziet wanneer het vliegt...

Een tweede waarneming die de moeite loont: de Borneose Kikkerbek (hé, da's wel een vogel, hé!) (Blyth's Frogmouth – Batrachostomus mixtus) (foto boven rechts). Hij behoort tot de familie van de uilnachtzwaluwen, en onze Kikkerbek komt uitsluitend voor op het eiland Borneo.
De uilnachtzwaluwen zijn een familie van nachtvogels die leven van India tot Australië. Sommigen worden kikkerbekken genoemd. Dat komt door hun afgeplatte brede snavel die op de bek van een kikker lijkt. Dat is nodig om in de vlucht insecten of grotere prooien te vangen. Tijdens de dag rusten ze in de bomen en zijn met hun verenkleed niet direct op te merken. Hun eieren leggen ze in de vork van twee takken. Het mannetje broedt overdag en het vrouwtje in de nacht.

Een uur later, rond 21.30u, eindigt deze safari. Wel leuk om te beleven, twee mooie waarnemingen, maar we hadden er meer van verwacht. We vragen aan onze eigen gids Theo of we met hem een nachtwandeling kunnen doen. En hier hebben we meer succes.

We beginnen met een prachtige Striped Bronze Back Tree Snake (Dendrelaphis caudolineatus) die ligt te slapen op een fijn takje. Moeilijk te zien ondanks de schijnbaar opvallende prachtige kleuren. De kop ligt uiterst rechts en komt te voorschijn achter een blad. Ruw geschat is deze slanke slang 1,20m lang. Leuk is dat Theo die al een uur vroeger had gevonden en ons daardoor recht naar de slang kon loodsen. *Deze slang is zeer algemeen en wordt zowel in de struiken als in het gras waargenomen. Ze voedt zich uitsluitend met hagedissen en boomkikkers.*

Op de terugweg komen we nog 2 andere beestjes tegen: een slapende Borneo Forest Dragon (Gonocephalus borneensis) (foto links), familie van de agamen. Het lichaam is 13 cm lang en daar komen nog eens 25 cm staart bij! Deze soort komt alleen voor op het eiland Borneo. Dit hagedisje slaapt aan het uiteinde van een twijgje, omdat wanneer een predator zoals een slang probeert te naderen, het dun takje snel zal bewegen om het naderend gevaar aan te kondigen... En een Maleise civetkat (Malay Civet – Viverra tangaluna) (foto rechts). *Maleise civetkatten zijn solitaire roofdieren. Ze zijn nachtactief en eten kleine zoogdieren, vogels, slangen, kikkers en insecten, miljoenpoten en reuzenduizendpoten. Daarnaast eten ze ook eieren en fruit. Ze kunnen vier jongen krijgen tot maximaal twee maal per jaar. De jongen komen ter wereld in dichte begroeiing of holen in de grond. Deze civetkat kan 11 jaar worden.*

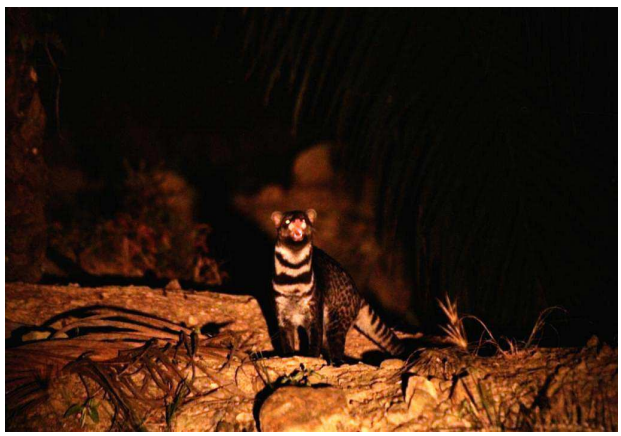

Daarna brengt Theo ons naar het water, en daar is het altijd prijs! We krijgen onmiddellijk vier soorten kikkers te zien. Eerst de Harlequin Flying Tree Frog (Rhacophorus pardalis) (foto), één van de kikkers die kan glijden door de lucht, van de ene tak naar de andere, dit dankzij zeer ontwikkelde zwemvliezen tussen de tenen.
Naast onze foto, ook die van Internet waar hij vliegend werd “geflasht”

Vervolgens de Dark-eared Tree frog (Polypedates macrotis) (foto links onderaan), een familielid van de schuimnestboomkikkers. Hij is te herkennen aan een grote bruine vlek die loopt van zijn oog tot voorbij de ooropening.
Er zijn 23 soorten schuimnestboomkikkers die voorkomen in grote delen van zuidoostelijk Azië inclusief de Filipijnen en Borneo. Het aantal soorten stijgt regelmatig; in 2011 en 2012 werden nog drie nieuwe soorten beschreven.
Een ander soort binnen deze familie is de File-eared Tree Frog (Polypedates otilophus) (foto midden volgende blz.), met zijn opvallende plooi boven het tympanum, alsof dat kraakbeenachtig uitsteeksel de ooropening beschermt.

En dan is er nog de Cricket Frog (Hylarana nicobariensis) (foto rechts). Hij beschikt over een opvallende richel die loopt van boven het oog tot aan de achterpoten. De soortnaam verwijst naar de Nicobareilanden, waar deze kikker voor het eerst werd beschreven. Maar nu blijkt dat precies die kikkers op het eiland tot een andere soort zouden behoren... werk voor de taxonomisten...

Vrijdag 17 juli.

We beginnen met een wandeling zonder ontbijt... Het is 06.30u.
We starten onze Canopy walk... een lang, wankel, hangbruggensysteem tussen en boven de boomtoppen, waar we enkele leuke waarnemingen doen.... We horen Gibbons roepen, of is het zingen?

We zien de Kleine kuifarend (Wallace's Hawk Eagle – Nisaetus nanus) en de Aziatische paradijsmonarch (Asian Paradise Flycatcher – Terpsiphone paradisi) (foto). *Deze prachtige vogel komt voor in o.a. China, Mongolië, India, Indonesië, Maleisië, enz. Zijn gigantisch verspreidingsgebied beslaat meer dan 6 miljoen km2! Er is een opvallend kleurverschil tussen beide geslachten: het verenkleed van het mannetje is wit, de kop is glanzend zwart met een rechtopstaande kuif. Hij heeft twee lange staartveren, die driemaal de lengte van het lichaam hebben. In totaal is een mannetje 80 cm lang! Het wijfje heeft een roodachtig bruin verenkleed en een blauwachtige kop.*

We filmen ook nog een grote landkrab, maar naar de juiste naam blijven we gissen...
En een nieuwe skink! Deze Sabah Slender Skink (Sphenomorpus sabanus) is de zoveelste diersoort die uitsluitend op het eiland Borneo voorkomt, en meer bepaald in Sabah. *Het is een kleine skink die zowel in bomen als op de grond tussen het bladafval leeft, waar hij trouwens heel moeilijk te vinden is omwille van de camouflage. Hij voedt zich vooral met kleine sprinkhanen en motten.*

Hier fladderen Ringmussen rond, samen met een Geelstuithoningvogel (Yellow-rumped Flowerpecker – Prionochilus xanthopygius), de zoveelste endemische soort voor Borneo!
.
Bij onze terugkomst worden we ontvangen door een moeder Orang Oetan met een baby!
Prachtige schattige beelden, en hoe langer we wachten, hoe beter ze zich laten bewonderen!

Na het ontbijt beginnen we aan een 2de wandeling. Het is nu 09.45u, en het wordt warm!
We begeven ons op de River Trail en de Hornbill Trail, i.p.v. de te zware View Point Trail.
Er valt niet echt veel te beleven tijdens deze wandeling, behalve dan het ontdekken van een smalle hagedis die zich afplat tegen de stam van een dikke boom, op zo'n 10 meter hoogte.

Het is een Vliegende draak, hoogst waarschijnlijk de veel voorkomende Common Gliding Lizard (Draco sumatranus). We hebben hem met veel moeite kunnen fotograferen (foto links), maar op Internet wel foto's gevonden waar hij zijn vliegkunsten demonstreert.
Deze hagedis heeft een lichaamslengte van 9 cm, de staart niet meegerekend want deze is vaak twee keer zo lang. Het is een boombewoner. Alléén om eitjes te leggen komt het wijfje naar de bodem. Hij kan van de ene boom naar de andere zweven dankzij de huidflappen die hij open spreidt door het uitzetten van zijn verlengde ribben. Er worden 41 soorten erkend, waarvan enkele pas vrij recentelijk (2007) zijn beschreven.
Om 12.30u zijn we terug en kunnen we gaan eten!

Petra en Patrick staan oog in oog met een grote volwassen Watervaraan die zich tegoed doet aan keukenafval! Hij wandelt rustig tussen de vuilbakken. Da's niet echt de beste achtergrond om foto's te nemen of te filmen. De Fred probeert hem iets meer naar het groen te leiden en het lukt.
Heel mooi en groot exemplaar, naar schatting anderhalve meter lang. Om de paar seconden steekt hij zijn lange blauwe tong uit om de omgeving te “proeven”.

Er vliegt al een tijdje een soort zwarte kever rond. Een groot beest! Heel beweeglijk en onrustig. Maar het lukt ons toch om één goede foto te nemen.

Op het thuisfront, met de hulp van de gespecialiseerde website “Whats that Bug?” beseffen we dat we de op één na grootste solitaire bij ter wereld te pakken hebben! *De Tropical Carpenter Bee (Xylocopa latipes) is 38 mm groot. Een reus binnen de bijenwereld!*
De mannetjes grijpen de wijfjes tijdens de vlucht en paren vliegend. Ze graven hun nest in het hout van dode bomen. Dit nest is 11cm lang en heeft een diameter van 2,5cm. De Carpenter bees worden commercieel gebruikt in de Filipijnen voor de bestuiving van Passiebloemen.

Een jongen van het personeel heeft een gecrasht vogeltje gevonden, waarschijnlijk tegen een raam gevlogen. De Kleine spinnenjager (Little Spiderhunter – Arachnothera longirostra) leeft nog en wordt op een takje gezet.
Patrick slaagt erin om met zijn iPad een knalgroene hagedis te filmen, die zich op de reling van het houten voetpad ophoudt. Het is een Bronchocela cristatella, dezelfde soort als die van 16 juli aan de uitgang van de Gomangton Caves.

In de namiddag ondernemen we een lange regenwoud-wandeling. Langs de weg, een volledige familie Red Leaf Monkeys die een show komen opvoeren.
Ze komen één voor één te voorschijn uit het bos, richting de beek waar ze komen drinken. Wanneer de groep compleet is, komen ze recht op ons afgelopen om in de nabije struiken beginnen te spelen.

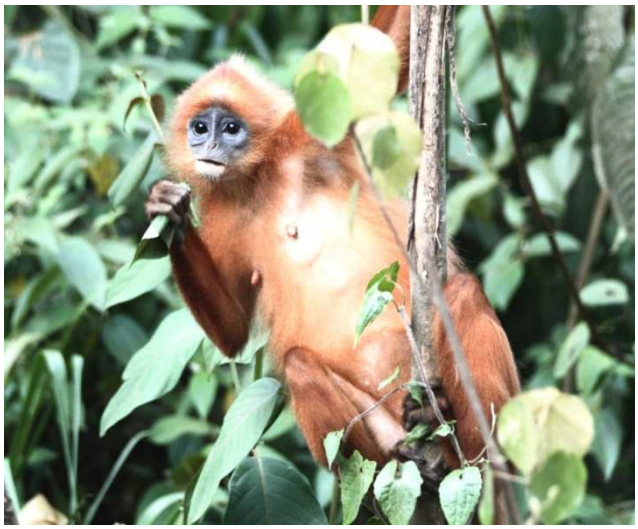

De kleintjes bengelen aan stevige takken en beginnen te eten. Dat allemaal op amper 10 meter van ons! Ze roepen en tieren en ineens Krraaak! Er breekt een tak af waar een volwassen primaat op zit. Het wordt ineens stil, behalve dan dat wij aan het lachen zijn...

We keren terug naar de Canopy way, want Theo weet er een nest van Vliegende eekhoorn. En dit beestje komt (in principe) bij schemer naar buiten en neemt een vlucht van verschillende tientallen meters tot aan de volgende boom. Maar helaas: na meer dan één uur wachten, op tientallen meters boven de grond, moeten we het opgeven. Het wordt laat, en de zekerheid groeit bij onze gids dat het beestje niet thuis is. Verkeerde gok, maar toch goede poging om misschien iets unieks te zien: een vliegende eekhoorn in volle actie... Andere keer, betere keer misschien.

We haasten ons naar de bar voor onze (bijna) traditionele Gin Tonic. Freddy heeft pech: bij een verkeerde beweging slaat hij zijn glas om: weg die Gin!
We genieten van een heel lekker avondmaal en Petra en Fred maken zich klaar voor een nachtwandeling.
Na een paar minuten stappen krijgen we al een nieuwe soort te zien, nl. de Asian Grass Frog (Fejervarya limnocharis). *Deze kikker komt voor in China, Japan, Maleisië, Indië tot Pakistan. Dergelijk verspreidingsgebied laat toe te denken dat we met zekerheid te doen hebben met verschillende soorten die heel erg op elkaar lijken en die nog moeten worden "ontdekt".*
Verder ziet Theo, in het water, een Giant River Frog (Lymnonectes leporinus) zitten. Weeral een dier dat uitsluitend in Borneo voorkomt! Onze gids stapt in de rivier en slaagt erin hem te vangen, maar laat hem dan te nonchalant los aan onze voeten. Weg dat beestje! Dikke pech, en de Fred (heel) ongelukkig!

Maar dan opnieuw een amfibiesoort die we nog niet hebben gezien, de Four-lined Tree Frog (Polypedates leucomystax) (foto), nog zo'n boomkikker die schuimnesten maakt, zoals twee van de boomkikkers die we vorige avond hebben gevonden. *De schuimnest-boomkikkers zijn een familie van ongeveer 280 soorten. Ze produceren het schuim door het met de poten op te kloppen tijdens de paargreep. Het nest wordt onder overhangende bladeren bevestigd. Bij ongeveer de helft van alle soorten ontwikkelen de embryo's zich tot kikkervisjes, en laten zich vervolgens in het water vallen. Ze zijn dus afhankelijk van oppervlaktewater voor de voortplanting. Er zijn zelfs soorten die, als het nest wordt aangevallen, zich al eerder laten vallen ondanks het feit dat ze nog niet volledig zijn ontwikkeld. Hierdoor hebben ze een wat kleinere kans op overleving, maar nog altijd een veel grotere kans dan wanneer ze in het nest zouden blijven.*
Het wordt nog boeiender, want we stappen over naar de slangenwereld! We kunnen van heel dichtbij een juveniele Red-sided Keelback Water Snake (Xenochrophis trianguligerus) bewonderen,

met haar prachtige kleurschakeringen. Deze soort voedt zich bijna uitsluitend met kikkers, dikkoppen en eitjes van kikkers.
Langs de rivier wijst Theo ons een kleine groep herten aan: de Sambar of Paardhert (Sambar Deer - Rusa unicolor). Ze staan te drinken aan de oever van de rivier, en hoewel we relatief veraf staan én het pikdonker is, hebben ze ons opgemerkt en wandelen ze langzaam in de andere richting.
De Sambar is een relatief groot beest: hij heeft een schofthoogte van ongeveer anderhalve meter, een kop-romplengte van 2 meter en een lichaamsgewicht van ongeveer 250 kilogram.
Het mannetje draagt een sterk gewei, dat slechts drie takken heeft en 120 centimeter lang kan worden. Ze eten behalve gras en kruiden ook twijgen, vruchten, bamboescheuten en mos. Sambars leven niet in kudden, maar solitair of in kleine familiegroepjes van vier of vijf dieren, bestaande uit een vrouwtje en enkele jongen.
Hoog in een boom zit de Maleise vliegende kat (Malayan Flying Lemur - Galeopterus variegatus borneanus). De Engelse benaming zorgt voor verwarring want het is géén lemur én het is niet echt "flying" maar eerder "gliding" (foto rechts is van Internet geplukt). *Het meest opvallende kenmerk van de Maleise vliegende kat is de zweefhuid (patagium) tussen de nek, de poten, vingers en de staart, waarmee ze van de ene naar de andere boom kan zweven en afstanden van wel honderd meter door de lucht kan afleggen. Het is het zoogdier met de best ontwikkelde zweefhuid.*

De Maleise vliegende kat is een solitaire boombewoner die zelden op de grond komt. Het dier verschuilt zich overdag in holen in de bomen van het regenwoud en komt pas bij de schemering naar buiten om voedsel te gaan verzamelen. De Maleise vliegende kat zweeft van boom naar boom door eerst naar een boomtop toe te klimmen en zich dan in de richting van een andere boom te lanceren. Dit dier eet voornamelijk bladeren, knoppen en bloemen en waarschijnlijk ook vruchten van diverse bomen. Het gebruikt de lange tong en zijn handen om te eten. Water wordt uit het voedsel of door te likken aan natte bladeren verkregen. Het maag-darmkanaal van de Maleise vliegende kat is speciaal ontwikkeld om de grote hoeveelheden gebladerte te verwerken. De darmen kunnen een lengte bereiken van vier meter en de pars pylori van de maag is vergroot en verdeeld in kamers. In deze kamers bevinden zich micro-organismen die meehelpen cellulose en andere relatief onverteerbare koolhydraten af te breken.

Op het dak van een gebouw zit de Bruine bosuil (Brown Wood Owl – Strix leptogrammica) (foto). Hij kijkt onbeweeglijk in de verkeerde richting, waardoor we zijn "gezicht" niet zien. We moeten zelf verschillende geluiden maken om hem te doen bewegen (I'm a mouse, Piepiepie, Miauw!...). Eindelijk beweegt hij zijn hoofd en begint hij zelfs te roepen!! Deze soort wordt tot 57 cm groot en voedt zich voornamelijk met slapende vogeltjes en reptielen!

Op de verlichtingsbollen in de tuin van de lodge zitten elke avond gekko's: talrijke nachtvlindertjes en andere insecten worden aangetrokken door het licht en landen op de ... eettafel van de gekko's! Moeilijk een soortnaam op te plakken. We vragen het aan één van de gidsen die gespecialiseerd lijkt te zijn in reptielen, en die weet te zeggen dat de algemene Hemidactylus frenatus hier hybridiseert met de Cyrcodactylus ingeri, en daardoor moeilijk te herkennen is. Lijkt ons een vreemd verhaal...

Zaterdag 18 juli.

Het is 06.30u; er hangt een fijne mist tussen de bomen langs de rivier. Dat levert niet alleen een speciale sfeer maar ook mooie kiekjes op.

In de ochtendzon ligt er al een grote skink zich op te warmen. Deze Rough-scaled Brown Skink (of Black-banded Skink – Eutropis rudis, de verouderde maar meest gebruikte naam is Mabuya rudis) (foto) heeft een lichaamslengte van 10 cm, waar dan nog de staart moet worden bijgeteld. Dat is al heel wat voor een skink in deze regio.
Een grote zwarte vogel komt ons begroeten, of is het afscheid nemen: de Zwartkuifneushoornvogel (Bushy-crested Hornbill – Anorrynchus galeritus) (foto Walter), een vrij algemene soort in deze streek. En toch is dit de enige keer dat we hem waarnemen en tevens de énige foto! Hij is 85 cm lang en is herkenbaar aan de kale blauwe huid rond het oog.

Om 09.30u verlaten we Danum Valley en vertrekken we naar Lahad Datu, waar we ons busje gaan inruilen voor eentje dat ons naar Tabin zal brengen. Opnieuw is het duidelijk dat alles hier zeer goed geregeld is, waardoor de transfer vlot verloopt.
De 2 uur durende bumpy-rit loopt dwars door de Lahad Datu Oil Palm Plantation, een zeer eentonig en triestig zicht als je weet dat hier, enkele jaren geleden, nog een oerwoud stond...

Tabin Wildlife Reserve is een gebied van 120.500 ha; dat is bijna de helft van de provincie West-Vlaanderen... Deze regio werd als natuurreservaat uitgeroepen omdat hier drie met uitsterven bedreigde soorten samen voorkomen: de Borneo Dwergolifant, de Sumatraanse neushoorn en de Tembadau, een zeldzame waterbuffel. De kans dat we op amper 3 dagen één van deze dieren tegen het lijf lopen is zo goed als onbestaand. Maar dat de Dwergolifant hier wel af en toe voorbij wandelt, daar hebben we een bewijs van...

Onze Jungle Lodge ziet er iets primitiever uit dan in Danum Valley, maar ja, daar was het dan ook grand luxe! Onze kamers zijn ruim, met terras en mooi zicht op de Lipad River.

We maken kennis met Jessica, onze gids voor enkele dagen. Ze neemt ons onmiddellijk mee voor een eerste uitstap met een busje. We zien Kleine Zilverreiger, Kastanje-non (Chestnut Munia – Lonchura atricapilla), en bij het oversteken van de kleine rivier wijst ze ons op de aanwezigheid van een koppel otters. Het blijken Hairy-nosed Otters (Lutra sumatrana) te zijn, een zeer zeldzame soort, die het blijkbaar goed vinden in deze rivier, want we gaan ze nog een paar keer zien!
Verder een vissende Purperreiger (Purple Heron – Ardea purpurea), een Menintingijsvogel en een Oeverloper (Common Sandpiper – Actitis hypoleucos), dezelfde soort als diegene die ook bij ons voorkomt.
Een paar meter boven de grond zitten 2 kleine bruine spechten tegen een tak te kloppen. Het zijn Rosse spechten (Rufous Woodpecker - Micropternus brachyurus badiosus), endemisch voor Borneo.
Blijkbaar heeft de Rosse specht een zeer speciale band met de Black Tree Ants (vrij vertaald de Zwarte boommieren). Het hoofdvoedsel van deze specht zijn mieren die in bomen leven. Dus, bij uitstek... de Zwarte boommier. En deze mier beschouwt als ultieme lekkernij... vogeleieren.

In de lente, wanneer de spechten klaar zijn om te broeden, gaan ze op zoek naar een Boommierennest, dat bijna even groot en even rond is als een voetbal, en stevig vastgemaakt aan een dikke tak. De vogels pikken grote stukken uit het bewoonde nest en installeren zich in het centrum ervan! Op geen enkel moment eet de specht één van de mieren op, en op geen enkel moment valt een mier de specht aan, ondanks de schade die ze verrichten en de slachtoffers die er vallen... Ook de eitjes en later de pas uitgekomen kuikens worden volledig met rust gelaten!
Sterker nog! Wanneer deze spechten, op zoek naar voedsel, een mier tegenkomen die deel uitmaakt van "hun" nest, dan gaan ze die niet opeten! De wetenschappers hebben voor deze zeer merkwaardige vorm van samenleving nog geen enkele uitleg gevonden!

Een ander heel mooie waarneming is die van de Soenda-ooievaar (Storm's Stork – Ciconia stormi) die we van heel dichtbij zien voedsel zoeken op de grond, aan de grens met het Palmoliebedrijf. Van zodra hij ons ziet, vliegt hij op. Na een paar seconden zweeft hij al op respectabele hoogte.

Deze grote ooievaar komt voor op Borneo en Sumatra en wordt bedreigd in zijn voortbestaan. Wereldwijd zijn er waarschijnlijk niet meer dan 250 tot 330 volwassen exemplaren, waarvan minder dan 100 op het eiland Borneo. En deze aantallen nemen elk jaar nog af! Dit maakt deze vogel tot de zeldzaamste van alle ooievaars en één van de zeldzaamste vogels ter wereld.
Niet te geloven dat wij deze rariteit hier zomaar rustig mogen bewonderen.
De wetenschappelijke naam herdenkt de Duitse kapitein Hugo Storm die met zijn stoomschip de Lübeck aan het eind van de negentiende eeuw veel diersoorten verzamelde in Azië.
Deze ooievaar foerageert vooral op vis, maar heeft ook amfibieën, kleine reptielen en insecten op het menu staan. Door het zwaar versnipperd verspreidingsgebied is deze soort met uitsterven bedreigd. Het leefgebied wordt aangetast door ontbossing waarbij natuurlijk regenbos wordt omgezet in oliepalmplantages, infrastructuur en terrein voor menselijke bewoning. Op Kalimantan zijn grote stukken bos door bosbranden verloren gegaan.

We laten nu het busje achter en beginnen aan een wandeling die ons eerst door een bos leidt om daarna te eindigen bij een moddervulkaan, de Lipad Mud Volcano.
Zoals Walter het omschrijft: een klein heuveltje met wat borrelende modderputjes. Tja, voor mensen die een week voordien op de Mount Yasur stonden.... begrijpelijk...
Deze modder wordt gevormd door de interactie tussen de hete rotsen een paar meter onder de oppervlakte en de gassen die opgelost worden in het heet ondergronds water. Zo ontstaan er modderheuvels die tot 12 meter hoog kunnen worden. We mogen niet vergeten dat we hier op de Pacific Ring of Fire staan!

Onderweg hebben we het ongelooflijk geluid van de Helmneushoornvogel (Helmeted Hornbill – Rhinoplax vigil) (foto van Petra, links volgende blz.; foto internet rechts) kunnen horen: en we krijgen hem zelfs heel even te zien tussen de bladeren.

“Het meest bizarre vliegend wezen op aarde”, zo begint het artikel op Internet!
Met een lengte van anderhalve meter en een spanwijdte van om en bij de twee meter, is het de grootste neushoornvogelsoort! Het mannetje is makkelijk te herkennen aan de grote oranjerode snavel, waarbij de "hoorn" niet omhoog krult. De hoorn is massief en niet hol zoals bij de andere neushoornvogels.

Het is een luidruchtige vogel, met een zeer karakteristiek geluid dat klinkt als een luid en hol "toek toek", waarbij de frequentie langzaam toeneemt en dan overgaat in iets wat lijkt op een uitbundige (menselijke) schaterlach. De helmneushoornvogel is een schaars voorkomende vogel. Hij heeft erg te lijden door houtkap die op grote schaal plaats vindt, vaak ook nog illegaal in gebieden die eigenlijk beschermd zijn. Daarnaast zijn leefgebieden verloren gegaan door grote bosbranden in de jaren 1997-1998 en bovendien is er illegale jacht op deze vogel, omwille van zijn zware bek die uit rood ivoor bestaat. En daar is nu juist de rijke Chinese middenklasse verzot op!
Omdat de rest van onze groep nogal luidruchtig is, slaagt Fred er niet in om het geluid op te nemen. Wanneer we aan het modderheuveltje staan en de Helmeted de eerste tekens geeft om zijn serenade opnieuw aan te vangen, spurt de Fred het bos in, richting de plek waar de vogel zit. En deze keer is het gelukt: de surrealistische “zang” staat er duidelijk op, zó duidelijk dat Petra er thuis de ringtone van haar gsm heeft kunnen van maken!
Hier kan je hem beluisteren: https://youtu.be/AhwPmPwshpo
Op de terugweg van de vulkaan naar de auto, volgen we de Elephant trail... maar helaas zonder olifantjes. Wat we wel te zien krijgen zijn Laponderaapjes (Pig-tailed Macaque voor wie het al zou vergeten zijn, cfr blz 27), een paar Orang Oetans, en drie nieuwe vogelsoorten:
de Dayallijster (Oriental Magpie Robin – Copsychus saularis) die sterk op een miniatuur ekster lijkt, vandaar de Engelse naam. Dit vogeltje heeft een bijzonder uitgestrekt verspreidingsgebied en is het nationale symbool van Bangladesh.
De 2de nieuwkomer is de Maleise bonte waaierstaart (Malaysian Pied Fantail – Rhipidura javanica) die zichzelf ziet in de zijspiegel van ons stilstaand voertuig, en dan ook zijn beeld probeert te verjagen door de spiegel aan te vallen!
De 3de is de Zwarte neushoornvogel (Asian Black Hornbill – Anthracoceros malayanus). Ze zitten met een tiental in een boom en beginnen allen samen te roepen wanneer we stoppen om te filmen. Een heel koor! *De populaties van de zwarte neushoornvogel hebben te lijden onder houtkap, de omzetting van oerwoud in landbouw- en woongebied (oliepalmplantages, tuinen, huizen) en de versnippering van het leefgebied door de toenemende bevolkingsdruk.*
De terugrit wordt afgesloten met een grote groep vliegende Maleise bijeneters.
We komen terug in onze lodge rond 18.30u, na een rijkgevulde uitstap!
De nacht doet stilaan zijn intrede en de gekko's worden al actief. Naast de gewone Aziatische huisgekko zitten er, op de deur van enkele bungalows, een paar opvallend zeer grote gekko's.

Het zijn Large Forest Gecko's (ook Green-eyed Gekko genoemd - Gekko smithii). *Met een lengte van 35 cm behoren ze tot de grootste soorten gekko's die er bestaan. Ze leven in primair regenwoud maar dus ook op onze bungalows die weliswaar midden in het regenwoud staan. Deze gekko's zijn luidruchtig en maken een hevig "tok-tok-tok" geluid, vooral wanneer een exemplaar het jachtgebied (lees: onze voordeur) van een andere binnendringt.*

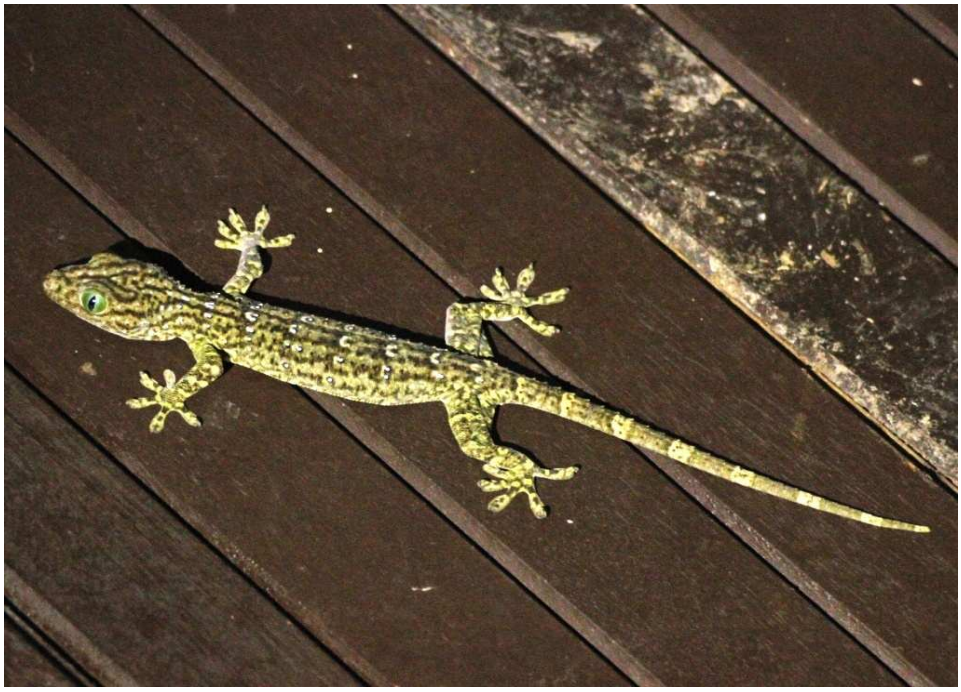

Om 20.30u beginnen we aan onze eerste night ride van Tabin. We kruipen (weeral) in de laadbak van een open truck.
De piste die we berijden is de grens tussen het natuurreservaat, een overblijfsel van de immense *Dypterocarp forest* en de palmoliecultuur. Honderden duizenden vierkante kilometers primaire wouden zijn in deze regio vernietigd omwille van de lucratieve palmolie-industrie. Deze weg is dus de scheiding tussen 2 totaal verschillende gebieden qua planten en fauna, wat voor ons de kansen op interessante waarnemingen aanzienlijk vergroot.
Jessica, gewapend met een sterke schijnwerper, onderzoekt elke boom, elke tak, aan een verbazende snelheid. We vragen ons af of die werkwijze wel efficiënt is: kan iemand iets zien zitten op een plek die maar een fractie van een seconde wordt belicht. Het antwoord is JA!

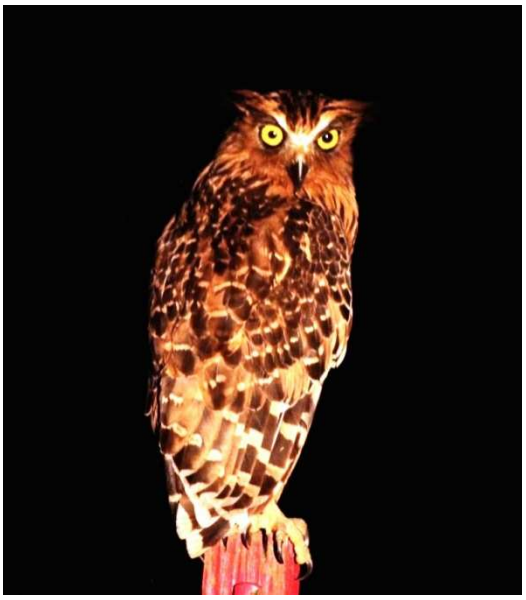

Jessica is een zeer goede waarneemster! We zien achtereenvolgend de Palmcivetkat, die we eerder in Bilit hebben kunnen waarnemen, en de Maleise civetkat, die we in Danum Valley al hebben gespot.
Ze toont ons ook een slapende varaan die helemaal afgeplat ligt en heel moeilijk te onderscheiden is van de tak op dewelke hij verblijft.

Iets verder is het de beurt aan een grote uil om door onze gids belicht te worden: de Maleise visuil (Buffy Fish Owl – Bubo ketupu) (foto). *Deze soort wordt een halve meter groot, weegt meer dan 2 kg, en voedt zich voornamelijk met kikkers en vissen, maar ook vleermuizen en slangen worden genuttigd!*

Tijdens de verplaatsing in de open bak van onze truck, komt er een bidsprinkhaan op het licht afgevlogen. Die gaat het potje in tot morgen vroeg om van dichterbij bekeken te worden.
Twee uur later zijn we terug, uiterst tevreden met al wat we hebben waargenomen. Maar een avond in een natuurreservaat zonder nachtwandeling, dat ziet de Fred niet zitten. En Jessica vraagt ook niet beter... dus, zij met hun tweekes op stap.

We trekken naar de rivier en kunnen heel snel een juveniele American Bull Frog (Lithobates catesbeianus) vangen. *Invasieve exoot die een reëel gevaar betekent voor de lokale herpetofauna: deze kikker voelt zich goed in bijna alle biotopen, als er maar water is, en eet alles wat hij tegenkomt en amper kleiner is dan hemzelf. Een ramp dus voor de andere kikkerpopulaties, van welke soort ook!* We zien ook mooie Zoetwatergarnalen (Fresh Water Prawns) die zich op een bijzonder leuke manier verplaatsen. Jessica wijst nog een gekko aan die onmiddellijk op de vlucht slaat voor ons licht. “Look! a Barking Gecko”, zegt ze. Maar met die naam komen we terecht bij een andere soort in Australië en een foto hebben we ook niet...

Zondag 19 juli

Het eerste wat we doen is onze bidsprinkhaan van de vorige avond fotograferen en vrijlaten. *Bidsprinkhanen zijn goed gecamoufleerd en bewegen zich zo min mogelijk. Tijdens het lopen worden met de looppoten wiegende bewegingen gemaakt zodat het lijkt alsof het lichaam door de wind bewogen wordt. De meeste bidsprinkhanen zijn groen van kleur en vallen niet op tussen de bladeren in planten. Bodembewonende soorten hebben vaak een bruine kleur zodat ze vrijwel onzichtbaar zijn tussen de bladeren in de strooisellaag.*

Bidsprinkhanen die regelmatig vliegen hebben de gewoonte om 's nachts te vliegen omdat ze tijdens de vlucht nogal opzichtig zijn en overdag kunnen worden opgemerkt door insectenetende vogels. Het zijn vooral de mannelijke bidsprinkhanen die kunnen vliegen om vrouwtjes op te sporen. Vleermuizen zijn door hun ultrageluid en nachtactieve levenswijze echter in staat de bidsprinkhanen waar te nemen en zijn daardoor een belangrijke predator. Om de vleermuis te detecteren en te kunnen ontsnappen hebben bidsprinkhanen een uniek gehoororgaan dat ultrageluid kan waarnemen. Zodra de vliegende bidsprinkhaan het geluid van de vleermuis opmerkt laat de bidsprinkhaan zich omlaag vallen of gaat onregelmatig vliegen om zo te ontkomen.

Het is nog vroeg, maar we zijn al op wandel; ja, op wandel, gewoon rondslenteren tussen de bungalows, de administratieve lokalen en de rivier. Walter is vannacht gevallen: hij heeft het kleine trapje tussen de slaapkamer en de badkamer gemist... Boempatat! Maar het loopt gelukkig goed af; had veel erger kunnen zijn, zo in het holst van de nacht, half in slaap, tegen de vloer smakken! Hij komt er vanaf met pijn aan de knieën en (nog wat meer pijn) in de rug...

Naast de algemene Brilbuulbuul (Spectacled Bulbul – Pycnonotus erythrophtalmos), zien we ook nog een Zwartnestsalangaan (de gierzwaluw van de Gomangton Caves) die haar kleintjes aan het voeden is in het nest dat ze gemaakt heeft boven de deur van het souvenirwinkeltje en de mooie Roodrugijsvogel (Rufous-backed Kingfisher – Ceyx rufidorsa) (foto). *Deze dwergijsvogel is minder aan water gebonden dan zijn soortgenoten. Hij voedt zich met jonge skinken, gekko's, krekels, krabbetjes en libellen.*

Na het ontbijt is het even wachten op ons busje voor de trip naar de Lipad Waterfall. Ondertussen wandelen we langs de rivier in “onze tuin” en krijgen een echte show van onze otters voorgeschoteld: het koppeltje doet aan simultaan zwemmen, simultaan peddelen en simultaan duiken: prachtig en schattig. Eén van beide heeft een grote vis gevangen en peuzelt die volledig op, open en bloot, in de camera kijkend. We genieten volop van dit schouwspel, nog niet beseffend dat het hier om een uiterst zeldzame soort gaat.

De Sumatraanse otter is de meest zeldzame ottersoort ter wereld. Tot in 1998 werd hij beschouwd als volledig uitgestorven. Toen werd een kleine populatie ontdekt in Vietnam, nadien in Sumatra (2005) en hier in Sabah pas in 2010! Alles bijeen zouden er, in 2014, amper 86 individuen in leven zijn. Ze blijven bedreigd door habitatverlies en stroperij voor vlees en pels. We beseffen nu pas hoe waardevol onze waarneming hier is: elke dag, bij wijze van spreken vanaf het terras van onze bungalow, zien we dat koppeltje otters zwemmen, dartelen, jagen en eten!! Waanzinnig!

We zijn niet de enigen die naar het schouwspel van de otters kijken, ook een paar Laponderapen staan aan de oever. Ook een niet alledaags zicht: de apen staan aan de rand van het water en met hun lange armen zoeken ze voedsel op de bodem van de rivier!

We wachten nog steeds op ons busje en zitten rustig op de nogal oncomfortabele stoeltjes van het terras, wanneer Patrick ineens roept: “Freddy, hier, een slang!” Inderdaad, er kruipt, rustig en zelfzeker, een mooie groene slang tussen het houten vlechtwerk van het terras. Een unieke buitenkans voor de Fred om een slang te vangen... eindelijk...Dat lukt zonder enig probleem: het is een rustige “brave” slang, absoluut niet agressief. De gelegenheid dus om andere mensen aan te zetten om eens een slang aan te raken. Voor bijna iedereen is het de eerste keer dat ze dat kunnen/durven doen.

Zelfs voor ons gidsje Jessica is het een première. “Toch vreemd, zegt Fred, dat jij nog nooit een slang hebt aangeraakt”. “Nee, normaal, antwoordt ze. Ten eerste is het vangen van dieren absoluut verboden in natuurparken (en lap!), en ten 2de, het is dan ook de eerste keer dat een toerist hier zomaar een slang vangt!”. Door de locals wordt deze mooie groene slanke slang met een opvallend getekende en gekleurde kop, de Paradijsslang genoemd.
De juiste benaming luidt inderdaad: Paradise Flying Tree Snake (Chrysopelea paradisi).
Deze Vliegende paradijsboomslang is een giftige slang uit de familie van de gladde slangen (Colubridae). Het is één van de 'vliegende slangen' uit het geslacht Chrysopelea: de slang kan korte afstanden van boom tot boom al zwevend overbruggen door het lichaam sterk af te platten, zijn ribben te spreiden, zodoende zijn buikzijde breed en hol te maken en dan door slingerende bewegingen zijn “vlucht” bij te sturen. Zie foto rechts, van Tim Laman (Wildlife Photojournalist by National Geographic) en zie ook youtube-filmpje op National Geographic: *www.youtube.com/watch?v=HMs8Cu8PNKM*.

Een volwassen exemplaar wordt zo'n 1 meter lang. De Paradijsslang heeft giftanden die achter in de bek staan, is zelden agressief, en de beet is voor de mens niet echt gevaarlijk. Het is een boombewonende soort die overdag actief is en veel te vinden is in de kruinen van kokospalmen.
Tijdens onze wandeling naar de Lipad waterval doorkruisen we een klein gebied met een enorme vogelrijkdom. Alléén in deze omgeving komen meer dan honderd soorten vogels voor (in heel België zijn er dat 226). We maken kennis met enkele onder hen: de Indische zwarte arend (Black Eagle – Ictinaetus malayensis) die over een gigantisch verspreidingsgebied beschikt. Hij broedt zelfs aan de voet van de Himalaya. De arend jaagt boven de boomkronen en plukt vaak met de poten nestelende vogels van het nest; de Indische slangenarend (Crested Serpent Eagle – Spilornis cheela richmondi) (foto links), zoals de vorige arend eveneens familie van de havikachten. Hij voedt zich vooral met slangen, zoals de naam laat vermoeden, maar ook met hagedissen en zoogdieren. Kleine zangvogels broeden dikwijls in de omgeving van zijn nest, om bescherming te zoeken tegen kraaien die de arend systematisch verjaagt. De zangvogeltjes bezoeken regelmatig het arendsnest om er stukjes pels van de opgegeten zoogdiertjes weg te halen als nestmateriaal! En de Grijze snijdervogel (Ashy Tailorbird – Orthotomus ruficeps borneoensis) (foto rechts), een klein vogeltje (11cm lang) vaak te zien met opgewipte staart zoals ons Winterkoninkje. Deze vogel maakt zijn nest door grote bladeren op te rollen en de randen ervan aaneen te naaien met draden van spinnenwebben!

Aan de rivier gekomen, is het niet eenvoudig om de oversteek te doen, vooral als je niet met natte voeten de rest van de dag wil rondlopen. We moeten van de ene platte steen op de andere proberen te geraken, maar de ene staat zowaar losser dan de andere. Ondanks al dat rugzakgedoe en dat fotogerief aan de schouders houden Petra en Patrick het droog.

Maar wanneer Jessica een Reuze rivierkikker op de bodem van de rivier ziet zitten, dan houdt de Fred het níet droog... Het wordt voor Jessica en Fred een hele wandeling door het water. De kikker verplaatst zich telkens ze te dicht bij komen, en ons nat koppel blijft hem maar volgen.
Het water is wel één meter diep, maar dat doet er niet toe.
Fred had, alvorens het water in te duiken, wel zo goed als alles uitgespeeld. Alleen slip en short konden nat worden. Maar... in de achterzak van die short was zijn notitieboekje blijven zitten... een deel van de tekst zal wat ontcijferwerk vergen... Een leuk moment toch!

Ondertussen vult Petra haar tijd met het fotograferen van prachtige libellen die haar constant komen uitdagen... Ook vlinders zijn van de partij, zoals de Common Tree Nymph die we in Bilit al hebben gezien, de Common Mormon (Papilio polytes) en de Malay Lacewing (Cethosia hypsea).
Afsluiten doen we met een “roller”, een insect dat zich volledig oprolt wanneer er gevaar dreigt. Na lang zoeken komen we te weten dat het de Giant Pill Millipedes (foto rechts) zou kunnen zijn, behorend tot de familie Zephroniidae. *Deze beestjes spelen een belangrijke rol in het woud. Ze voeden zich met dood organisch materiaal en zorgen, door middel van een specifieke bacterie in hun lichaam, voor het afbreken van quasi onverteerbare stoffen die dan aan de natuur worden teruggegeven.*

Na de lunch, die ons een beetje tegenvalt, gaan we de schaduw opzoeken: het is hier snikheet! We gaan naar de Welness villa, de Tabin Rainforest Herbal Foot Soak waar we kunnen genieten van een faciale moddersessie en een relaxerend kruidenvoetbad. Relaxerend is veel gezegd: we zijn eerder gestresseerd door het veel te hete water, maar dat zal zo wel moeten, zeker?

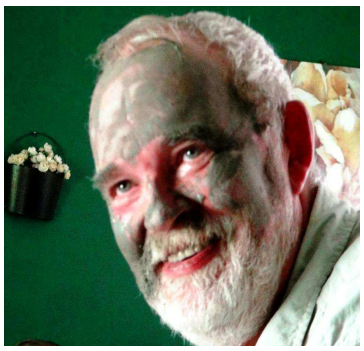

Om 16.30u beginnen we aan onze Dusk drive, de voorbode van de Night drive (als het kind maar een naam heeft..., en als we maar rijden en van alles zien, dan zijn we content). Het wordt een rijkgevulde rit met 6 nieuwe vogelsoorten, waarvan 2 absolute uitblinkers: de Borneodwergvalk en de Roestbuikmalkoha.

De Borneodwergvalk (White-fronted Falconet – Microhierax latifrons) komt uitsluitend voor in de provincie Sabah... hier dus! We hebben veel geluk ze te kunnen observeren, want ze blijken heel zeldzaam te zijn. Dat zegt ons Jessica en wordt bevestigd door de literatuur die we thuis consulteren.

Het is de kleinste dagroofvogel ter wereld! Amper 15 cm groot. Hij voedt zich met vlinders en kevers en nestelt in holtes gemaakt door spechten. Het legsel wordt vaak verzorgd door meerdere volwassen dieren van verschillend geslacht. Deze dwergvalk is zeldzaam én heeft een zeer beperkt verspreidingsgebied. Hij staat dan ook op de lijst van de bedreigde diersoorten. Foto links koppel Borneo-dwergvalken samen met koppel Maleise purperspreeuwen; foto rechts de dwergvalken.

De Roestbuikmalkoha (Chestnut-breasted Malkoha – Phaenicophaeus curvirostris microrhinus) *is familie van de koekoeken. Hij komt ook voor in Thailand en Myanmar waar hij vrij algemeen is.*

Hier in Borneo wordt deze vogel heel weinig waargenomen en onze gids laat het merken: ze is heel blij met deze waarneming! De malkoha is geen broedparasiet, in tegenstelling tot vele andere koekoeksoorten. Hij wordt een halve meter groot en voedt zich met bidsprinkhanen, wandelende takken en langharige rupsen, op zijn minst een origineel dieet!

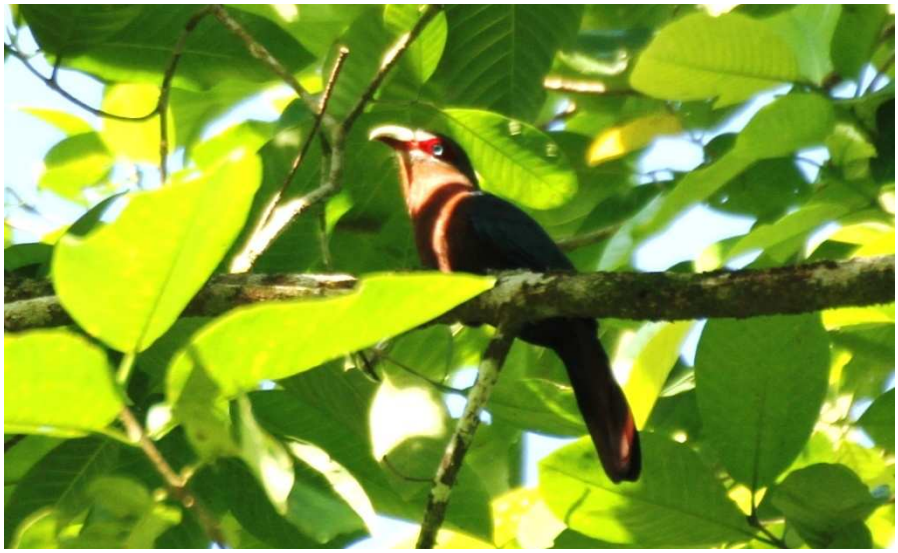

Onze andere waarnemingen mogen er ook zijn:
Witkraagijsvogel (Collared Kingfisher – Todiramphus chloris), onze 4de soort ijsvogel!
Maleise purperspreeuw (Asian Glossy Starling – Aplonis panayensis eustathis): deze ondersoort komt uitsluitend voor in het oostelijk gedeelte van Borneo. Het is één van de luidruchtigste vogels ter wereld.
Indische kuifarend (Changeable Hawk-eagle – Nisaetus cyrrhatus) is in feite een havikachtige.
Zoals de Engelse naam laat vermoeden is het verenkleed van deze kuifarend zeer variabel.
Op Borneo is de meerderheid van die vogels geheel donkerbruin van kleur. De lichte fase is bruin van boven wit van onder. Onvolwassen vogels zijn dan helemaal wit van onder, volwassen vogels hebben een verticale streep op de borst.
Gewone jaarvogel (Wreathed Hornbill – Rhyticeros undulatus). Dit is onze zevende soort Hornbill in Sabah. Fantastisch, als je weet dat er hier maar acht soorten voorkomen!

We rijden tot aan de ingang van het reservaat waar we even stoppen om de duisternis te laten invallen, om zodoende een gans andere fauna te zien te krijgen. We vinden een heel speciale nachtvlinder met fantastische camouflage, zwart, grijs en wit, trekkend op een vogelpoepje op een stukje boomschors!

Om 18.30u kruipen we opnieuw in onze “bak”, Jessica steekt de grote schijnwerper aan en we kunnen vertrekken voor onze laatste nachtsafari van deze reis.
Eerst komen we gekende vrienden tegen, zoals de Maleise visuil en de Palmcivetkat.
Er wordt heel even gestopt voor een reuze grote duizendpoot hier genoemd Bornean Giant Millipede. De Fred neemt hem even op zijn hand om te laten zien hoe groot dat beest wel is! Deze reus is meer dan 25 cm lang!

Eén van de toppers vanavond is de Bengaalse tijgerkat (Leopard Cat - Prionailurus bengalensis borneoensis), een ondersoort van de Prionailurus die uitsluitend op Borneo voorkomt. Een uittreksel van een studie toont aan hoe belangrijk deze weg hier is, aan de grens van een Oliepalmboom-gebied.

“Ten Leopard Cats (Prionailurus bengalensis borneoensis) were captured and radio tracked in an agricultural landscape in Sabah, Malaysia. Seventy-two leopard cats were analysed for diet while information on prey distribution and abundance was obtained from a concurrent study on small

mammals. Mammals, namely murids, were the major prey with Whitehead's rat (Maxomys whiteheadi) being the principal prey species. Leopard cats significantly preferred the relatively open oil palm habitat over both selectively logged dipterocarp forest and secondary forest fragments. Although relative murid abundance was highest in selectively logged dipterocarp forest, oil palm harboured a higher relative abundance of Maxomys whiteheadi.
Visibility and ease of movement for leopard cats was also better in oil palm, thereby possibly increasing their hunting success. We suggest that the significantly higher use of oil palm by Leopard cats is related to their preference for areas with high prey ‘catchability’ rather than high prey density. Although secondary-forest fragments were least selected, they were important to Leopard cats for resting and possibly breeding, highlighting the importance of forest fragments for the conservation of Bornean Leopard cats in agricultural landscapes.”

Een grote uil krijgt ook onze aandacht: de Bruine bosuil, die we al eens zijn tegenkomen, ik denk in Danum Valley. Ook voor deze uil moeten we wel wat moeite doen om hem zijn hoofd naar ons te zien draaien (de truuk van Piepiepie en I'm a mouse...).
Wanneer we terug op de grote parking van de Lodge komen, richt Jessica haar licht op het bladerdek van een grote Dypterocarpus-boom. Tussen de bladeren verschijnen 4 blinkende oogjes, zijnde twee Vliegende eekhoorns. Onze gids maakt zachte fluitende geluiden die hen zou moeten aanzetten om te “springen”. En het duurt niet lang of ze verlaten het bladerdek en glijden tientallen meter geruisloos door de lucht. Allebei landen ze “verticaal” op de stam van een andere dikke boom. Jessica is erin geslaagd om de vlucht grotendeels te kunnen volgen met de schijnwerper, zodat iedereen dit waanzinnig spektakel perfect heeft kunnen beleven!
Op die enkele seconden worden er uiteraard tientallen foto's geschoten en ook gefilmd.
Een korte eigen videoclip is te zien op deze link: https://youtu.be/V3TmVZEeh4w

Dit was de kers op de taart van onze nachtsafari!

Maar zoals elke avond heeft Fred behoefte aan een nightwalk. En dus trekt hij met Jessica opnieuw naar de rivier. Ze kunnen een paar Large Forest Gecko's zien op de stammen van de bomen samen met een Asian House Gecko (die we heel in het begin van onze reis, in Vanuatu, al hebben ontmoet) en verschillende roepende kikkers in het water: de Cricket Frog, waarvan de roep identiek is aan het geluid van krekels, de Four-lined Frog en de Harlequin Flying Tree Frog, die zijn vliegcapaciteiten niet wil demonstreren... Toeval of niet, allemaal kikkers die we al hebben waargenomen in de Danum River, een paar dagen geleden. Maar er is toch een nieuweling bij, de Green Paddy Frog (Hylarana erythraea) (foto), herkenbaar aan zijn gladde huid en de knalgroene lijn op de flanken. Hij heeft veel weg van de groene kikker die we in Vlaanderen aantreffen.

Op een groot bruin blad vinden we een bidsprinkhaan die we “dode-blad-bidsprinkhaan” dopen, omwille van de gelijkenis met een dor blad. De camouflage gaat zelfs zo ver dat er in de vleugel van dit exemplaar een klein gaatje zit, zoals dat ook dikwijls het geval is bij een blad. En op het borststuk de sporen van een vogelpoepje! De perfecte mimicry!

Opeens zien we een grote nachtvlinder vóór onze flitslampen dwarrelen. Een paar seconden later gaat hij zitten op de kijker van Jessica: wat een beest! Bijna even groot als de kijker zelf! Groter dan de hand van de gids (toegegeven, ze heeft kleine pollen...)!

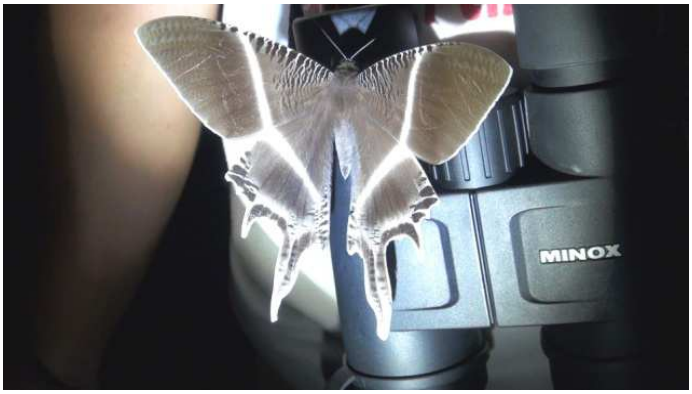

Lyssa menoetius is de wetenschappelijke naam waar we lang hebben moeten naar zoeken... familie van het genus Uraniavlinders. Er zijn 7 families binnen dat genus waarvan 3 dagactief en 4 nachtactief. "Onze reuze mot" is één van de grootste, met een spanwijdte van 16 cm!

Maandag 20 juli.

Vandaag gaan we Tabin verlaten! We hebben een vrije voormiddag, en die ziet er weer zonovergoten uit.
Om 07.30u zijn we weeral aan het genieten van ons fotogeniek koppeltje otters die "blaffend" ruzie maken voor een gevangen vis. Het is en blijft een superschattige verschijning!
In een boomholte zien we een van die vreemde wezens uit de insectenwereld, waar Maleisië voor gekend staat: een Lantaarnkever (wij noemen hem zo, bij gebrek aan een officiële naam...). Na veel research komen we op de juiste benaming: Pyrops whiteheadi.
Het is een insect dat op de stam van welbepaalde bomen leeft en zich voedt met het sap dat ze van onder de schors opneemt. Deze insectenfamilies worden Lantaarndragers genoemd omdat er werd gezegd dat de lange neus van deze diertjes 's nachts lichtgevend zou zijn. Eén van de meest beroemde entomologen, Maria Sibylla Merian, nam dat verhaal over tijdens een studiereis in Suriname in 1699.

Ze was zo'n autoriteit in de wereld van de insecten dat Carl Linnaeus, de vader van de Systematiek en beschrijver van duizenden dieren, zonder de minste controle op zijn beurt dit verzonnen verhaal overnam. Sterker nog, bij de naamgeving van de dieren van deze familie, gaf hij soortnamen als lanternaria, phosphorea en candelaria en versterkte hij daardoor de mythe van de lichtgevende neus!

Aan dit beeld te zien is het duidelijk dat ons verblijf in Tabin naar het einde loopt...
Achter de bungalow van Petra en Patrick vertrekt er een wandeling door een dicht bos. Hier zitten gibbons. Eerst horen we het “gezang” van de groep en daarna zien we ze hun acrobatische toeren uitvoeren. Het zijn Borneogibbons (Bornean Gibbon - Hylobates muelleri funereus), een ondersoort die alleen maar op dit eiland voorkomt! Weeral een mooie waarneming en een leuke reeks foto's in the box! Maar deze soort staat helaas op de Rode lijst van bedreigde diersoorten (IUCN).

Er wordt veel gejaagd op de gibbons, zowel voor consumptie als voor handel in wilde dieren.Vincent Nijman, een wetenschapper die al jaren onderzoek doet op apen in Borneo, stelde in 2005 vast dat er op een markt in Kalimantan 54 gibbons op één dag werden verhandeld! En daarbij komt dan nog het habitatverlies door de palmolie industrie.

Terwijl we wachten op het middagmaal, komt Jessica ons mud-certificate aanmaken. Ze wrijft onze hand in met vulkaanmodder en maakt er vervolgens een afdruk van op een certificaat. Iedereen gelukkig zeker....

Zoals afgesproken staan we allen klaar om 13.00u, gepakt en gezakt, om te vertrekken richting Lahad Datu. Nu ja, allen is veel gezegd: we moeten meer dan 20 minuten wachten op Vanya en hare knul, die mensen zijn niet klaar... Afspraak of niet met Walter in Tomorrowland, we vinden het niet leuk...

Juist vóór we het Wildlife Reserve verlaten zien we een grote varaan heel rustig de piste oversteken en vangen we een glimp op van een botsing tussen een roofvogel en een Maleise visuil.

De uil ligt een beetje groggy tegen de grond. Wanneer we met de jeep naderen slaagt hij er toch in weg te vliegen. Oef!
Om 15.15u komen we aan in de luchthaven van Lahad Datu. Luchthaven? Ja, in 't heel klein dan. Eén hall (aangeduid als hall A!), één loket om tickets te kopen en één toestel om de bagage in te checken. Walter, brave burger respectueus voor alle regels, vraagt aan de vrouwelijke politieagente wat hij met zijn drinkflessen moet doen. “Meenemen, natuurlijk”, zegt de madame!
Laatste originaliteit: de body scan staat op scherp: iedereen “piept”. In feite piept het toestel bestendig...
Dan begeven we ons naar Gate 1 (er is er maar één...) maar wel 3 loketten om in te checken, en... alle 3 bemand! Opvallend is niet zodanig dat alle vrouwen, zonder één uitzondering, de hoofddoek dragen, wel dat elke man of vrouw naar wie je kijkt, vriendelijk glimlacht of goeie dag zegt!

Het vliegtuig dat ons naar Kota Kinabalu moet brengen landt hier in Lahad Datu om 15.45u, en we zouden om 16.05u opstijgen... dat belooft...
Uit deze ATR72-500/600 met 2 propellers stappen heel veel mensen uit... en dan nog hun bagage eruit, en dan onze bagage erin, en dan wij nog (een propvolle wachtzaal)... En toch slagen deze mensen erin om te vertrekken om 16.10u. Onze vlieger heeft dus amper 25 minuten aan de grond gestaan!

Om de 50 meter te overbruggen die de deur van de vertrekhal scheiden van het vliegtuig, krijgt iedereen een grote mooie groene parasol in de hand geduwd. Om maar te zeggen hoe de service hier is, maar ook hoe heet het hier is, zelfs voor de autochtonen die 99% van de passagierslijst uitmaken...

We hangen amper één minuut in de lucht of we horen een bizar luid gekraak. Op bepaalde gezichten kan je aflezen dat er mensen niet gerust in zijn. Gelukkig duurt het niet lang.
Maar bij de landing, 2 uur later, idem dito! Er scheelt wel iets, maar we zijn al zo dicht bij de grond dat er niet veel meer kan gebeuren, en dat helpt om rustig te blijven...

Zoals op elke luchthaven waar we aankomen worden we vriendelijk en professioneel opgewacht door de lokale chauffeur of gids.
In dit geval is het Sylvester, onze gids voor de laatste dagen van onze vakantie, die ons naar de Shangri-La's Rasa Ria Resort brengt.
Wanneer we dit hotelcomplex binnenrijden beseffen we dat we in schoonheid en superdeluxe comfort onze mooie reis gaan afsluiten.
Reusachtige inkomhal, verzorgde ontvangst door heel mooie lokale dames, grote luxe kamers op gelijkvloers met bijkomende uitgang via de grote glazen terrasdeuren, perfecte douche en bad, slippers en badjas, salon, thee, koffie, water, alles erop en eraan.

En qua infrastructuur, alles is even groots en alles straalt klasse uit. Golfterrein, verschillende zwembaden, bars en restaurants, grote tuin, en dit allemaal omsingeld door 160 ha ondoordringbare jungle!
Wat ons zeker zal bij blijven zijn niet alleen de cocktails aan het strand maar ook de beleefdheid, de vriendelijkheid en de dienstbereidheid van het personeel. Fabuleus!

Na een lekkere douche kunnen we bij valavond al genieten van de geluiden van de gekko's en de kikkers! Maar nu wordt het even moeilijk: we moeten kiezen tussen de verschillende restaurants. We gaan voor de Oceano, maar weten nog niet dat je daar met een busje naartoe moet... alles is hier nogal groot, zie je?

Om 21.00u zitten we te genieten van een lekkere fles Chianti Classico met in de mond smeltende Rib eye steak en een verrukkelijke Pollo voor Petra.
En dan gaan we slapen in een groot fris bed...

Dinsdag 21 juli.

Onze nationale feestdag van België. Dat gaan we vieren met een bezoek aan de nationale bloem van Maleisië: de Rafflesia.
Ontbijten kan je zowel binnen als buiten. Je moet er wel de tijd voor nemen, want de ontbijtgerechten zijn een ellenlange opstelling van lekkernijen, zowel voor het oog als voor de smaakpapillen... Van brood en kaas tot zalm en warme schotels en van fruit tot een echte chocoladefontein! Alles, maar dan ook alles wat je je kan inbeelden staat hier ergens!

Om 07.30u staat onze gids ons op te wachten bij ons busje, voor een 90 km lange rit. Het wordt een relatief zware rit, die meer dan 2 uur duurt. We klimmen 1080m hoog, met tientallen bochten op een weg die veel heeft te lijden gehad van een recente aardbeving. Af en toe vangen we een glimp op van de Kinabalu, die 4.095m hoog is.
De Kinabalu (Maleis: Gunung Kinabalu) is de op één na hoogste berg van Zuidoost-Azië. Alleen de Hkakabo Razi in Myanmar is hoger. De Kinabalu wordt ter plaatse gezien als hoogste van Zuidoost-Azië en daarom wordt deze veel beklommen, ook om religieuze redenen. De Kinabalu is terug te vinden op het bankbiljet van 1 ringgit.

Tijdens deze toch wel vermoeiende rit vertelt onze gids ons één en ander over de sociale aspecten van het land. We vernemen o.a. dat de school verplicht is van 5 tot 17 jaar, dat een uitkeringspensioen voor een ambtenaar 400€ per maand is en in de privé ongeveer 120€. Pensioen is mogelijk vanaf 55 jaar. Een klein huis kost 50.000€ en een auto rond de 5.000€. De school is niet gratis maar kost evenveel als de uitkering van kindergeld.

Om 10.00u komen we aan op de parking van het Rafflesia-reservaat. De enige bloem die nog bloeit is al in haar eindfase. En het is nogal ver van hier. De lokale gids springt op zijn brommertje en wij volgen met de auto. Dan begint de klim naar de bloem... Het vergt een zekere inspanning om er te geraken en de ontmoeting met “het fenomeen” is geen whouawwh... eerder een kleine ontgoocheling i.v.m. de afmetingen. We hadden wel wat groter verwacht... Maar de zeldzaamheid en het specifiek groeiproces maken de verplaatsing zeker goed.

We staan dus voor de Rafflesia pricei (en niet “precii” zoals ze hier allemaal zeggen en schrijven!).
De naam is afgeleid van de amateur botanist William Price die de bloem hier ontdekte in de jaren 60' van vorige eeuw, dus vrij recent. Deze soort is endemisch voor Borneo.
Rafflesia is een geslacht van parasitaire bloemplanten. De reuzegrote bloem werd ontdekt in het Indonesisch regenwoud door een lokale gids die werkte voor Dr. J. Arnold in 1818 en vernoemd naar de leider van de expeditie, Sir T.S. Raffles. Vandaar de naam van één van de bloemen, Rafflesia arnoldii. Maar in feite is de plant ontdekt in Java, rond 1793, door ene Louis Deschamps. Helaas voor hem zijn zijn wetenschappelijke notities én tekeningen pas 70 jaar later aangekomen bij de Westerse botanisten. Het geslacht bestaat uit negentien soorten (inclusief vier nog niet beschreven soorten ontdekt door Dr. Willem Meijer in 1997) en komt voor in Maleisië, Indonesië en op de Filipijnen.
De planten hebben geen bladeren en bijna geen stengel. Ze hebben gespikkelde bloemen met een diameter tot max. 106 cm en een gewicht tot 10 kg. De bloemen ruiken naar rottend vlees zodat ze

ook wel eens aasbloem worden genoemd. Rafflesia's parasiteren op planten uit het geslacht Tetrastigma (Vitaceae) en groeien met hun wortels in deze planten.
De soort is met uitsterven bedreigd omwille van de intensieve boskapping in gans Zuid-Azië, gepaard met de specificiteiten van de plant: van knop tot bloem kan het soms 9 maand duren; enkele soorten bloeien maar 48 uur; mannelijke en vrouwelijke bloemen moeten gelijktijdig opengaan, of bestuiving is niet mogelijk, waardoor vruchtvorming zelden voorkomt!
We maken tijdens deze tocht ook kans op vleesetende planten, de Bekerplanten (Pitcher plants), maar dat mocht niet zijn... Spijtig.

Wat we wel te zien krijgen is de Bornean Mountain Ground Squirrel (Dremomys everetti), een zeer algemene grondeekhoorn, de Parelwaaierstaart (Spotted Fantail - Rhipidura perlata) (foto links volgende blz.), een klein insectenetend vogeltje dat hard op onze kwikstaart lijkt qua gedrag, en de Geeloorspinnenjager (Spectacled Spiderhunter – Arachnothera flavigaster) (foto midden volgende blz.), een zangvogel uit de familie van de Honingzuigers, een wijdverspreide maar schaars voorkomende standvogel. Hij voedt zich niet alleen met spinnen, maar ook met fruit, stuifmeel en nectar.

De flank van deze stevige helling op meer dan 1.000 meter hoog, is rijk aan speciale vogels. De drie volgende komen uitsluitend voor in deze vochtige bergachtige streek: de Borneose bladvogel (Bornean Leafbird – Chloropsis kinabaluensis) (foto rechts), *een vogel van vochtig tropisch regenwoud op hellingen tussen de 550 m en 2200 m boven de zeespiegel. Dit type leefgebied is sterk gefragmenteerd, maar niet bedreigd. Het is een endemische bladvogel van montane tropische bossen in Sabah en het bergachtige grensgebied tussen Sarawak, Sabah en Oost-Kalimantan op het eiland Borneo. De wetenschappelijke naam verwijst uiteraard naar de berg Kinabalu.*

Ook nog twee baardvogels waarvan we alleen de geluiden te horen krijgen: de Bergbaardvogel (Mountain Barbet - Megalaima monticola) en de Zwartkeelbaardvogel (Bornean Barbet - Megalaima eximia).
Volgt een zware terugtocht met een zeer lastige afdaling; iedereen is heel voorzichtig en raakt zonder schuivers tot beneden, met dank aan de boomstammetjes en de koorden die hier als hulpmiddelen werden aangebracht... We hebben veel geluk dat het hier al een paar dagen niet heeft geregend, zoniet was deze tocht hoogst waarschijnlijk geschrapt.

Wanneer we terug in het Rafflesia Information Centre aankomen, hebben we nog tijd voor een andere wandeling alvorens aan ons lunchpakket te beginnen.
Maar het wordt een lange eentonige afdaling. We worden vergezeld door 2 jonge dames waarvan we de functie nog altijd niet door hebben. Buiten een slak met een speciale staarthouding en gezien de extreem lage densiteit aan andere dieren (2 vogels in 2 uur, niks anders) maken we een eind aan de wandeling en schrappen we meteen ook de Watervalexpeditie, ten gunste van “genieten van onze luxe-resort”.

Eerst nog, los door het centrum van KK, op zoek naar een apotheek: Walter hoest hoe langer hoe meer en raakt uitgeput van die permanente hoestbuien. Tijd om in te grijpen!
Twee uur later zitten we aan de swimming pool te zonnen, te zwemmen en van een lekkere ijscreme Häagen Dasz te genieten.

Op een tak die boven het zwembad hangt, ligt een kleine watervaraan te slapen: muziek, lawaai, spelende kinderen, niks kan hem storen: hij doet zijn siësta!

In een paar grote bomen, centraal in de mooie tuin, zitten een wijfje Gewone jaarvogel (die Wreathed Hornbill, weet je nog? van de Dusk drive van vorige zondag) en een koppel Groenvleugel-ara (Red & Green Macaw – Ara chloropterus).

Ze zijn luidruchtig, spelen, eten fruit, slaan met de vleugels... zeer actief en zeer fotogeniek. Het is de grootste soort binnen de Ara-familie.
Hoe de vogels hier terecht gekomen zijn, weten we niet. Eén ding is zeker: van nature uit komen ze hier niet voor. Hun leefgebied is Brazilië, Venezuela, Paraguay en Argentinië! Maar ze passen wel perfect in het exotische decor van dit resort en we vermoeden dat heel weinig mensen weten dat ze hier niet thuishoren...

Om 18.15u, apero aan het strand, vergezeld door lokale “wilde” dansen, muziek en vuur, en dat met een mooie zonsondergang... heel speciale sfeer.
Het wordt stilaan tijd voor het avondmaal; weer een luxe probleem: waar gaan we eten? Het wordt... busje nemen naar Golfers' Terrace voor lekker Maleisische gerechtjes. Op één tafel na zitten we hier alleen!? En we krijgen een free mocktail!
Twee uur later keren we terug naar het hoofdgebouw, richting slaapkamers.

Fred maakt uiteraard nog een uitstapje. Hij zou de Nature Trail willen bewandelen. Maar die is alleen toegankelijk met gids, en vanavond is de wandeling al volgeboekt. Erger nog, morgen is het de vrije dag van de Rangers en dus ook geen Nature Trail.
Het domein van dit resort grenst letterlijk aan de jungle: strand en appartementen tot op 5 meter van torenhoge bomen en dikke lage vegetatie, bijna ondoordringbaar.

Onze nachtwandelaar heeft een lange babbel met Ranger Frederick. Wanneer deze vaststelt dat we echt geïnteresseerd zijn en ook nog heel wat weten over de vogels en de reptielen die hier 's avonds kunnen gespot worden, stelt hij voor zijn vrije avond morgen “op te offeren” en ons te gidsen in de jungle. En voor vanavond toont Frederick waar we kans maken op beestjes, zonder het “oerwoud” binnen te dringen. Na 15 minuten is het al bingo: de Fred loopt de rand van de jungle af en vindt heel snel een mooie fijne slang, uitgestrekt op een gebladerd twijgje.

Hij wil ze niet storen en dus niet vangen, maar wel filmen. Alleen is dat wel een beetje moeilijk: één hand om te filmen, één om met de zaklamp te schijnen... maar een derde hand om de storende

bladeren weg te duwen is er niet... Na veel prutsen en verschuiven, lukt het dan toch om een paar foto's te nemen die de Ranger de mogelijkheid geven om de soort te bepalen, met name de Painted Bronze Back Tree Snake (Dendrelaphis pictus).
Het is een kleurrijke slang, met olijfgroen, bruin, geel en zwart. Ze behoort tot de familie van Gladde slangen en wordt tot één meter groot. Ze komt voor in China, Thailand, Maleisië, Indonesië en de Filipijnen. De slang is te vinden in bossen, parken, tuinen en kustgebieden. Deze Painted Bronze Back Tree Snake eet voornamelijk kleine gewervelde dieren zoals kikkers en hagedissen.

Dat vroege succes motiveert onze nachtwandelaar om verder te zoeken. Maar na twee uur geraken de zintuigen vermoeid. En dan begin je te struikelen, of iets te zien wat er niet is, of de zaklamp laten vallen, allemaal signalen om ermee te stoppen...
Op de terugweg, dicht bij de kamer, op de rand van het zwembad, zitten verschillende Four-lined Tree Frogs te roepen. Da's ook een leuke waarneming en levert een toffe foto op.

Het is 23.00u, tijd om dodo te doen...

Woensdag 22 juli.

Vandaag gaan we treintje rijden...
Zoals afgesproken met Art of Travel, “lang lang geleden”, hebben we geboekt voor een rustige toeristische treinrit, ter vervanging van een excursie in het Kinabalu National Park & Poring Hot Springs, waarvan de toegang en de trails te zwaar beschadigd zijn door een recente aardbeving.
Wanneer we 's morgens op de parking van het hotel komen, staan Sylvester en onze chauffeur ons al op te wachten. In de tuin zien we een Witborstwaterhoen (White-Brested Waterhen – Amauromis phoenicurus) die zich tussen de struikjes probeert te verbergen.
The North Borneo Company: hier zijn we dan: het vertrekstation van onze stoomtrein.
Alles verloopt zeer geordend; we hebben tijd om rustig rond te kijken: de inkombalie, de keuken, de locomotief, alles wordt op het gevoelige plaatje vastgelegd.
Deze stoomtrein is de enige overlevende van de generatie locomotieven die met hout werd gestookt. In deze regio was dat helemaal normaal, gezien de aanwezigheid van heel veel hout en het ontbreken van steenkool!

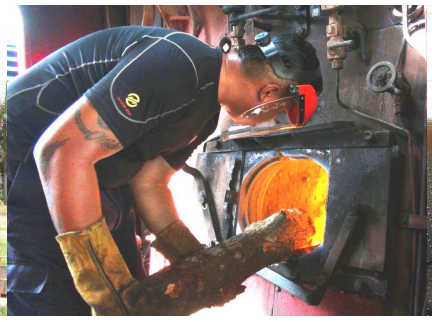

Toen de Britten zich heer en meester hadden gemaakt van North Borneo (nu Sabah) kwamen zij terecht in een land met ongerepte tropische wouden, fatale ziektes, piraten en koppensnellers.
De British North Borneo Company kreeg grote delen van North Borneo in handen, die voorheen aan de Sultan van Sulu behoorden, en al gauw werden op dit land koffie, kokospalmen, tabak en cacao verbouwd. De oogsten van deze plantages werden in die tijd te voet of met lastdieren naar de

havens gebracht om in te schepen voor transport naar Engeland. Maar door de enorme vraag naar land, kregen steeds meer planters een gebied toegewezen dat ver van de kust lag, midden in de tropische jungle, terwijl er eigenlijk nog helemaal geen communicatie- en transportmiddelen voorhanden waren. In 1894 werd William Clarke Cowie Managing Director van de British North Borneo Company en begon meteen te werken aan een spoorlijn om de binnenlanden te ontsluiten. Allereerst werd begonnen met de aanleg van de rails van Beaufort naar Weston. Weston zou de nieuwe haven moeten worden, maar na voltooiing van het spoor in 1890 bleek het er te ondiep. Daarop werd besloten de lijn verder in noordelijke richting te laten lopen tot aan Jesselton (nu Kota Kinabalu).

Wanneer de trein vertrekt, verschijnt er heel snel een speciaal ontbijt op tafel.

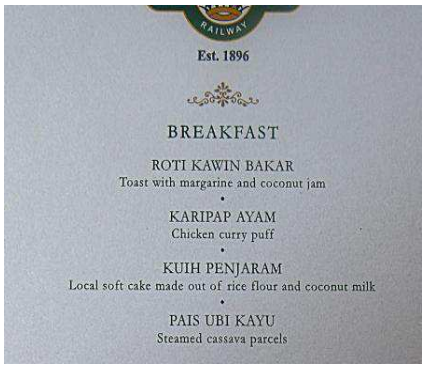

De eerste stop is Kinarut waar we een Boeddhistische tempel bezoeken. In de hoofdstraat van deze kleine gemeenschap staan nog houten huizen die meer dan 100 jaar geleden door het British Army werden gebouwd.
We rijden een tunnel is, de Pengalat tunnel, 450m lang en de enige tunnel op dit traject.

Langs het spoor, in een grote veedrinkpoel, liggen enkele Waterbuffels (Asian Water Buffalo - Bubalus bubalis) vergezeld van hun trouwe maten, de Koereigers (Cattle Egret - Bubulcus ibis).

De 2de stop is in Papar waar we een marktje kunnen bezoeken. De temperatuur stijgt hier richting 40°C. We proberen van de ene boom naar de andere te stappen om een beetje in de schaduw te kunnen staan!
Om 12.45u verlaten we Papar en kunnen we aan onze zeer uitgebreide en originele lunch beginnen.

Op de terugkeer rijden we door een dorp waar blijkbaar alleen maar grafsteenbewerkers wonen. Gedurende een paar honderd meters staan tientallen grafstenen tentoongesteld aan de rand van een grote hangar waar mannen zitten te pauzeren en te wuiven.
Deze trein rijdt niet snel, wat ons de kans biedt om toch een paar waarnemingen te doen.

De Grijze wouw (Black-winged Kite - Elanus caeruleus) is een roofvogel die ook in Spanje en Portugal voorkomt, en zelfs heel af en toe in België en Nederland. De wouw die we hier zien is de ondersoort *hypoleucus* die o.m. in Maleisië leeft, maar is uitwendig zeer moeilijk te onderscheiden van de “onze”; de Parelhalstortel (Spotted-necked Dove – Spilopelia chinensis) met haar lange staart en opvallende zwarte band rond de nek, band die is opgevuld met talrijke witte stippels; een Kastanje-non, reeds eerder gezien bij de eerste ontmoeting met de otters in Tabin. Het is een kalm vogeltje, familie van de Prachtvinken, en wordt heel veel in volières gehouden. Verder nog een Grote zilverreiger, een Oostelijke rifreiger en de Zebraduif (Zebra dove – Geopelia striata). *Deze kleine duif komt oorspronkelijk voor op o.m. Malakka, Sumatra, Java en Bali. Op Borneo komt de vogel mogelijk voor door het verwilderen van ontsnapte kooivogels in de jaren 1960. Evenzo komen anno 2012 verwilderde populaties voor in Frans Polynesië, Laos, Madagaskar, Mauritius, Qatar, Réunion en in de Verenigde Staten.*
Rond 15.30u zijn we terug in het resort en trekken we onmiddellijk naar het zwembad om af te koelen. Maar amper drie minuten later komen er heel snel dreigende wolken op en begint het te gieten. En dan donder en bliksem! Gedaan met de swimming pool, dan maar naar de strandbar.
De Campari tonic en de Bornean Cooler met vodka en lime lopen zoetjes binnen... En er wordt heel veel gelachen. Dankzij het onweer en de daarmee gepaarde bewolking, beleven we een bloedmooie zonsondergang.

Om 20.00u gaan we naar de ingang van de Nature Trail waar Frederick ons al staat op te wachten.
Na amper 100m wandelen, vindt hij een prachtige Bornean Keeled Green Pit Viper (Tropidolaemus subannulatus). Deze soort is vrij algemeen en komt voor in Indonesië, de Filipijnen, Brunei en Maleisië. Het is een mooi volwassen exemplaar dat rustig blijft wanneer we ze van heel dichtbij fotograferen. De ranger ziet dat niet zo graag gebeuren en herinnert ons eraan dat een beet van deze slang fataal is... De adder wil wel weten wat er omgaat en begint te tongelen. Meer niet! Dat komt de fotografen goed uit...

De volledige wandeling is niet te doen, omwille van de zware regenval van gisteren namiddag. Het smal wandelwegje is te glibberig en bepaalde delen staan onder water.
Maar de gids doet zijn best en toont ons nog een koppel Sambar Deer, dezelfde soort die we aan de rivier in Danum hebben kunnen spotten tijdens één van de nachtwandelingen. En ook nog een giftige spin van de familie Argiopes, die ze hier de Yellow-ringed Spider noemen,.

Als dankbetoon voor zijn inspanningen en het voor ons openen van de gesloten trail op zijn vrije dag, geven we onze ranger Frederick een gloednieuwe koplamp cadeau, wat voor hem uiteraard een prachtig werkmiddel is (al onze gidsen lopen rond met kleine spotgoedkope zaklampjes met half platte batterijen, en toch zien ze véél meer dan wij!).

Vanavond kiezen we opnieuw voor het Oceano restaurant, een culinair feest als afsluiter!

Donderdag 23 juli.

Vandaag beginnen we aan de lange terugreis.
Deze voormiddag zijn we vrij en profiteren ervan om zeer uitgebreid van het groots ontbijt te genieten. De Mush swallows en de chocoladetoren krijgen het meeste bezoek...

Gisteren heeft Frederick ons uitgenodigd om het kleine Rehabilitation Centre voor de Orang Oetans te komen bezoeken. Hier komt een deel van de mensapen die in Sepilok wordt opgevangen terecht voor de volgende verwilderingsstap. Leuke momenten, schattige kleintjes, geestige koorddanstoeren (foto).
En, zoals in Sepilok, moeten onze mensapen de buit delen met andere apensoorten. Hier zijn het de Java-apen (Long-tailed Macaque) met wie ze moeten leren samenleven.

Om 12.00u is het zover: we nemen afscheid van het Shangri-La's Rasa Ria Resort en nemen ons busje richting Airport. Vlotte check-in, gevolgd door even vlotte boarding. Maar de take-off gebeurt wel met één uur vertraging. No stress, we hebben straks ruim de tijd om over te stappen voor onze volgende vlucht.

We vertrekken om 16.45u in Kota Kinabalu en landen in Kuala Lumpur om 18.55u. Hier nemen we een paar treintjes om tot aan onze gate C22 te geraken.
De vier en een half uur wachttijd gaan goed vooruit, o.a. omwille van het feit dat we onze bagage moeten gaan oppikken en terug inchecken, wat ons een tijdje bezig houdt. En er zijn uiteraard nog altijd spelletjes op Internet. Onze Boeing 777 stijgt op om 23.25u, zijnde met twintig minuten vertraging, richting Londen.

Vrijdag 24 juli

12 uur en 28 minuten later landen we in Londen om 05.10u.
We kunnen slenteren tot aan onze volgende gate, comfortabel zonder bagage, die ons zou volgen tot in Brussel.
Twee uur later stijgt onze Airbus A319 op voor een korte vlucht van 45 minuten.
Touch down in Brussel om 08.50u Belgische tijd.
Sinds ons vertrek in de resort in Kota Kinabalu, zijn we 27 uren onderweg.
Dat wordt nog een lange dag vandaag... of een vroege siësta... Iedereen is vermoeid. Maar dat is ons de vorige dagen ook af en toe overkomen...

Het was een prachtige reis, perfect geregeld met dank aan Art of Travel, alles goed verlopen in een leuke sfeer met dank aan de deelnemers. We hebben schitterend vuurwerk gezien in Vanuatu, prachtige wandelingen gemaakt in de regenwouden van Sabah en overal toffe mensen en mooie beestjes ontmoet. De 15 vluchten en de 154 uren wachten, rijden en vliegen, die nemen we er wel bij, zonder enig probleem.

Bedankt en tot de volgende.
Fred

VERTALING VAN NAMEN VAN WAARGENOMEN DIEREN
IN ALFABETISCHE VOLGORDE

AMFIBIEËN

Amerikaanse brulkikker	American Bull Frog	Lithobates catesbeianus
Boomkikker	Dark-eared Tree Frog	Polypedates macrotis
Boomkikker	File-eared Tree Frog	Polypedates otilophus
Boomkikker	Four-lined Tree Frog	Polypedates leucomystax
Boomkikker	Harlequin Flying Tree Frog	Rhacophorus pardalis
Kikker	Asian Grass Frog	Feyervarya limnocharis
Kikker	Cricket Frog	Hylarana nicobariensis
Kikker	Giant River Frog	Lymnonectes leporinus
Kikker	Green Paddy Frog	Hylarana erythraea
Pad	Brown Tree Toad	?

REPTIELEN

Aziatische huisgekko	Asian House Gecko	Hemidactylus frenatus
Gekko	Large Forest Gecko	Gekko smithii
Hagedis	Borneo Forest Dragon	Gonocephalus borneensis
Hagedis	Green Crested Lizard	Bronchocela cristatella
Indische varaan	Malayan Water Monitor	Varanus salvator macromaculatus
Maleisische boomslang	Arboreal Rat Snake	Gonyosoma oxycephalum
Paradijsslang	Paradise Flying Tree Snake	Chrysopelea paradisi
Rouwgekko	Mourning Gecko	Lepidodactylus lugubris
Skink	Common Tree Skink	Dasia vittata
Skink	Long-tailed Skink	Mabuya longicaudata
Skink	Pacific Blue Tail Skink	Emoia caeruleocauda
Skink	Rough-scaled Brown Skink	Eutropis rudis
Skink	Sabah Slender Skink	Sphenomorphus sabanus
Slang	Bornean Keeled Green Pit Viper	Tropidolaemus subannulatus
Slang	Painted Bronze Back Tree Snake	Dendrelaphis pictus
Slang	Red-sided Keelback Water Snake	Xenochrophis trianguligerus
Slang	Striped Bronze Back Tree Snake	Dendrelaphis caudolineatus
Vliegende draak	Common Gliding Lizard	Draco sumatranus
Wagler's lanspuntslang	Wagler's Pit Viper	Tropidolaemus wagleri
Zeekrokodil	Saltwater Crocodile	Crocodylus porosus
Zeeschildpad	See Turtle	

VOGELS

Aziatische paradijsmonarch	Asian Paradise Flycatcher	Terpsiphone paradisi
Bergbaardvogel	Mountain Barbet	Megalaima monticola
Blyths kuifarend	Blyth's Hawk Eagle	Nisaetus alboniger
Bonte neushoornvogel	Oriental Pied Hornbill	Anthracoceros albirostris
Borneodwergvalk	White-fronted Falconet	Microhierax latifrons
Borneose bladvogel	Bornean Leafbird	Chloropsis kinabaluensis
Borneose kikkerbek	Blyth's Frogmouse	Batrachostomus mixtus
Brahmaanse wouw	Brahmy Kite	Haliastur indus
Brilbuulbuul	Spectacled Bulbul	Pycnonotus erythrophtalmos
Bruine bosuil	Brown Wood Owl	Strix leptogrammica
Chinese spoorkoekoek	Greater Coucal	Centropus sinensis
Dayallijster	Oriental Magpie Robin	Copsychus saularis
Geeloorspinnenjager	Spectacled Spiderhunter	Arachnothera flavigaster
Geelstuithoningvogel	Yellow-rumped Flowerpecker	Prionochilus xanthopygius
Gewone jaarvogel	Wreathed Hornbill	Rhyticeros undulatus
Gewone neushoornvogel	Rhinoceros Hornbill	Buceros rhinoceros borneoensis
Grijze snijdervogel	Red-headed Tailorbird	Orthotomus ruficeps borneoensis
Grijze wouw	Black-winged Kite	Elanus caeruleus hypoleucus
Groenvleugel-ara	Red and Green Macaw	Ara chloropterus
Grote zilverreiger	Great Egret	Ardea alba
Helmneushoornvogel	Helmeted Hornbill	Rhinoplax vigil
Indische kuifarend	Changeable Hawk-eagle	Nisaetus cyrrhatus
Indische slangenarend	Crested Serpent Eagle	Spilornis cheela
Indische slangenhalsvogel	Oriental Darter	Anhinga melanogaster
Indische zwarte arend	Black Eagle	Ictinaetus malayensis
Kastanje-non	Chestnut Munia	Lonchura atricapilla
Kleine fregatvogel	Lesser Frigatebird	Fregata ariel
Kleine kuifarend	Wallace's Hawk Eagle	Nisaetus nanus
Kleine spinnenjager	Little Spiderhunter	Arachnothera longirostra
Kleine zilverreiger	Little Egret	Egretta garzetta
Koereiger	Cattle Egret	Bubulcus ibis
Maleise bijeneter	Blue-throated Bee-eater	Merops viridis
Maleise bonte waaierstaart	Malaysian Pied Fantail	Rhipidura javanica
Maleise jaarvogel	Wrinkled Hornbill	Aceros corrugatus
Maleise niltava	Malaysian Blue Flycatcher	Cyornis turcosus
Maleise purperspreeuw	Asian Glossy Starling	Aplonis panayensis eustathis
Maleise visuil	Buffy Fish Owl	Bubo ketupu
Menintingijsvogel	Blue-eared Kingfisher	Alcedo meninting
Oeverloper	Common Sandpiper	Actitis hypoleucos
Ooivaarsbekijsvogel	Stork-billed Kingfisher	Pelargopsis capensis
Oostelijke rifreiger	Pacific Reef Heron	Egretta sacra
Parelhalstortel	Spotted-necked Dove	Spilopelia chinensis
Parelwaaierstaart	Spotted Fantail	Rhipidura perlata
Purperreiger	Purple Heron	Ardea purpurea
Ringmus	Eurasian Tree Sparrow	Passer montanus malaccencis
Roestbuikmalkoha	Chestnut-breasted Malkoha	Phaenicophaeus curvirostris
Roodoorbuulbuul	Red-whiskered Bulbul	Pycnonotus jocosus
Roodrugijsvogel	Rufous-backed Kingfisher	Ceyx rufidorsa
Roodstaartsnijdervogel	Rufous-tailed Tailorbird	Orthotomus sericeus
Rosse specht	Rufous Woodpecker	Micropternus brachyurus badiosus
Soenda-ooievaar	Storms Stork	Ciconia stormi
Witborstwaterhoen	White-breasted Waterhen	Amauromis phoenicurus
Witkraagijsvogel	Collared Kingfisher	Todiramphus chloris
Witkruinshamalijster	White-crowned Shama	Copsychus stricklandii
Zebraduif	Zebra Dove	Geopelia striata
Zuidzeezwaluw	Pacific Swallow	Hirundo tahitica
Zwarte neushoornvogel	Asian Black Hornbill	Anthracoceros malayanus
Zwartkeelbaardvogel	Bornean Barbet	Megalaima eximia
Zwartkuifneushoornvogel	Bushy-crested Hornbill	Anorrhynus galeritus
Zwartnestsalangaan	Black-nest Swiftlet	Aerodramus maximus

ZOOGDIEREN

Borneo gibbon	Bornean Gibbon	Hylobates muelleri funereus
Borneose Orang Oetan	Bornean Orang Utan	Pongo pygmaeus
Driekleureekhoorn	Prevost's Squirrel	Callosciurus prevostii
Echte bulvleermuis	Wrinkle-lipped Free-tailed Bat	Chaerephon plicatus
Gestreepte linsang	Banded Linsang	Prionodon linsang
Grondeekhoorn	Bornean Mountain Ground Squirrel	Dremomys everetti
Indische zeekoe	Dugong	Dugong dugon
Java-aap	Long-tailed Macaque	Macaca fascicularis
Laponderaap	Southern Pig-tailed Macaque	Macaca nemestrina
Luipaardkat	Leopard Cat	Prionailurus bengalensis borneoensis
Maleise beer	Bornean Sun Bear	Helarctos malayanus euryspilus
Maleise civetkat	Malay Civet	Viverra tangaluna
Maleise vliegende kat	Malayan Flying Lemur	Galeopterus variegatus borneanus
Mutslangoer	Silvered Leaf Monkey	Trachypithecus cristatus
Neusaap	Proboscis Monkey	Nasalis larvatus
Paardhert	Sambar Deer	Rusa unicolor
Palmcivetkat	Asian Palm Civet	Paradoxurus hermaphroditus
Rode langoer	Red-leaf Monkey	Presbytis rubicunda
Sumatraanse otter	Hairy-nosed Otter	Lutra sumatrana
Tagoean	Red Giant Flying Squirrel	Petaurista petaurista
Tweekleurige reuzeneekhoorn	Black Giant Squirrel	Ratufa bicolor
Vliegende eekhoorn	Flying Squirrel	
Vliegende hond	Flying Fox	
Waterbuffel	Asian Water Buffalo	Bubalus bubalis

ANDERE BEESTJES

Bruine bidsprinkhaan	Dead-leaf Mantis	
Duizendpoot	Bornean Giant Millipedes	
Duizendpoot	Long-legged Centipede	Scutigera coleoptrata
Duizendpoot	Giant Long-legged Centipede	Thereuopoda longicornis
Groene bidsprinkhaan	Praying Mantis	
Grote landkrab		
Kakkerlak	Cockroach	
Lantaarnkever	Lantern bug	Pyrops whiteheadi
Roller	Giant Pill Millipedes	
Solitaire bij	Tropical Carpenter Bee	Xylocopa latipes
Spin	Yellow-ringed Spider	Argyopes sp.
Vlinder	Common Tree Nymph	Idea stolli
Vlinder	Golden Birdwing	Troides aeacus
Vlinder	Tropical Swallowtail Morph	
Vlinder	Great Mormon	Papilio memnon
Vlinder	Common Mormon	Papilio polytes
Vlinder	Malay Lacewing	Cethosia hypsea
Vlinder	Nyctalemon menoetius	Lyssa menoetius
Wandelende tak	Stick insect	
Wolfsspin		
Zoetwatergarnaal	Fresh Water Prawn	

WELCOME TO TANNA
THE WORLD'S LONGEST CONTINUOUSLY ERUPTING VOLCANO.
Call home and share the local lingo.... firap hig hang

Hawaii Helicopters
BOOK NOW

FOUR POINTS

BORNEAN SUN BEAR CONSERVATION CENTRE
BSBCC

SELAMAT DATANG
WELCOME
SEPILOK
ORANGUTAN REHABILITATION CENTRE
PUSAT PEMULIHAN ORANGUTAN

BILIT ADVENTURE LODGE,
KINABATANGAN (STWA)

Bornean
ORANG UTAN
Pongo Pygmaeus

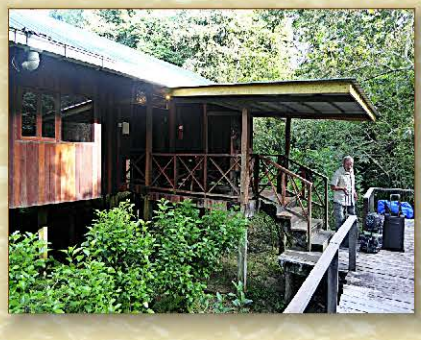

Sila
RESTORAN
DOVIST
Masuk

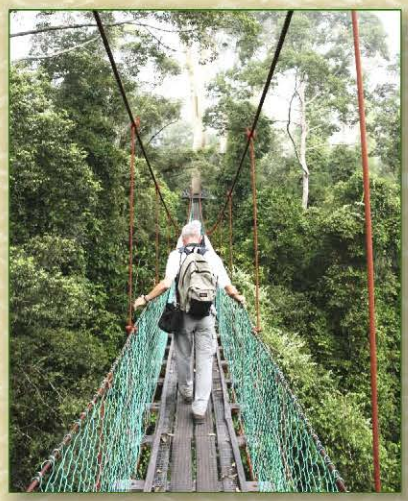

TABIN WILDLIFE RESORT
SABAH, MALAYSIAN BORNEO
www.tabinwildlife.com.my

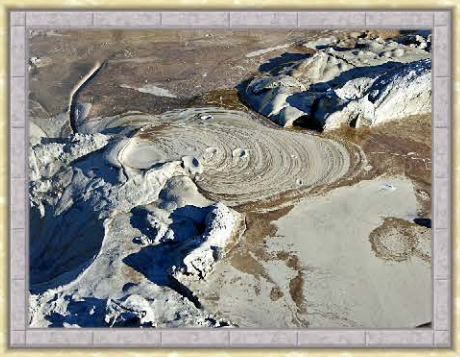

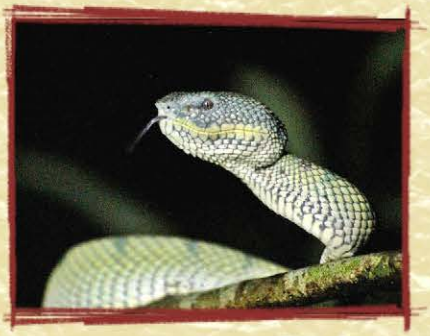

Lithobates catesbeianus

Polypedates macrotis

Hylarana nicobariensis

Polypedates otilophus

Feyervarya limnocharis

Rhacophorus pardalis

Hylarana erythraea

Polypedates leucomystax

Limnonectes leporinus

Lepidodactylus lugubris

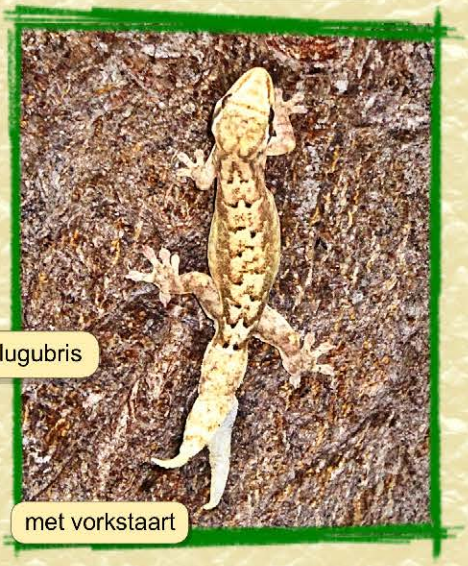

met vorkstaart

Gekko smithii

Emoia caeruleocauda

Draco sumatranus

Hemidactylus frenatus

Mabuya longicaudata

Sphenomorphus sabanus

Dasia vittata

Bronchocela cristatella

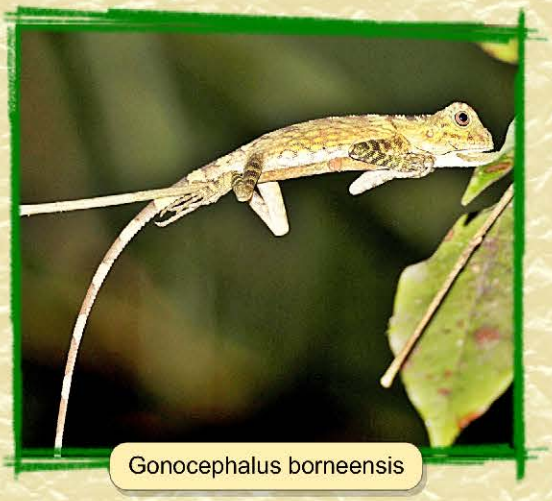
Gonocephalus borneensis

Eutropis rudis

Chrysopelea paradisi

Varanus salvator macromaculatus

Tropidolaemus wagleri

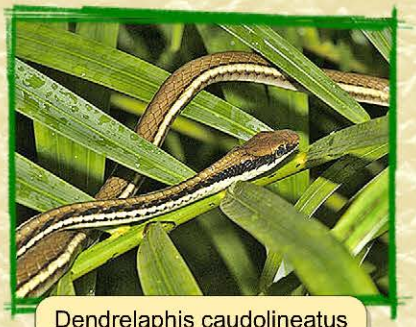
Dendrelaphis caudolineatus

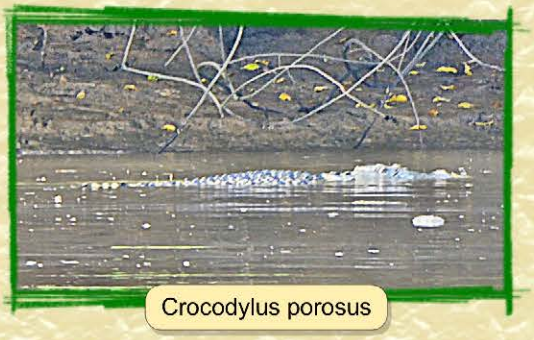
Crocodylus porosus

Xenochrophis trianguligerus

Gonysoma oxycephalum

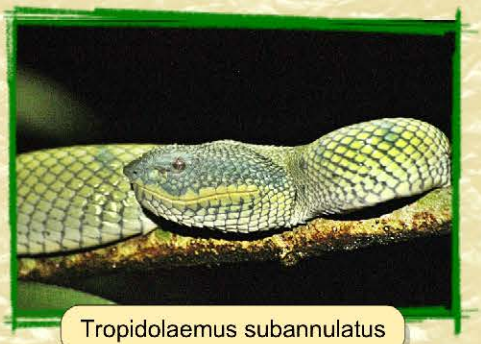
Tropidolaemus subannulatus

Dendrelaphis pictus

Soenda-ooievaar

Koereiger

Purperreiger

Grote zilverreiger

Kleine zilverreiger

Oostelijke rifreiger

Kleine fregatvogel

Indische slangenhalsvogel

Borneodwergvalk

Indische slangenarend

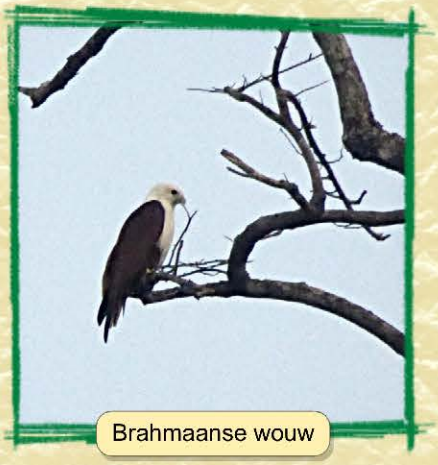

Brahmaanse wouw

Grijze wouw

Indische zwarte arend

Indische kuifarend

Blyths kuifarend

Kleine kuifarend

Oeverloper

Witborstwaterhoen

Zebraduif

Parelhalstortel

Groenvleugel-ara

Chinese spoorkoekoek

Roestbuikmalkoha

Maleise visuil

Bruine bosuil

Zwartnestsalangaan

Borneose kikkerbek

Menintingijsvogel

Witkraagijsvogel

Roodrugijsvogel

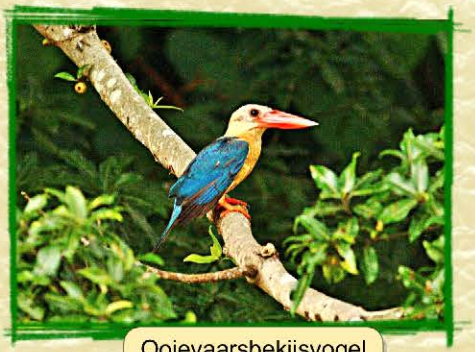

Ooievaarsbekijsvogel

Maleise bijeneter

Zwartkuifneushoornvogel

Maleise jaarvogel

Zwarte neushoornvogel

Gewone neushoornvogel

Gewone jaarvogel

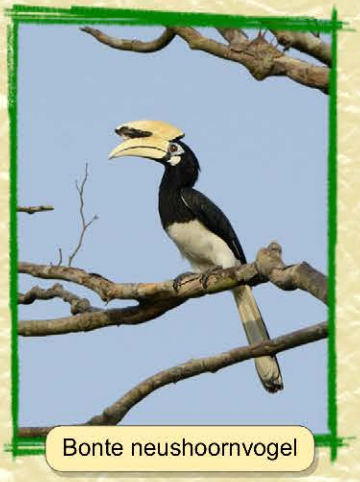

Bonte neushoornvogel

Helmneushoornvogel

Rosse specht

Zwartkeelbaardvogel

Bergbaardvogel

Maleise bonte waaierstaart

Parelwaaierstaart

Zuidzeezwaluw

Brilbuulbuul

Roodoorbuulbuul

Grijze snijdervogel

Maleise purperspreeuw

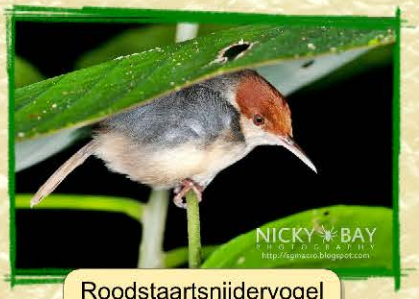

Roodstaartsnijdervogel

Dayallijster

Maleise niltava

Aziatische paradijsmonarch

Witkruinshamalijster

Geelstuithoningvogel

Borneose bladvogel

Kleine spinnenjager

Kastanje-non

Ringmus

Geeloorspinnenjager

Bornean Gibbon

Bornean Orang Utan

Wrinkle-lipped Free-tailed Bat

Prevost's Squirrel

Banded Linsang

Bornean Mountain Ground Squirrel

Dugong

Long-tailed Macaque

Southern Pig-tailed Macaque

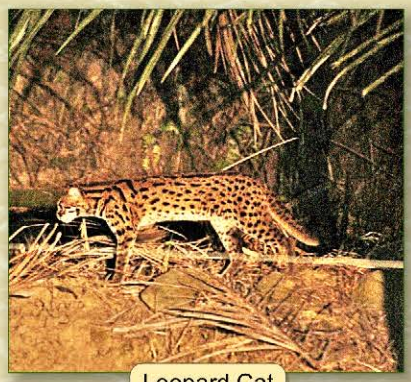

Leopard Cat

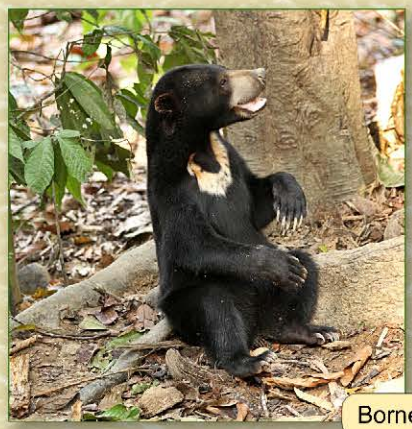

Bornean Sun Bear

Silvered Leaf Monkey

Malayan Flying Lemur

Malay Civet

Asian Palm Civet

Proboscis Monkey

Sambar Deer

Red-leaf Monkey

Red Giant Flying Squirrel

Hairy-nosed Otter

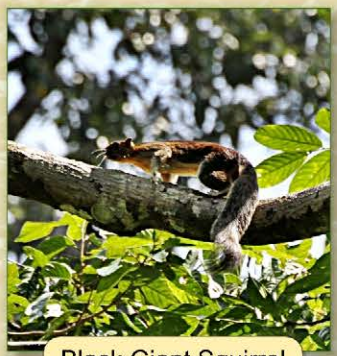

Black Giant Squirrel

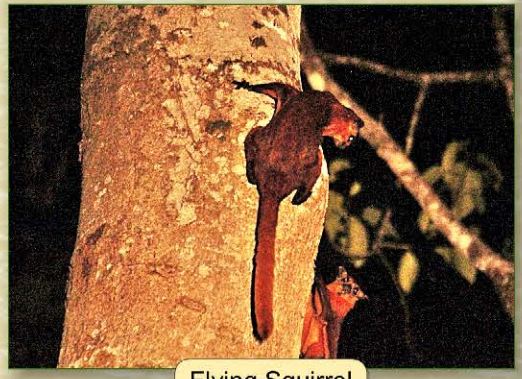

Flying Squirrel

Bat

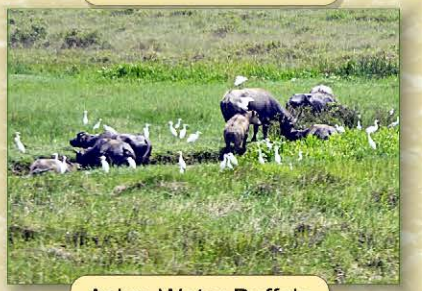

Asian Water Buffalo

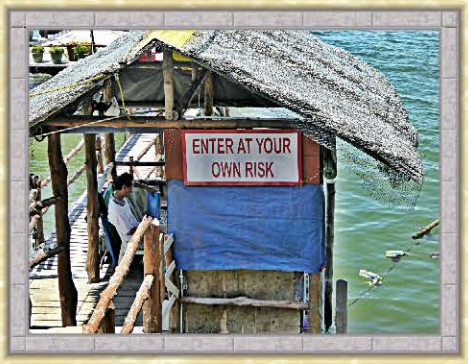
ENTER AT YOUR
OWN RISK

Please
do NOT
make jokes
about SAFETY
This is a criminal offence
under the Aviation Security Act

Now Everyone Can Fly

MARULA
MARULA
MARULA

THESE TABLES
ARE
RESERVED
FOR
CAFE PATRONS
ONLY

TABU
MAN WETEM PASS NOMO. MAN WE I
TRESPASS LONG PLES IA BAMBAE I
FINE LONG 100,000VT O WAN MANIS LONG KALABUS
ZONE INTERDITE
ACCÈS RESERVÉ AUX PORTEURS D'UN
LAISSEZ PASSER
AMENDE DE 100,000vt OU UN MOIS D'EMPRISONNEMENT

Petra
Walter

TEKSI
TEKSI